

การถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในบทเพลง

เรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน

นางสาวทินประภา กรคนิยมชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาสเปน ภาควิชาภาษาตะวันตก

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR) are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

LA TRANSMISIÓN DE LOS ELEMENTOS CULTURALES EN

LA VERSIÓN ESPAÑOLA DEL CUENTO “ASORAPIT”

TINAPRAPA GRODNIYOMCHAI

MÁSTER EN ESPAÑOL

SECCIÓN DE ESPAÑOL, DEPARTAMENTO DE LENGUAS OCCIDENTALES

FACULTAD DE LETRAS

UNIVERSIDAD DE CHULALONGKORN

AÑO ACADÉMICO 2018

PROPIEDAD INTELECTUAL DE LA UNIVERSIDAD DE CHULALONGKORN

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในบทแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน
โดย	นางสาวทินประภา กรคนิยมชัย
สาขาวิชา	ภาษาสเปน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาสุรี ลือสกุล

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนึ่งทัย แรงผลสัมฤทธิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาสุรี ลือสกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สว่างวัน ไตรเจริญวิวัฒน์)

ทินประภา กรดนิยมชัย : การถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในบทแปลเรื่องสั้น
“อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน (LA TRANSMISIÓN DE LOS ELEMENTOS CULTURALES
EN LA VERSIÓN ESPAÑOLA DEL CUENTO “ASORAPIT”)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาสุรี ลือสกุล.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งวิเคราะห์ศึกษาการแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยในเรื่องสั้น
“อสรพิษ” ของแดนอรัญ แสงทองสู่ฉบับแปลภาษาสเปน ผลงานนี้นับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของผู้
แปลที่ต้องถ่ายทอดเนื้อเรื่องที่สะท้อนวิถีชีวิตท้องถิ่นชนบทไทยสู่ภาษาของประเทศที่มีวัฒนธรรม
แตกต่างจากไทยเป็นอย่างมาก อีกทั้ง ฉบับแปลนี้ไม่ได้แปลตรงจากต้นฉบับภาษาไทย แต่แปลผ่าน
ต้นฉบับภาษาที่สองคือ ภาษาฝรั่งเศส

การศึกษานี้ ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากต้นฉบับไทย “อสรพิษ” (2545) ฉบับ
แปลภาษาฝรั่งเศส Venin (2544) และฉบับแปลภาษาสเปน Veneno (2545) รวม 83 ตัวอย่าง โดย
แบ่งเป็นสี่หมวดหมู่ คือ ชื่อเฉพาะ มรดกทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมทางสังคม และวัฒนธรรมทางภาษา
และนำตัวอย่างเหล่านี้มาศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดความหมายและกลวิธีการแปล ผลการวิจัยพบว่า
มีสองประเด็นที่สำคัญ ประการแรกคือ การถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยสู่ภาษาฝรั่งเศสมา
จากการผสมผสานกลวิธีการแปลหลากหลายเนื่องจากวัฒนธรรมไทยและฝรั่งเศสมีความแตกต่างกัน
อย่างมาก ในทางกลับกัน การแปลจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาสเปนส่วนใหญ่เป็นการใช้กลวิธี
การแปลตรงตัว เนื่องจากฝรั่งเศสและสเปนมีลักษณะโครงสร้างภาษาและวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน
ประการที่สองคือ มีหลายกรณีที่ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศสมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดองค์ประกอบทาง
วัฒนธรรมสู่ฉบับแปลภาษาสเปน อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ไม่พบอิทธิพลดังกล่าวในฉบับแปลภาษา
สเปน เนื่องจากผู้แปลใช้วิธีการอื่นมาเสริม ได้แก่ การเลือกสรรคำแปล และการตีความเพิ่มเติมจาก
บริบท

ภาควิชา..... ภาษาตะวันตก..... ลายมือชื่อนิติ.....
สาขาวิชา..... ภาษาสเปน..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาหลัก.....
ปีการศึกษา..... 2561.....

##6080123322: MAJOR SPANISH

KEYWORDS: CULTURAL ELEMENTS / SPANISH / TRANSLATION TECHNIQUES /
INDIRECT TRANSLATION

TINAPRAPA GRODNIYOMCHAI: LA TRANSMISIÓN DE LOS ELEMENTOS
CULTURALES EN LA VERSIÓN ESPAÑOLA DEL CUENTO “ASORAPIT”. ADVISOR:
ASST. PROF. PASUREE LUESAKUL, Ph.D.

This dissertation aims to analyse the translation of Thai cultural elements in the Spanish version of the short story “Asorapit” by Daen-aran Saengtong. This work is considered a challenge for the translator who has to convey a story of Thai local lifestyle into a language of a country whose culture is very different from Thai culture. Moreover, this version is not a direct translation from the Thai original text, but a second-hand translation through French.

This research selected 83 cultural elements from the Thai original version “Asorapit” (2002), the French version Venin (2001), and the Spanish version Veneno (2002), classifiable into four categories, which are Proper names, Cultural heritage, Social culture, and Linguistic culture, and analysed the meaning transmissions and the translation techniques in these texts. The two major findings are as follow. Firstly, the translation of Thai cultural elements to French combines various techniques, as Thai and French cultures are quite different. In contrast, the translation from the French version to Spanish mostly uses the literal translation technique due to the similarity of both languages’ linguistic structures and cultures. Secondly, in most cases the French version has a major influence on the transmission of the cultural elements in Spanish version, even though there are some exceptions where the Spanish translator opted for other techniques, such as different word selections and context interpretation.

Department:.....Western Language..... Student’s Signature.....

Field of Study:.....Spanish..... Advisor’s Signature.....

Academic Year:.....2018.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีหากปราศจากความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาสุรี ลือสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้ทุ่มเทร่างกาย แรงใจ และสติปัญญา เพื่อแนะนำ กระตุ้นเตือน และตรวจแก้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ รวมถึงให้คำปรึกษาและมอบโอกาสอันทรงคุณค่าที่เอื้อต่อการศึกษาและการทำงานแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนึ่งทัย แรงผลสัมฤทธิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สว่างวัน ไตรเจริญวิวัฒน์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ให้ความกรุณาตรวจทานความถูกต้องสมบูรณ์ รวมถึงให้คำแนะนำสำหรับปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาสเปนที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ภาษาและวัฒนธรรมสเปนและลาตินอเมริกาแก่ผู้วิจัยด้วยความกรุณาและโอบอ้อมอารีเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แพรว จิตติพลังศรี อาจารย์ประจำศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ ผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำเรื่องทฤษฎีการแปลและการเขียนบทความวิจัย และผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. นาถพร กาญจนภิญโญวงศ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ผู้สละเวลาเป็นที่ปรึกษาตรวจทานความถูกต้องของการวิเคราะห์คำแปลภาษาฝรั่งเศสให้ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวกรคนิยมชัย ครอบครัวศรีรักษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณนางสาวรุ่งอรุณ ศรีรักษา พี่สาวของผู้วิจัย ผู้คอยเป็นกำลังใจและที่ปรึกษาชีวิตแก่ผู้วิจัยทุกด้าน

สุดท้ายนี้ และที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเทพเท้านายวิโรจน์ กรคนิยมชัย และนางกฤษณา กรคนิยมชัย บิดามารดาผู้ประเสริฐสุดของผู้วิจัย ผู้เปรียบดั่งแสงสว่างส่องนำทางผู้วิจัยให้บรรลุจุดหมายนานาประการของชีวิตตลอดมา และในโอกาสที่ผู้วิจัยเรียนระดับปริญญาโทมาขั้นต้นจนสำเร็จผล ผู้วิจัยขอกราบประณตน์อ้อมต่อบุพการีทั้งสองที่คอยส่งกำลังใจ ผลักดัน สนับสนุน และเฝ้าดูแลผู้วิจัยตลอดเวลาไม่เคยห่างเพื่อให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จสูงสุดทางการศึกษาด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.3 สมมติฐานของงานวิจัย	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้	3
1.5 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย	3
1.5.1 การเก็บข้อมูล	3
1.5.2 การจัดแบ่งหมวดหมู่องค์ประกอบทางวัฒนธรรม	4
1.5.3 การวิเคราะห์การแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรม	4
1.5.4 การสรุปผล	4
บทที่ 2 การวิเคราะห์เรื่องสั้น “อสรพิษ”	6
2.1 เรื่องสั้น “อสรพิษ”: การสร้างสรรค์ การแปล และการเผยแพร่	6

2.2 บทวิเคราะห์เรื่องสั้น “อสรพิษ”	7
2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ”	10
2.3.1 ชื่อเฉพาะ	11
2.3.2 ความเชื่อ	13
2.3.2.1 ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ	14
2.3.2.2 ศาสนาพุทธ	17
2.3.3 ศิลปะการแสดง	18
2.3.3.1 หนังตะลุง	18
2.3.3.2 ลิเก	20
2.3.4 สิ่งของเครื่องใช้และสิ่งก่อสร้าง	20
2.3.4.1 สิ่งของเครื่องใช้	20
2.3.4.2 สิ่งก่อสร้าง	20
2.3.5 ฉากและยุคสมัยของเรื่อง	21
บทที่ 3 ปริทรรศน์วรรณกรรม	23
3.1 ทฤษฎีการจัดหมวดหมู่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและชื่อเฉพาะ	24
3.1.1 การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Peter Newmark	24
3.1.2 การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Lucía Molina Martínez	25
3.1.3 การจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของ Esteban Torre	26

3.2 ทฤษฎีการแปล	27
3.2.1 ทฤษฎีการแปลผ่านภาษาที่สอง	28
3.2.2 ทฤษฎีการแปลบทร้อยกรอง.....	29
3.2.3 แนวคิดกลวิธีการแปล.....	33
3.2.3.1 กลวิธีการแปลของ Jean-Paul Vinay กับ Jean Darbelnet	33
3.2.3.2 กลวิธีการแปลของ Lucía Molina Martínez กับ Amparo Hurtado Albir	35
บทที่ 4 การวิเคราะห์การแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน	39
4.1 ชื่อเฉพาะ (Nombres propios)	40
4.1.1 ชื่อบุคคล (Antropónimos)	40
4.1.1.1 ชื่อตัวละคร	40
4.1.1.2 ชื่อบุคคลที่มีอยู่จริง	45
4.1.1.3 ชื่อสัตว์เลี้ยงของตัวละคร	46
4.1.1.3.1 การแปลสัมผัสเสียงคล้องจอง	46
4.1.1.3.2 การรักษาความหมาย	48
4.1.2 ชื่อเมืองและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (Topónimos)	52
4.1.3 ชื่อเฉพาะอื่นๆ (Onomásticos)	53
4.2 หมวดมรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural)	57
4.2.1 ความเชื่อ	57

4.2.1.1 ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ	57
4.2.1.2 ศาสนาพุทธ	62
4.2.2 สิ่งของเครื่องใช้	67
4.2.2.1 ศิลปะการแสดงและอุปกรณ์เพื่อความบันเทิง	67
4.2.2.2 เครื่องนุ่งห่ม	76
4.2.3 สถานที่	79
4.2.3.1 ศาสนสถาน	79
4.2.3.2 ที่อยู่อาศัย	87
4.3 หมวดวัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social)	89
4.3.1 อาชีพ	89
4.3.2 วิถีชีวิตอื่นๆ	92
4.4 หมวดวัฒนธรรมทางภาษา (Cultura linguística)	96
4.4.1 การเปล่งชื่อเรื่อง	96
4.4.2 การแปลกลอน	97
บทที่ 5 บทสรุป	113
รายการอ้างอิง	122
ประวัติผู้เขียน	126

บทที่ 1

บทนำ

ในวงการวรรณกรรมของประเทศไทย ผลงานแปลวรรณกรรมต่างประเทศเป็นภาษาไทยนั้นพบเห็นได้ทั่วไป และในปัจจุบัน การแปลวรรณกรรมภาษาสเปนเป็นภาษาไทยได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในทางกลับกัน งานวรรณกรรมไทยน้อยเล่มนักที่จะแปลเป็นภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาสเปน อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้น “อสรพิษ” ของแดนอรัญ แสงทองเป็นผลงานจำนวนไม่มากนักที่ได้รับโอกาสแปลเป็นภาษาต่างประเทศ เนื่องจากมีเนื้อหาและการดำเนินเรื่องที่แตกต่างจากเรื่องสั้นไทยทั่วไป มีการผูกเรื่องที่โดดเด่นและมีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สร้างอรรถรสความแปลกใหม่ ผู้แปลชาวยุโรปหลากหลายภาษารวมทั้งภาษาสเปนจึงให้ความสนใจ ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้แปลและตีพิมพ์เป็นภาษาต่างประเทศก่อนจะตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ต่อมาภายหลังได้รับรางวัลซีไรต์ จึงเป็นที่รู้จักในประเทศไทยมากขึ้น ดังนั้น การวิเคราะห์การแปลเรื่องสั้นเรื่องนี้จึงนับเป็นการริเริ่มการวิจัยด้านการแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาสเปนในประเทศไทย

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

เมื่อผู้วิจัยทราบว่ามีการแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” เป็นภาษาสเปน จึงนำต้นฉบับภาษาไทยมาศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดเรื่องราวไปยังภาษาปลายทาง หลังจากได้อ่านเรื่องสั้นทั้งสองภาษาแล้วพบว่ามีความน่าสนใจ ชวนติดตาม และมีจุดจบที่คาดไม่ถึง นักแปลจึงสนใจนำไปถ่ายทอดเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษารวมทั้งภาษาสเปน อีกทั้งยังได้รับรางวัลซีไรต์ (Southeast Asian Writers Award / S.E.A. Write) ประเภทเรื่องสั้นประจำปีพ.ศ. 2557 อีกด้วย ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยสนใจประเด็นด้านวัฒนธรรมไทย องค์ประกอบต่างๆ อันสะท้อนวิถีชีวิตชนบทไทยซึ่งปรากฏในเรื่อง จึงตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับการแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” มาเป็นภาษาสเปน เนื่องจากวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศมี

ความแตกต่างกันมากพอสมควร เมื่ออ่าน Veneno ซึ่งเป็นฉบับแปลภาษาสเปนของเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่า คำแปลที่ปรากฏมาจากวิธีการแปลหลากหลาย คำแปลบางคำสื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทย ในขณะที่บางคำสื่อความแตกต่างออกไปจากต้นฉบับมาก นอกจากนี้ เมื่อทราบว่าฉบับแปลนี้แปลผ่านภาษาฝรั่งเศสอันเป็นภาษาตระกูลโรมานซ์เช่นเดียวกับภาษาสเปนมาก่อน จึงคาดว่าคำแปลและกลวิธีการแปลในฉบับภาษาสเปนอาจมีส่วนคล้ายกับฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส และอาจส่งผลต่อการทำความเข้าใจวัฒนธรรมไทยของผู้อ่านภาษาสเปนอีกด้วย

งานวิจัยชิ้นนี้นับเป็นการศึกษาชิ้นแรกที่วิเคราะห์การแปลผลงานวรรณกรรมไทยเป็นภาษาสเปน อีกทั้งมีความท้าทายสองประการ กล่าวคือ เรื่องสั้น “อสรพิษ” มีความซับซ้อนเนื่องจากเป็นเรื่องราวที่ประกอบสร้างจากองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยท้องถิ่น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าผู้แปลใช้กลวิธีใดบ้างในการถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวไปยังภาษาของประเทศที่มีลักษณะวัฒนธรรมแตกต่างจากไทยเป็นอย่างมาก และการศึกษาบทแปลฉบับภาษาสเปนนี้จำเป็นต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปลผ่านภาษาที่สองคือภาษาฝรั่งเศส อันเป็นประเด็นการวิจัยที่ยังไม่เคยมีการวิเคราะห์ศึกษามาก่อน

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ” และฉบับแปลภาษาสเปน

1.2.2 เพื่อวิธีการและกลวิธีการแปลเพื่อถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมสู่บทแปลฉบับภาษาสเปน

1.3 สมมติฐานของงานวิจัย

1.3.1 การแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” เป็นภาษาสเปนมีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นอยู่ การแต่งกาย สถานที่ และความเชื่อ

1.3.2 กลวิธีการแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ผู้แปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” เป็นภาษาสเปนใช้ได้แก่ การแปลคำต่อคำ การเทียบเคียงภาษา การคัดแปลงสถานการณ์ และการแปลแบบดัดแปลง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้

1.4.1 ทำให้ทราบวิธีการแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปน

1.4.2 เป็นแนวทางในการถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาตะวันตก

1.5 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดแบ่งหมวดหมู่ องค์ประกอบทางวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกต่อการวิเคราะห์ การวิเคราะห์การแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมด้วยการตรวจสอบการรักษาความหมายและวิเคราะห์กลวิธีที่ใช้ในการแปล และการสรุปผล

1.5.1 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลประกอบด้วยคำศัพท์และกลุ่มคำที่แสดงถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยจำนวน 81 ตัวอย่าง ชื่อเรื่อง รวมทั้งกลอนที่พบในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ทั้งสามฉบับภาษา คือ “อสรพิษ” ต้นฉบับภาษาไทยที่สำนักพิมพ์แมวคราวตีพิมพ์เมื่อปีพ.ศ. 2545 ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศสชื่อ Venin ที่สำนักพิมพ์ Éditions du Seuil ตีพิมพ์ปีพ.ศ. 2544 ซึ่งเผยแพร่ก่อนต้นฉบับภาษาไทยหนึ่งปี และฉบับแปลภาษาสเปนชื่อ Veneno ที่สำนักพิมพ์ Random House Mondadori ตีพิมพ์เมื่อปีพ.ศ. 2545

1.5.2 การจัดแบ่งหมวดหมู่องค์ประกอบทางวัฒนธรรม

การจัดแบ่งองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องออกเป็นหมวดหมู่จะช่วยอำนวยความสะดวกต่อการวิเคราะห์ ทั้งนี้ หมวดหมู่ต่างๆ มาจากการผสมผสานข้อเสนอการแบ่งหมวดหมู่ทางวัฒนธรรมของ Lucía Molina Martínez (2001) และการแบ่งหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของ Esteban Torre (2001) ได้แก่ หมวดหมู่ชื่อเฉพาะ (Nombres propios) เพื่อวิเคราะห์ชื่อตัวละครและสิ่งต่างๆ ที่พบในเรื่อง หมวดหมู่มรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) เพื่อวิเคราะห์ความคิดความเชื่อ สิ่งของเครื่องใช้ และสถานที่อันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย หมวดหมู่วัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social) เพื่อวิเคราะห์อาชีพและวิถีชีวิตของตัวละคร และหมวดหมู่วัฒนธรรมทางภาษา (Cultura lingüística) เพื่อวิเคราะห์ชื่อเรื่องและบทกลอนเนื่องจากมีนัยยะและกลไกทางภาษา

1.5.3 การวิเคราะห์การแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์การแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมมีที่มาจากการตรวจสอบความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และวิเคราะห์คำแปลซึ่งปรากฏในฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส โดยใช้พจนานุกรมภาษาฝรั่งเศสสองฉบับ (Larousse และ Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales) และต้นฉบับภาษาสเปนใช้พจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน (Real Academia Española) จากนั้นจึงวิเคราะห์กลวิธีจำนวน 13 กลวิธีที่ใช้ถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยสู่ภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปน

1.5.4 การสรุปผล

นำผลจากการวิเคราะห์คำแปลในตัวบทภาษาฝรั่งเศสและตัวบทภาษาสเปนที่ได้เปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาไทยมาสรุปเรียบเรียง ตลอดจนอธิบายข้อสังเกตต่างๆ ที่พบ

องค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยได้รับการเรียงร้อยเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาของเรื่องสั้น “อสรพิษ” อย่างน่าสนใจ และมีการแปลถ่ายทอดไปเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนตามลำดับ งานวิจัย

ชั้นนี้ถือเป็นการบุกเบิกการวิเคราะห์การแปลผลงานวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนผ่านประเด็นสำคัญหลายประการ อาทิ การวิเคราะห์การแปลองค์ประกอบวัฒนธรรมไทยเป็นภาษาสเปน การวิเคราะห์การแปลภาษาสเปนผ่านภาษาที่สองคือภาษาฝรั่งเศส การศึกษากลวิธีการแปลเพื่อการถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมสู่ภาษาต่างประเทศ เช่น ความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธ เครื่องแต่งกาย วิถีชีวิต และบทกลอน เป็นต้น ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการแปลวรรณกรรม ตลอดจนจุดประกายประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนหรือภาษายุโรปอื่นๆ ให้แก่ผู้สนใจได้ค้นคว้าต่อไป

บทที่ 2

การวิเคราะห์เรื่องสั้น “อสรพิษ”

เรื่องสั้น “อสรพิษ” เป็นเรื่องราวการต่อสู้ระหว่างเด็กชายแขนพิการชาวชนบทกับงู เนื้อเรื่องจึงมีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมหลากหลายสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชนบทไทยได้อย่างคมคาย เรื่องสั้นเรื่องนี้มีวิธีการประพันธ์และการดำเนินเรื่องที่แปลกใหม่และแตกต่าง อีกทั้งยังผ่านการแปลหลายลำดับและหลากหลายภาษา เนื่องจากประสบความสำเร็จได้รับความสนใจอย่างยิ่งในต่างประเทศ ดังนั้นจึงเป็นที่น่าศึกษาว่าเหตุใดเรื่องสั้นเล่มนี้จึงโด่งดังไปไกลถึงต่างแดน มีลักษณะเด่นอย่างไรจึงได้รับการตอบรับอย่างดีในวงการวรรณกรรมไทยและต่างประเทศจนได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ มากมาย รวมถึงภาษาสเปนด้วย

2.1 เรื่องสั้น “อสรพิษ”: การสร้างสรรค์ การแปล และการเผยแพร่

การเผยแพร่เรื่องสั้น “อสรพิษ” จากมือผู้เขียนสู่ผู้อ่านหลายชาติหลายภาษาผ่านลำดับขั้นตอนที่ ไม่เหมือนใคร เมื่อปีพ.ศ. 2543 เสน่ห์ สังข์สุข เจ้าของนามปากกา “แดนอรุณ แสงทอง” เขียนเรื่อง “อสรพิษ” ถ่ายทอดเรื่องราวการต่อสู้ระหว่างเด็กชายแขนพิการอายุสิบปีกับแมงงูเห่า ขณะยังไม่ได้ตีพิมพ์ที่สำนักพิมพ์ใดในประเทศไทย ผู้ประพันธ์ส่งต้นฉบับให้ Marcel Barang นักแปลชาวฝรั่งเศสอ่าน Barang แปลเรื่องนี้เป็นภาษาฝรั่งเศสโดยใช้ชื่อเรื่องว่า Venin ซึ่งแปลว่า “พิษ” และตีพิมพ์ในประเทศฝรั่งเศสเมื่อปีพ.ศ. 2544 ต่อมา ปีพ.ศ. 2545 ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศสได้รับการแปลต่อเป็นภาษาสเปนโดย Isabel Sancho และใช้ชื่อว่า Veneno ที่แปลว่า “พิษ” เช่นกัน นอกจากภาษาสเปนแล้ว ยังมีการแปล “อสรพิษ” เป็นภาษาอื่นๆ อีกมากมาย ทั้งภาษาอังกฤษ กรีก กาดาลัน โปรตุเกส รวมทั้งอักษรเบรลล์

ต้นฉบับภาษาไทยตีพิมพ์หลังฉบับแปลภาษาต่างๆ กล่าวคือ หลังจากที่ Barang แปล “อสรพิษ” เป็นภาษาฝรั่งเศสแล้ว ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษและแบ่งตีพิมพ์เป็นห้าตอนลงหนังสือพิมพ์บางกอก

โพสต์ (Bangkok Post) ต่อมา เสน่ห์ สังข์สุขได้นำต้นฉบับของตนไปเสนอสำนักพิมพ์ต่างๆ แต่ไม่มีสำนักพิมพ์ใดรับตีพิมพ์ให้ จนกระทั่งปีพ.ศ. 2545 สำนักพิมพ์แมวคราวตีพิมพ์เรื่องสั้นนี้เป็นฉบับสองภาษาคือต้นฉบับภาษาไทยคู่กับฉบับแปลภาษาอังกฤษของ Barang อย่างไรก็ตาม “อสรพิษ” เริ่มเป็นที่รู้จักในประเทศไทยหลังจากที่ผู้เขียนนำผลงานนี้ไปตีพิมพ์ร่วมกับเรื่องสั้นอื่นๆ ของตนในหนังสือชื่อ อสรพิษและเรื่องอื่นๆ หนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มดังกล่าวได้รับรางวัลซีไรต์ (Southeast Asian Writers Award / S.E.A. Write) ประเภทเรื่องสั้นประจำปีพ.ศ. 2557 สำนักพิมพ์สามัญชนตีพิมพ์หนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มนี้อีกหลายครั้ง ซึ่งฉบับตีพิมพ์ปีพ.ศ. 2557 นี้ แคนธรรณู แสงทองได้ปรับแก้และเปลี่ยนตัวละครงูเห่าเป็นงูจงอางอีกด้วย ในปีพ.ศ. 2559 สำนักพิมพ์ไชน่า พับลิชชิ่ง เฮ้าส์ (Shine Publishing House) ได้ตีพิมพ์ อสรพิษ ฉบับสามภาษา อันได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส เนื้อเรื่องใช้งูเห่าเหมือนต้นฉบับเดิม พร้อมทั้งมีเชิงอรรถจากผู้แปลคือ Barang และสำนักพิมพ์ประกอบท้ายเรื่องด้วย

เรื่องสั้น “อสรพิษ” ได้รับการตีพิมพ์หลายครั้ง สำหรับการวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ต้นฉบับตีพิมพ์ครั้งที่หนึ่งของเรื่องสั้นทั้งสามภาษา กล่าวคือ “อสรพิษ” ต้นฉบับภาษาไทยของสำนักพิมพ์แมวคราวปีพ.ศ. 2545 ฉบับแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสชื่อ Venin ของสำนักพิมพ์ Éditions du Seuil ปีพ.ศ. 2544 และฉบับแปลเป็นภาษาสเปนชื่อ Veneno ของสำนักพิมพ์ Random House Mondadori ปีพ.ศ. 2545

2.2 บทวิเคราะห์เรื่องสั้น “อสรพิษ”

“อสรพิษ” มีวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาลำดับต่อเนื่อง โดยไม่มีการแบ่งบท ในเนื้อเรื่องหลักมีเรื่องย่อยอีกห้าเรื่องแทรกอยู่ เรื่องราวของ “อสรพิษ” เริ่มต้นด้วยการบรรยายฉากท้องทุ่งยามเย็นของหมู่บ้านแพรกหนามแดง เด็กชายวัยสิบปีนั่งเหม่อมองท้องฟ้าระหว่างเสียวัวทั้งแปดตัวของตน เขาหวนคิดถึงอดีตเมื่อครั้งตั้งชื่อวัว อุบัติเหตุตกต้นไม้ทำให้แขนขวาของเขาหักและพิการ ไร้ความรู้สึก และนึกถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างเขากับพ่อและแม่ ยายพลับพลึงผู้เป็นหมอต่าเฒ่า หลวงพ่อเทียน และทรงวาด ร่างทรงผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านและผู้เริ่มเรียกเขาว่า “ไอ้แป” เพราะแขนพิการ

จากนั้น “ไอ้แป” เล่นหุ่นเงาที่สร้างขึ้นเองจากซังข้าวเลียนแบบหนังตะลุงที่ตนชื่นชอบ เขา นั่งเล่นหุ่นอุยิมสระน้ำหน้าศาลเจ้าแม่แพรกหนามแดง โดยมีเด็กคนอื่นๆ มามุงดู เขาจับบทกลอนไหว้ครูและบทเรื่องหนังตะลุงที่ตนอยากแสดง บทกลอนที่ “ไอ้แป” จับร้องมีน้ำเสียงเสียดสีที่ผู้อ่านอาจสัมผัสได้ ดีความและเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องได้ และการตีความนั้นมีมากมายหลายระดับตามแต่ความสามารถของผู้อ่านเพราะ “แดนอรัญ แสงทอง เปิดโอกาสแก่การตีความ” (ดวงมน จิตรจันงค์, 2558: 21) เป็นต้นว่า การไหว้ครูในพิธีไหว้ครูทางการแสดงโดยทั่วไป คือ “การแสดงออกถึงความเคารพทศเวทีที่มีต่อบุรพาจารย์ทั้งหลาย ทั้งที่เป็นเทพ เป็นมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตอยู่หรือล่วงลับไปแล้ว ซึ่งประสิทธิ์วิชาความรู้ไว้ให้” (สุมิตร เทพวงษ์, 2548: 3) และการไหว้ครูจะจัดพิธีแตกต่างกันออกไปตามแต่ประเภทของศิลปกรรม เมื่อเจาะจงถึงหนังตะลุง นายหนังตะลุงจะเป็นผู้ขับร้องกลอนผ่านรูปหนังเพื่อ “ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้ที่นายหนังตะลุงเคารพนับถือทั้งหมด” (สถาพร ดงขุนทด, 2547: 188) แต่การไหว้ครูในหนังตะลุงของ “ไอ้แป” “กลับให้ภาพขบขันแฝงน้ำเสียงยั่วล้ออย่างสนุกสนาน (...) ให้สิทธิแก่นายหนังว่าสามารถวิพากษ์วิจารณ์คนระดับสูงในสังคมได้ (...) จึงเป็นการขยิบตาให้ผู้อ่านรับรู้ ว่าเรื่องราวต่อไปนี่ผู้เขียนกำลังทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์คนระดับสูงและต้องการ “ล้อ” กับสิ่งเคารพตามความเชื่อที่สั่งสมกันมาในสังคม (...)” (สาขารุณ น้อยนิมิตร, 2547: 330) หรือแม้แต่เนื้อหาของบทแนะนำเจ้าเมือง ผู้อ่านก็อาจตีความเข้ากับตัวละครได้ เพราะ “บทร้องที่ยั่วล้อผู้มีอำนาจในนิยายเป็นส่วนผสมของจินตนาการและการหยั่งรู้อย่าง (...) เด็กพิการผู้ต่อสู้อย่างโดดเดี่ยว ย่อมหมดโอกาสเติบโตเป็นผู้สร้างศิลปะผู้กระตุกจิตสำนึก (...) ในขณะที่ทรงวาดก็จะยึดกุมประกาศิตการตีความ “ความจริง” ต่อไปและต่อไป” (ดวงมน จิตรจันงค์, 2558: 22)

ในระหว่างที่ “ไอ้แป” เล่นหนังตะลุงอยู่นั้นเอง งูเห่าเพศเมียก็ปรากฏตัวขึ้น เด็กทั้งหมดวิ่งหนีไปยกเว้น “ไอ้แป” ที่ไม่ขยับเขยื้อนไปไหน เมื่องูจะฉก เด็กชายเอามือซ้ายคว้างูไว้ได้ ทั้งสองต่างต่อสู้ยืดยุดจนเกิดบาดแผลที่ใบหน้าและสุดท้ายเขาก็ถูกรัดลำตัวเอาไว้ “ไอ้แป” รีบไปขอความช่วยเหลือจากหลวงพ่อเทียน แต่พบว่าหลวงพ่อสวดมนต์ทำวัตรอยู่จึงไม่กล้าเข้าไปหา เขาไปหาพ่อกับแม่ที่ทำงานง่วนอยู่ที่ป่าช้าหลังวัด แต่พ่อแม่กลับจำลูกไม่ได้เพราะร่างกายมีงูรัดอยู่และมีเลือดไหลออกจากบาดแผล จึงพาลนึกว่าเป็นผีและพากันวิ่งหนีไป “ไอ้แป” จึงตัดสินใจไปขอความช่วยเหลือในหมู่บ้าน ระหว่าง

เดินทาง เขาต่อสู้กับงูเห่าด้วยมือซ้ายเพียงมือเดียวอย่างไม่ลดละและพลางนึกถึงเรื่องราวห้าเรื่องเกี่ยวกับงูทั้งที่เขาได้ประสบเองหนึ่งเรื่องและเรื่องที่พ่อเคยเล่าให้ฟังอีกสี่เรื่อง เรื่องแรกคือเรื่องที่เขาเห็นงูเข้าไปในเล้าไก่และกลืนไข่ไก่เข้าไปทั้งฟอง เรื่องที่สอง พ่อของเขาเล่าว่าได้เห็นงูเห่าตัวใหญ่พันต้นไม้สองต้นบริเวณแอ่งน้ำและแก่งตัวก้นน้ำเพื่อจะกินปลา เรื่องที่สามคือเรื่องที่พ่อเจองูกลางทุ่งและตัดหัวงูก่อนที่มันจะจกพ่อ แต่กลับหาหัวงูไม่เจอ จนมาพบทีหลังว่าหัวงูห้อยอยู่ที่คอเสื้อ เรื่องที่สี่เป็นเรื่องที่พ่อไปตั้งขามย่ำค่า พอตกคึกก็ได้ยินเสียงดังมาจากชั้นล่างของบ้าน เมื่อลงมาดู ก็พบงูตัวเดิมเลื้อยขึ้นเสาบ้าน หวังจะแก้แค้น แต่ก็ร่วงตกลงมาเสียงดังซ่าแล้วซ่าเล่า และเรื่องที่ห้ากล่าวถึงตอนที่พ่อขโมยไข่ของงูที่กตัญญูของพ่อจนเสียชีวิต พ่อวิ่งหนีงูที่ไล่ล่าตนก่อนโยนไข่เข้ากองไฟ แล้วแม่งูทะยานตัวตามไข่เข้าไปในกองไฟ

เมื่อถึงหมู่บ้าน เขาเห็นว่าชาวบ้านได้รวมตัวกันที่ศาลากลางหมู่บ้านเมื่อรู้ข่าวจากเด็กๆ ว่า “ไอ้แป่” โคนงูรัด แต่เมื่อทุกคนเห็นเขา ต่างก็หวาดกลัวไม่กล้าเข้าใกล้ ทันใดนั้นเอง ทรงวาดก็ปรากฏตัวขึ้นและประกาศว่าเหตุการณ์นี้คือผลจากการที่ “ไอ้แป่” ไม่เคารพเจ้าแม่แพรกหนามแดง เจ้าแม่จึงส่งงูมาลงโทษ และผู้ที่เข้าไปช่วยเหลือก็จะถูกลงโทษตามไปด้วย สุดท้าย “ไอ้แป่” จึงยอมแพ้ต่อโชคชะตาปล่อยมือรอให้งูมาจกตน แต่ปรากฏว่างูได้ตายไปก่อนหน้านั้นแล้ว และหลังจากนั้น เด็กชายก็เสียชีวิตไป

บทกลอนที่ “ไอ้แป่” ขับร้องในพิธีไหว้ครูและตอนที่เล่นหนังตะลุงก็มีเนื้อหาสาระอันเป็นที่น่าสังเกต แคนอรัญ แสงทองใส่เชิงอรรถท้ายกลอนไว้ว่า “บทกลอนจากเรื่อง “เอ็งตั้งหัว”” (แคนอรัญแสงทอง, 2545: 95) ทำให้ทราบว่าบทไหว้ครูและเนื้อเรื่องไม่ใช่บทกลอนที่ใช้ขับร้องกันในหนังตะลุง แต่มาจาก “เนื้อเรื่องตอนต้นของวรรณกรรมล้อเลียนเรื่องเอ็งตั้งหัว ซึ่งเป็นนิทานคำกลอนที่แต่งขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมุ่งล้อวรรณกรรมจักรๆ วงศ์ๆ (...) และเลียนแบบวรรณกรรมขั้วล้อ (parody) เรื่องระเด่นลันได” (สาขารุณ น้อยนิมิตร, 2547: 329) บทกลอนที่แคนอรัญแสงทองคัดมาให้ “ไอ้แป่” ขับร้องประกอบด้วยกลอน 38 วรรค เป็นบทกลอนไหว้ครู 22 วรรค และบทเริ่มเรื่องหนังตะลุง 16 วรรค โดยแบ่งเป็นบทแนะนำเจ้าเมือง 8 วรรคและบทบรรยายเมือง 8 วรรค

2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ”

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้น “อสรพิษ” เห็นได้ชัดว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้เต็มไปด้วยองค์ประกอบทางวัฒนธรรมมากมาย อาทิ ความเชื่อ สิ่งของเครื่องใช้ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ชื่อเฉพาะของตัวละคร และสถานที่ และบทกลอนเล่นหนังตะลุง การแปลคำศัพท์และกลุ่มคำที่บ่งบอกถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นภาษาสเปน ซึ่งเป็นภาษาที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมไทยอย่างเห็นได้ชัดจึงเป็นเรื่องที่น่าทำทหายอย่างยิ่ง ดังนั้น ก่อนจะวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ได้ จำเป็นต้องเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมและสิ่งที่ประกอบมาเป็นวัฒนธรรมเสียก่อน

คำว่า “วัฒนธรรม” ในภาษาไทยหมายถึง “สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย, วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) พระยาอนุมานราชชนให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้” (พระยาอนุมานราชชน อ้างถึงใน คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555: 3)

ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” ในภาษาสเปนคือ “cultura” หมายถึง “Conjunto de modos de vida y costumbres, conocimientos y grado de desarrollo artístico, científico, industrial, en una época, grupo social” (Real Academia Española, Online) แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียม ความรู้และระดับการพัฒนาทางศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และอุตสาหกรรมในยุคสมัยหนึ่งของสังคมหนึ่ง”¹

¹ คำแปลโดยผู้วิจัย

จากความหมายในภาษาไทยและภาษาสเปนข้างต้น อาจสรุปได้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง “วิถีชีวิตที่สังคมหนึ่งสร้างขึ้น พัฒนาให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสังคม และเป็นแบบแผนสืบต่อกันมาในสังคมนั้น”

สิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อประกอบเป็นวัฒนธรรมก็คือองค์ประกอบทางวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้ว วัฒนธรรมมีองค์ประกอบสี่ประการ คือ องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) หมายถึง วัตถุที่สัมผัสได้รวมถึงผลผลิตทางศิลปกรรมและสัญลักษณ์ องค์การ (Association or Organization) หมายถึง โครงสร้างการจัดระเบียบและการรวมกลุ่มของบุคคล องค์พิธีการ (Usage) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม และองค์มคติ (Concept) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติ อันเป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานในการตัดสินใจ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555: 11)

ในเรื่องสั้น “อสรพิษ” มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่สำคัญอันควรนำมาวิเคราะห์ ประกอบด้วยห้าองค์ประกอบ คือ

2.3.1 ชื่อเฉพาะ

2.3.2 ความเชื่อ

2.3.3 ศิลปะการแสดง

2.3.4 สิ่งของเครื่องใช้และสิ่งก่อสร้าง

2.3.5 ฉากและยุคสมัยของเรื่อง

2.3.1 ชื่อเฉพาะ

ชื่อในภาษาไทยล้วนมีความหมาย โดยชื่อตัวละครในเรื่องสั้น “อสรพิษ” นอกจากจะมีความหมายแล้ว ยังมีลูกเล่นทางภาษาและอาจมีนัยแฝงอีกด้วย ชื่อเฉพาะที่พบในเรื่อง “อสรพิษ” ได้แก่

ชื่อบุคคล (ทั้งบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริงและตัวละคร) ชื่อสัตว์เลี้ยงของ “ไอ้แป” และชื่อสถานที่ (ทั้งสถานที่ที่มีอยู่จริงและที่นักเขียนจินตนาการขึ้น)

ชื่อบุคคลใน “อสรพิษ” มีทั้งชื่อตัวละครเอกที่มีนัยยะสื่อลักษณะทางกายภาพ คือ “ไอ้แป” ฉายาของเด็กชายอายุสิบปีที่ได้มาหลังจากประสบอุบัติเหตุตกต้นไม้ทำให้ “แขนข้างขวาของเขาตั้งแต่ไหล่ลงไปแข็งทื่อและลีบเรียว ข้อศอกงอพับไม่ได้ ทั้งนิ้วมือทั้งห้าก็ขัดแข็งไร้ประโยชน์” ได้แต่เหยียดออกไปตรงๆ ไม่อาจแผ่ขยายออกหรือกำหุบเข้ามา ไหล่ข้างขวาของเขาก็คู้ตัว คู้ฝ่ายผอมบอบบาง” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 83) เมื่อวิเคราะห์แต่ละคำจะพบว่า คำว่า “ไอ้” ที่เป็นส่วนหนึ่งของฉายาควรมีความหมายแง่ลบ จึงหมายถึง “คำใช้ประกอบหน้าชื่อผู้ชายแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม” ส่วนคำว่า “แป” หมายถึง “เรียกมือที่พิการ นิ้วกำเข้าไม่ได้ ว่า มือแป, เรียกดินที่พิการ นิ้วงอเข้าไม่ได้ ต้องเดินตะแคง ๆ ว่า ดินแป” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ดังนั้น ความหมายที่แท้จริงของฉายา “ไอ้แป” น่าจะหมายถึงนิ้วมือที่งอและกำไม่ได้ของเด็กชาย ส่วนชื่อของตัวละครอื่นๆ ได้แก่ “ทรงวาด” ซึ่งนำคำว่า “ทรง” จากอาชีพช่างทรงของตนมาเติมไว้หน้าชื่อ “เจ้าแม่แพรกหนามแดง” เทพารักษ์ประจำหมู่บ้าน “หลวงพ่อเทียน” เจ้าอาวาสวัดแพรกหนามแดง “ยายพลับพลึง” หมอตำแย และ “หลวงพ่อหรั่ง” พระประจำวัดลาดโพธิ์และหมอรักษากระดูก

ชื่อบุคคลที่มีอยู่จริง ได้แก่ “พนมเทียน” ซึ่งเป็นนามปากกาของ ฉัตรชัย วิเศษสุวรรณภูมิ นักเขียนชื่อดัง และ “คณะแก้วฟ้า” คณะละครวิทยุของแก้ว อัจฉริยะกุล ผู้เขียนบทละครวิทยุและประพันธ์เพลงซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในเมืองไทย

ส่วนชื่อสัตว์เลี้ยงคือชื่อวัวทั้งแปดตัวของ “ไอ้แป” ซึ่งมีความซับซ้อนกว่าชื่อของบุคคล เพราะนอกจากจะมีความหมายแล้ว ในเนื้อหายังระบุไว้ชัดเจนว่ามีเสียงสัมผัสด้วย

เขาเป็นคนตั้งชื่อให้วัวของเขาทุกตัว (...) สัตว์แรกมีชื่อเกี่ยวพันกับ
ธรรมชาติ ไอ้ทุ่ง ไอ้ท่า ไอ้ป่า ไอ้เขา มีกังวานคล้องจองเป็นบทเป็นกลอนเสีย
ด้วย อีกสองตัวต่อมามีชื่อเป็นอัญมณีคือไอ้เพชรและไอ้พลอย และเมื่อพ่อของเขา
เขาชื่อลูกวัวหนุ่มมาอีกสองตัวเมื่อปีกลาย เขาก็ไม่ลังเลเลยที่จะตั้งชื่อให้มันว่า

ไอ้เงินและไอ้ทอง ไอ้เพชรไอ้พลอยไอ้เงินไอ้ทอง มีกั้วานคล้องจองเป็นบท
เป็นกลอนเสียดด้วย

(แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 82)

ชื่อวัวสี่ตัวแรกที่สื่อถึงธรรมชาติคือ ไอ้ท่ง ไอ้ท่า ไอ้ป่า ไอ้เขา มีคู่เสียงสัมผัสสองคู่
เสียง คือ เสียง “ท” ระหว่าง ไอ้ท่งและไอ้ท่า กับ เสียงสระ “-า” ระหว่าง ไอ้ท่าและไอ้ป่า

ชื่อวัวสี่ตัวหลังที่สื่อถึงของประดับอันมีค่า คือ ไอ้เพชร ไอ้พลอย ไอ้เงิน ไอ้ทอง มีคู่
เสียงสัมผัสหนึ่งคู่เสียง คือ เสียง “พ” ระหว่าง ไอ้เพชรและไอ้พลอย

อีกประการหนึ่งที่ควรคำนึงถึงคือคำว่า “ไอ้” ซึ่งเป็นคำนำหน้าชื่อวัวเหล่านี้ “ไอ้” เป็น
“คำประกอบคำอื่นบอกให้รู้ว่าเป็นเพศชายหรือสัตว์ตัวผู้” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ดังนั้น เมื่อ
เปรียบเทียบกับตัวบทที่กล่าวว่า “เมื่อพ่อของเขาซื้อลูกวัวหนุ่มมาอีกสองตัว” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545:
82) แสดงว่ามีความเป็นไปได้ว่าวัวทุกตัวเป็นตัวผู้

ชื่อสถานที่ต่างๆ ได้แก่ ชื่อซึ่งผู้เขียนได้จินตนาการขึ้น เช่น “วัดลาดโพธิ์” “วัดแพรก
หนามแดง” “หมู่บ้านแพรกหนามแดง” และ “ตำบลท่าเกวียนกำแพงหัก” ส่วนชื่อสถานที่และสิ่งของที่มี
อยู่จริง ได้แก่ “ค่ายพระจอมเกล้า” ละครวิทยุเรื่อง “จุฬาทรีคูณ” และรูปตัวตลกของหนังตะลุงเมืองเพชร
สองรูป คือ “ไอ้แก้ว” และ “ไอ้แก”

2.3.2 ความเชื่อ

ความเชื่อทั้งทางพุทธศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติของคนในหมู่บ้านแพรกหนามแดง
ในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ล้วนมีผลต่อทัศนคติการมองโลกละความรู้สึกนึกคิดของตัวละครและการดำเนิน
เรื่องราว

2.3.2.1 ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ

คนในหมู่บ้านแพรกหนามแดงเป็นตัวแทนสะท้อนให้เห็นวิถีสังคมการเกษตรของไทยที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ส่งผลให้ผู้คนมีจินตนาการไปต่างๆ นานา และเกิดความกลัว ความกลัวและความไม่รู้ของคนต่อปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจึงเป็นรากฐานของความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ เมื่อมีความเชื่อเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็ผีหรือสาธ ก็สร้างพิธีกรรมขึ้นเพื่อความอยู่รอด และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณี (สุจิตต์ วงษ์เทศ ใน ปราณิ วงษ์เทศ, 2548: (8-15)) ความเชื่อและวิถีปฏิบัติของชาวบ้านแพรกหนามแดงได้เรียงลำดับความสำคัญอันมีผลต่อเรื่องราวประกอบด้วย ความเชื่อถือศรัทธาต่อ “เจ้าแม่แพรกหนามแดง” เทพารักษ์ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน “ร่างทรง” ผู้เป็นตัวแทนของเจ้าแม่ “พระแม่คงคา” เทพผู้เป็นบ่อเกิดของประเพณี “ลอยกระทง” และความกลัวผีและวิญญาณ

1) เทพารักษ์

“เจ้าแม่แพรกหนามแดง” เป็นเทพารักษ์ปกปักรักษาหมู่บ้านแพรกหนามแดง ตำแหน่ง “เจ้าแม่” ที่คนในหมู่บ้านพร้อมใจกันให้ หมายถึง “เทพารักษ์ผู้หญิงที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์จะให้ความคุ้มครองรักษาได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ตามความเชื่อเทพารักษ์ “มักจะไม่ให้ทั้งดีและร้ายแก่ใคร นอกจากไปกระทำล่วงเกินให้โกรธเคืองมักมีอุปนิสัยโกรธง่าย” (ฤศิริรัตน์ กายราศ, 2547: 150) ผู้คนในหมู่บ้านเคารพยำเกรงเจ้าแม่ ไม่กล้าทำให้ขุ่นเคือง และสร้างศาลให้เพื่อเคารพบูชา ศาลหนึ่งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านและอีกศาลหนึ่งอันเป็นฉากสำคัญของเรื่องเป็นศาลใหม่ที่ทรงวาดสร้างอยู่ทิศเหนือของสระน้ำ (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 92) ดังนั้น หลังจากที่ “ไอ้แป” ถูกงูเห่ากัดและจะเดินทางมาขอความช่วยเหลือในหมู่บ้าน ต้องเดินผ่านศาลเจ้าแม่ที่อยู่ริมสระน้ำ เขาถูกคิดว่างูปรากฏตัวขึ้นหน้าศาลระหว่างที่เขาเล่นหนังตะลุง จึงไม่มั่นใจว่างูตัวนี้เป็นงูทั่วไปหรือเป็นงูของเจ้าแม่แพรกหนามแดงกันแน่ แต่เขารู้สึกว่างูเห่ากัดเขาแน่นขึ้น และร่างกายอ่อนแรงเมื่อคิดสงสัยเช่นนี้ (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 113-114) ต่อมาเมื่อ “ไอ้แป” มาถึงหมู่บ้าน ทรงวาดจึงกล่าวว่า “เจ้าแม่ใช้งูของเจ้าแม่มาลงโทษคนที่ลบหลู่เจ้าแม่” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 124) ทุกคนจึงเกรงกลัวว่าหากช่วยเด็กชายจะเป็น

การหลบหลู่เจ้าแม่ด้วย เจ้าแม่จะโกรธและจะถูกลงโทษตามไปด้วย จึงไม่มีใครช่วยเหลือ “ไอ้แป้” เห็นได้ชัดว่าความเชื่อเรื่องเทพารักษ์มีผลต่อจิตใจและการกระทำของทุกคนในหมู่บ้าน

2) ร่างทรง

“ร่างทรง” หรือ “คนทรงเจ้า” เป็นอาชีพที่อยู่คู่กับความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ เพราะเชื่อว่า “มีความสามารถพิเศษในการติดต่อกับอำนาจที่เหนือกว่ามนุษย์ได้” (ปราณี วงษ์เทศ, 2548: (6)) จึงสามารถไขข้อข้องใจเกี่ยวกับปัญหาเรื่องเหนือธรรมชาติให้ชาวบ้านได้ ในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ทรงวาดอ้างตัวว่า “สามารถอัญเชิญวิญญาณของเจ้าแม่ให้มาประทับทรงในร่างของเขาเมื่อใดก็ได้” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 84) แต่งกายและทำท่าทางแปลกไปจากครั้งต้องทำนา ผู้คนทั้งในหมู่บ้าน แพรกหนามแดงและหมู่บ้านใกล้เคียงจึงพากันนับถือ แต่พ่อของ “ไอ้แป้” ไม่เชื่อว่าทรงวาดเป็นร่างทรงจริง แต่หลอกผู้อื่นที่หลงงมงาย ทรงวาดจึงไม่ชอบครอบครัวของเขา อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านคนอื่นๆ ต่างยำเกรงและทำตามที่ทรงวาดบอก ทรงวาดจึงกลายเป็นผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้าน และในตอนท้ายเรื่องหลังจากที่ “ไอ้แป้” ปรากฏกายต่อหน้าคนทั้งหมู่บ้านพร้อมงูพันรอบกาย เมื่อทรงวาด “ก้มลงหมอบกราบ” ผู้คนก็ทำตาม พอกล่าวางูเป็นของเจ้าแม่ ทุกคนก็เชื่อคล้อยตาม ครั้นพอกล่าวให้ชาวบ้านปล่อย “ไอ้แป้” ไปตามแต่เจ้าแม่ต้องการจะลงโทษ โดยเห็นว่า “นี่คือความเห็นของข้า เพื่อเห็นแก่ดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่แพรกหนามแดง ขออย่าได้มีใครมีความเห็นผิดแผกไปจากนี้เลย” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 126) ก็ไม่มีใครกล้าขัดคำพูดของทรงวาด ด้วยทั้งเกรงร่างทรงและกลัวเจ้าแม่ จึงปล่อย “ไอ้แป้” ไปตามยถากรรม

3) แม่พระคงคา

คนไทยแต่โบราณเชื่อว่ามีความเชื่อเรื่องวิญญาณคอยปกปักรักษา น้ำ จึงประกอบพิธีเกี่ยวกับน้ำหลายอย่างเพื่อให้สิ่งเหนือธรรมชาติคลบคลานความอุดมสมบูรณ์ให้ ส่วนพิธีลอยกระทงประกอบขึ้นเพื่อ “ขอขมาธรรมชาติ (...) แล้วทำพิธีบูชาพระคุณไปพร้อมกัน โดยใช้วัสดุลอยน้ำได้ ใส่เครื่องเช่นให้ลอยไปกับน้ำ” (ปราณี วงษ์เทศ, 2548: 185-186) เมื่อเวลาผ่านไป ศาสนาพราหมณ์และศาสนาฮินดูเผยแพร่เข้ามาสู่เขตประเทศไทย นำเอาเรื่องราวของแม่น้ำคงคาอันเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์บ่อเกิดตำนาน

ของพระคงคาผู้เป็นเทวดาที่ชาวอินเดียเคารพนับถือเข้ามาด้วย จึงได้ปรับยกระดับจากผีมาเป็น “แม่พระคงคา” อันหมายถึง “เทวดาผู้หญิงผู้ดูแลรักษาแหล่งน้ำทั่วไป” (ฤทธิรัตน์ ภายราช, 2547: 141) จึงเกิดเป็นประเพณีลอยกระทงขึ้น เพื่อรำลึกถึงพระคุณของแม่พระคงคาและขอขมาที่ถ่ายเทสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำลำคลอง ในช่วงต้นของเรื่องสั้น “อสรพิษ” “ไอ้แป” หวนนึกถึง “คืนลอยกระทง” ที่ได้ยก “กระทงขึ้นจบบูชาขอขมาลาโทษต่อแม่พระคงคาและยังอธิษฐานขอพร” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 90) ให้บุคคลที่ตนเคารพรักและขอให้ทรงวาดกับตนไม่เกลียดชังซึ่งกันและกัน ก่อนจะจุดธูปเทียนและปล่อยกระทงลงน้ำ นอกจาก “ไอ้แป” จะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีปฏิบัติในประเพณีลอยกระทงที่ทำสืบทอดกันมาในสังคมไทยแล้ว คำอธิษฐานดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงแรงศรัทธามากล้นต่อแม่พระคงคา และจะเผยให้เห็นผลชะตากรรมของ “ไอ้แป” ในตอนท้ายเรื่องอีกด้วย เพราะคำขอของ “ไอ้แป” ต่อแม่พระคงคาไม่เป็นที่ตั้งใจหมาย

4) ผีและวิญญาณ

ความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านานเนื่องด้วยความเกรงกลัวต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ในยุคก่อนยังไม่มีคำอธิบายใดๆ กล่าวคือ “สิ่งเหล่านี้บันดาลอำนาจเร้นลับมหัศจรรย์ ผิดธรรมดาสามัญ บางครั้งน่าสะพรึงกลัว จึงเรียกเหตุการณ์เหล่านี้ว่าเป็นการกระทำของผีสาวเทวดา” (ฤทธิรัตน์ ภายราช, 2547: 150) ในเรื่องสั้น “อสรพิษ” จะเห็นได้ว่าคนในหมู่บ้านแพรกหนามแดงรวมถึง “ไอ้แป” และครอบครัวต่างกลัวผี อย่างเช่น ในช่วงต้นเรื่อง จังหวะที่ “ไอ้แป” จะถูกงูกเขาหลับตาและคิดสภาพตัวเองไปต่างๆ นานาว่าจะเจ็บปวดและ “ตายเป็นผีเฝ้าทุ่งด้วยความทรมาน” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 100) ช่วงกลางเรื่อง จะเห็นได้ว่าพ่อแม่ของ “ไอ้แป” เมื่อเห็นลูกถูกงูรัดพันตัวและมีเลือดอาบใบหน้า ทั้งสองกลัวจนไม่กล้าคิดสักนิดว่าสิ่งที่เห็นคือลูกชายของตนเอง กลับคิดว่าเป็นผีและทิ้งงานที่ทำ “ออกวิ่งอย่างคนขวัญกระเจิง” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 108) ในตอนท้ายเรื่อง สภาพถูกงูรัดของ “ไอ้แป” ทำให้ชาวบ้านบางคน “ตื่นขลาด บ้างก็วิตกกังวล (...)” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 123) พอเขาเดินเข้าใกล้ ทุกคนก็ถอยหนี “ส่งเสียงครวญครางสั้นเทาด้วยความอัศจรรย์ใจและหวาดกลัว” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 124)

2.3.2.2 ศาสนาพุทธ

จากความเชื่อเรื่องผีวิญญาณแต่โบราณ เมื่อศาสนาพุทธเผยแพร่เข้ามาในดินแดนไทย ก็เกิดการรับนำมาปรับใช้กับความเชื่อดั้งเดิม ผู้คนนับถือลัทธิไสยศาสตร์จนกลายมาเป็นศาสนาหลักสำคัญของไทย ในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ผู้คนในหมู่บ้าน นอกจากจะเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติแล้ว ต่างล้วนนับถือศาสนาพุทธ ดังจะเห็นได้จากคำและกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อทางพุทธศาสนาและวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และศาสนิกชน เพียงแต่ความศรัทธาต่อศาสนาอาจมีมากน้อยต่างกันตามแต่ความเชื่อมั่นของแต่ละคน

ในเรื่อง พิจารณาได้ว่า หลวงพ่อเทียน เจ้าอาวาสวัดแพรกหนามแดง เปรียบเสมือนปู่ชนิดุคคละของหมู่บ้าน เป็นพระสงฆ์ผู้เป็นที่พึ่งพิงทางจิตวิญญาณตามพระพุทธศาสนาของชาวบ้าน โดยเฉพาะต่อ “ไอ้แป” และครอบครัว ดังเช่นที่ “ไอ้แป” รู้สึกขอบคุณหลวงพ่อเทียนที่ “เป็นคนตั้งชื่อให้” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 88) เมื่อมีปัญหาข้อข้องใจสงสัยประการใด จะมาปรึกษาหลวงพ่อเทียน เช่น ครั้งที่หลวงพ่อเทียนมารับบิณฑบาตที่บ้านของ “ไอ้แป” เขาสงสัยว่าคำอธิษฐานในวันลอยกระทงให้ตนและทรงวาดไม่เกลียดชังซึ่งกันและกันจะเป็นจริงหรือไม่ ก็ถามหลวงพ่อเทียนเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจให้คลายกังวลหายสงสัย และหลวงพ่อเทียนให้คำมั่นว่าสิ่งที่เขาอธิษฐานจะเป็นจริง (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 90-91) นอกจากนี้ ครอบครัวของ “ไอ้แป” ก็มีศรัทธามาช่วยเหลือกิจของทางวัดเมื่อว่างเว้นจากการงานใดๆ ดังเช่นที่พ่อแม่ของ “ไอ้แป” อยู่ทำงานเลี้ยงไม้ให้หลวงพ่อเทียนเพื่อซ่อมกุฏิอยู่ที่ป่าช้าหลังวัด (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 104-105) ตัวอย่างการปฏิบัติตนดังกล่าวของตัวละครสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างคนกับพระในสังคมไทยว่าต้องอาศัยพึ่งพาช่วยเหลือกัน

นอกจากพระสงฆ์แล้ว บทสวดและหลักธรรมก็ยังเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจในเรื่องสั้น “อสรพิษ” เช่นกัน ตอนต้นเรื่อง เมื่อ “ไอ้แป” เข้าพบหลวงพ่อเทียนหลังจากที่ใช้มือซ้ายเขียนหนังสือได้แล้ว หลวงพ่อขอให้เขาช่วยคัดลอก “คาถาชินบัญชร” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 89) อันเป็นบทสวด “อันเชิญพระรัตนตรัยเพื่อปกป้องและกำจัดภัยอันตราย” (ประวัติคาถาชินบัญชร, 2530: 27)

ที่คนไทยรู้จักดี ส่วนหลักธรรมที่พบคือเรื่อง “บาป” โดยสะท้อนให้เห็นว่าคนเกรงกลัวการทำบาป ดังเช่นที่ “ไอ้แป้” ต้องการความช่วยเหลือจากหลวงพ่อดิเรกเพื่อแก้พันธนาการจากงู จึงไปหาที่วัด แต่เมื่อพบว่าหลวงพ่อดิเรก “พระ” และ “เณร” รูปอื่นๆ กำลัง “สวดมนต์ทำวัตรกันอยู่” ก็ไม่กล้าเข้าไปพบเพราะกลัวว่าจะ “เป็นบาป” และหากพระทั้งหลายตื่นตระหนกที่พบเขาในสภาพถูกงูรัดจนหยุดการสวดมนต์ “เขาผู้เป็นสาเหตุก็จะได้รับบาปหนัก” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 106) จึงไม่กล้าเข้าไปขอความช่วยเหลือ

2.3.3 ศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดงหมายถึงผลงานทางศิลปะและดนตรีอันแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมไทย โดยในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ศิลปะการแสดงที่มีการกล่าวถึงคือหนังตะลุงและลิเก

2.3.3.1 หนังตะลุง

“หนังตะลุง” หมายถึง “การมหรสพอย่างหนึ่ง ใช้หนังสลักเป็นรูปภาพขนาดเล็ก คีบด้วยไม้ดับอันเดียว เชิดภายในโรงให้แสงไฟส่องผ่านตัวหนังสร้างเงาให้ปรากฏบนจอผ้าขาว หน้าโรง ใช้ปี่ กลอง และฆ้องคู่บรรเลงประกอบ ผู้เชิดเป็นผู้พากย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) เป็นมหรสพที่สำคัญของภาคใต้ซึ่งแสดงในงานเทศกาลตามท้องถิ่นต่างๆ (สถาพร ดงขุนทด, 2547: 190) แต่หนังตะลุงไม่ได้มีเพียงภาคใต้เท่านั้น เพราะ “นายหนังตะลุง” และ “คณะหนังตะลุง” เดินทางไปแสดงยังภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ จึงเกิดการเผยแพร่ความรู้ไปสู่บุคคลที่สนใจในแต่ละท้องถิ่น (นิพัทธ์พร เฟ็งแก้ว, 2553: 40) ดังเช่นในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ที่ “ไอ้แป้” จะไม่ยอมพลาดชมหนังตะลุงเมื่อมีคณะหนังตะลุงมาเปิดการแสดงในหมู่บ้านตนหรือหมู่บ้านใกล้เคียง แสดงว่าหนังตะลุงที่ “ไอ้แป้” ชอบชื่นชอบและสนใจอยากเป็นนายหนังตะลุงในอนาคตไม่ได้มีอยู่ในท้องถิ่นที่เขาอยู่ แต่มาจากถิ่นอื่น

“ไอ้แป้” ชื่นชอบหนังตะลุงมากจนสร้างหุ่นเลียนแบบขึ้นจากซังข้าว โดยหุ่นของเขาและลำดับการเล่นนั้นแตกต่างจากต้นฉบับดั้งเดิมของภาคใต้ กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้ว รูปหนังตะลุงภาคใต้จะประกอบด้วย รูปฤาษี รูปพระอิศวร รูปปราชญ์หน้าบท รูปเจ้าเมือง รูปพระ รูปนาง รูปยักษ์ และรูปตัวตลก (สถาพร ดงขุนทด, 2547: 187) ส่วนหุ่นหนังตะลุงของ “ไอ้แป้” ประกอบด้วยหุ่นรูปฤาษี

รูปกษัตริย์ รูปเจ้าชายสององค์ และหุ่นรูปตัวตลกสองตัว คือ “ไอ้แก้ว” และ “ไอ้แก” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 93)

ขนบลำดับการเล่นหนังตะลุงของภาคใต้มีหกลำดับขั้นตอน เริ่มจากตั้งเครื่องเบิกโรง คือการทำพิธีเอาฤกษ์ขอที่ตั้ง “โรงหนังตะลุง” โหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรี ออกรูปปราชญ์หน้าบท อันเป็นรูปหนังแทนตัวนายหนังตะลุง ใช้เพื่อการไหว้ครู และร้องกลอนฝากตัวกับผู้ชม ต่อมาคือ ออกรูปบอกเรื่อง ซึ่งใช้รูปตัวตลกแทนตัวนายหนังตะลุง พูดโดยไม่มีกลอนบอกผู้ชมว่าจะเล่นเรื่องอะไร ถัดมาคือ เกี่ยวจ้อ เป็นการร้องกลอนให้คติสอนใจหรือพรรณนาธรรมชาติ และสุดท้ายคือ ตั้งนามเมือง เป็นการออกรูปกษัตริย์และตั้งชื่อเมือง ก่อนจะเล่นเรื่องราวที่ต้องการ (สถาพร คงขุนทศ, 2547: 188-189) แต่การเล่นหนังตะลุงของ “ไอ้แป” เริ่มจากการทำพิธีไหว้ครู โดยปักหุ่นรูปฤาษีที่รอยแยกของท่อนมะขาม และร้องบทกลอนไหว้ครู (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 95-96) จากนั้นใช้หุ่นรูปกษัตริย์ร้องกลอน “จับบทเริ่มเรื่อง” เพื่อแนะนำหุ่นรูปกษัตริย์ และต่อด้วยกลอน “พรรณนาถึงความอลังการของมหานครในเนื้อเรื่อง” อันเป็นอาณาจักรของกษัตริย์ (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 96-98)

จากการเปรียบเทียบการเล่นหนังตะลุงของภาคใต้กับของ “ไอ้แป” ว่าแตกต่างกัน จึงพบข้อสังเกตว่าการเล่นหนังตะลุงของ “ไอ้แป” มีลักษณะคล้ายกับหนังตะลุงของจังหวัดเพชรบุรี ที่เรียกกันว่า หนังตะลุงเมืองเพชร และมีความเป็นมาจากหนังตะลุงภาคใต้ ส่วนชื่อรูปตัวตลกของ “ไอ้แป” ใกล้เคียงกับชื่อรูปตัวตลกของหนังตะลุงเมืองเพชร เป็นต้นว่า “ไอ้แก้ว” น่าจะมาจากรูปตัวตลก “ศรีแก้ว” ในขณะที่ “ไอ้แก” มีชื่อเดียวกันกับรูปตัวตลก “ไอ้แก” ของหนังตะลุงเมืองเพชรที่ดัดแปลงมาจากตัวละคร “ครูแก” ในเรื่องสั้น “โบว์แดง” ของมนัส จรรย์รงค์ (เอนก นาวิกมูล, 2546: 34-53) นอกจากนี้ ลำดับการเล่นก็ยังคล้ายคลึงกัน หนังตะลุงเมืองเพชรจะออกรูปฤาษีก่อน หลังจากโหมโรงเสร็จ นายหนังตะลุงจะเชิดรูปฤาษีเพื่อว่าบทขมขมทวดตา จากนั้น จะเชิดตัวตลก “ศรีแก้ว” เพื่อบอกผู้ชมว่าจะเล่นเรื่องอะไรและ “เริ่มจับเรื่องด้วยการกล่าวถึงเมืองใดเมืองหนึ่ง และผู้ปกครองเมือง” หลังจากนั้นก็เล่นเรื่องที่ต้องการและมีการเล่นรูปตัวตลกอื่นๆ แทรกและหนึ่งในนั้นคือรูป “ไอ้แก” (เอนก นาวิกมูล, 2546: 40-42)

เมื่อสังเกตชื่อตัวหนังสือและลำดับการเล่น รวมถึงพิจารณาว่าแคนอรัญ แสงทอง ผู้แต่ง “อสรพิษ” เป็นคนจากจังหวัดเพชรบุรี จึงเป็นไปได้ว่านักเขียนคนนี้น่าจะดูลุงบ้านเกิดมาใส่ไว้ในเรื่องเพื่อให้ “ไอ้แป” เล่นด้วย

2.3.3.2 ลีเก

“ลีเก” เป็นศิลปการละเล่นที่มีมาแต่โบราณของไทย ประกอบด้วยการผสมผสานกันระหว่างดนตรี นาฏศิลป์ และทัศนศิลป์ จัดแสดงได้ทั้งในงานมงคลและอวมงคลเพื่อสร้างความบันเทิงสนุกสนานให้แก่ผู้ชม (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555: 115-116) ในเรื่องนี้กล่าวถึงเพียงสั้นๆ ในเรื่องย่อยเกี่ยวกับบงูเรื่องที่สอง ตอนต้นเรื่องพ่อเล่าให้ฟังว่าคืนหนึ่งก่อนที่จะเจอระหว่างทางกลับบ้าน พ่อได้ไปดูลีเกที่วัด (แคนอรัญ แสงทอง, 2545: 115) เป็นการกล่าวถึงให้ทราบว่า ลีเกมักจะนิยมเล่นตอนกลางคืน

2.3.4 สิ่งของเครื่องใช้และสิ่งก่อสร้าง

สิ่งของเครื่องใช้และสิ่งก่อสร้างหมายรวมถึงข้าวของและสถานที่ต่างๆ ที่พบในหมู่บ้านแพรกหนามแดง ได้แก่

2.3.4.1 สิ่งของเครื่องใช้

สิ่งของเครื่องใช้ในหมู่บ้านแพรกหนามแดงมีทั้งสิ่งของที่พบได้ทั่วไปในประเทศไทย และสิ่งของที่แสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่น ได้แก่ เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย และของเล่น เรียงตามลำดับที่ปรากฏในเรื่อง ดังนี้ ผ้าโจงกระเบน สไบ กังหัน ตะกร้อหวาย ช้อน ผ้าขาวม้า เสื้อชานา

2.3.4.2 สิ่งก่อสร้าง

สิ่งก่อสร้างในหมู่บ้านแพรกหนามแดงอันเป็นฉากของเรื่อง ได้แก่ สิ่งก่อสร้างงานสถาปัตยกรรมไทยอันรวมถึงศาสนสถานและสิ่งก่อสร้างเพื่อประกอบกิจทางศาสนา โดยเรียงตามลำดับที่ปรากฏในเรื่อง ได้ดังนี้ วัด (ซึ่งปรากฏพร้อมชื่อวัดลาดโพธิ์และวัดแพรกหนามแดง) ศาลเจ้า

เรือนไทย (ที่มีขนาดย่อส่วนเพื่อสร้างศาลเจ้า) กุฎี ป่าช้า ศาลาการเปรียญ เขตวัด โบสถ์ ศาลาการเปรียญ
 สถาปัตยกรรม วัด หอสมุดมณฑล หอระฆัง บ้านทรงไทย ศาลากลางหมู่บ้าน ศาลาทรงไทย

2.3.5 ฉากและยุคสมัยของเรื่อง

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่พบในเรื่อง อาจกล่าวได้ว่ายุคสมัยอันเป็นฉากของเรื่องสั้น “อสรพิษ” น่าจะอยู่ในช่วงทศวรรษปีพ.ศ. 2490 ส่วนฉากหมู่บ้านในเรื่องนั้น อาจเป็นชนบทแห่งหนึ่งในประเทศไทย

ช่วงเวลาของเหตุการณ์ในเรื่องคาดว่าอยู่ในช่วงทศวรรษปีพ.ศ. 2490 เนื่องจาก “ไอ้แป้” นึกถึงกิจวัตรประจำวันของตนว่ามักจะฟังวิทยุช่วงหัวค่ำและเอ่ยชื่อคณะละครวิทยุ “คณะแก้วฟ้า” ที่กำลังเล่นเรื่อง “จุฬาทรีคูณ” ละครวิทยุที่ดัดแปลงมาจากนิยายของ “พนมเทียน” ที่ออกอากาศจริงในเมืองไทย เมื่อปีพ.ศ. 2493 (60 ปี จุฬาทรีคูณกับ “พนมเทียน”, ออนไลน์)

ส่วนฉากของหมู่บ้านนั้น ในแง่หนึ่งอาจจะเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนื่องจากการกล่าวถึง “ผ้าซิ่น” ที่แม่ของ “ไอ้แป้” และรูปแกะสลักของเจ้าแม่แพรกหนามแดงสวมใส่ ซึ่งเป็นผ้าท้องถิ่นที่ใช้กันทั่วไปสำหรับผู้หญิงในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเมื่อผนวกกับคำเรียก “บา” ที่หลวงพ่อบุญใช้เรียก “ไอ้แป้” ให้คัดลอกคาถาชินบัญชร ซึ่งคำนี้หมายถึง “ชายหนุ่ม” ในภาคอีสาน (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) แม่ “ไอ้แป้” จะเล่นหนังตะลุงที่มีรูปตัวละครชื่อ “ไอ้แก้ว” และ “ไอ้แกล” ของหนังตะลุงเมืองเพชร แต่หากพิจารณาว่าคณะหนังตะลุงจะย้ายที่เล่นการแสดงของตนไปตามที่ต่างๆ ที่มีคนว่าจ้างหรือตามเทศกาลต่างๆ จึงเป็นไปได้ว่า คนในหมู่บ้านแพรกหนามแดง อาจจะได้ชมหนังตะลุงเมืองเพชรที่แวะเวียนมาแสดง

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ อันหลอมรวมเป็นวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ” พบว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้มีองค์ประกอบหลากหลาย และทั้งหมดได้เชื่อมโยงเรียงร้อยผูกกันเป็นเรื่องราวได้อย่างแยบยล องค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลในเรื่องมากที่สุดคือความเชื่อทั้งพุทธศาสนาและความ

เชื้อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงความคิด จิตสำนึก ความประหลาดและวิวัฒนาการของตัวละคร อันสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและทัศนคติการมองโลกของคนในสังคมชนบทไทย ส่วนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่นๆ แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้อย่างโดดเด่น สิ่งดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ความเป็นไทย ดังนั้น เป็นที่น่าสนใจว่าบทแปลภาษาตะวันตกอย่างภาษาสเปนจะต้องใช้กลวิธีการแปลใดบ้างเพื่อจะสามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ชนบทไทยที่มีรายละเอียดท้องถิ่นซับซ้อนไปสู่ผู้อ่านในภาษาปลายทางได้

บทที่ 3

ปริทรรศน์วรรณกรรม

เรื่องสั้น “อสรพิษ” มีองค์ประกอบที่น่าสนใจควรแก่การวิเคราะห์ศึกษาหลายประการ ด้วยทศนัยฉบับภาษาไทยสะท้อนบริบทวัฒนธรรมไทยในชนบทที่ผู้อ่านภาษาต้นทางเข้าใจและรับสารได้ไม่ยากนัก อย่างไรก็ตาม เมื่อได้แปลไปเป็นภาษาต่างประเทศ เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมมีความซับซ้อนอาจส่งผลต่อการรับสารของผู้อ่านปลายทาง ผู้แปลจึงควรหาวิธีการถ่ายทอดองค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมไทยไปสู่ภาษาต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน การรักษาบริบทวัฒนธรรมไทยในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปนมีความท้าทายสองประการคือ เป็นการแปลผ่านภาษาที่สองอย่างฝรั่งเศสและมีการแปลบทกลอน ดังนั้น จึงเป็นที่น่าศึกษาค้นคว้าว่านอกจากจะต้องแปลองค์ประกอบทางวัฒนธรรมให้ครบถ้วนแล้ว ผู้แปลยังต้องใช้วิธีการหรือกลวิธีใดที่จะถ่ายทอดทั้งเนื้อหาและโครงสร้างในต้นฉบับดั้งเดิมให้สมบูรณ์ที่สุด

ในบทนี้จะนำเสนอทฤษฎีที่จะใช้วิเคราะห์งานแปลเรื่องนี้ โดยแบ่งเป็นสองหัวข้อใหญ่ คือ

3.1 ทฤษฎีการจัดหมวดหมู่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและชื่อเฉพาะ

3.1.1 การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Peter Newmark

3.1.2 การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Lucía Molina Martínez

3.1.3 การจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของ Esteban Torre

3.2 ทฤษฎีการแปล

3.2.1 ทฤษฎีการแปลผ่านภาษาที่สอง

3.2.2 ทฤษฎีการแปลบทร้อยกรอง

3.2.3 แนวคิดกลวิธีการแปล

3.1 ทฤษฎีการจัดหมวดหมู่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและชื่อเฉพาะ

การแปลองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและชื่อเฉพาะต้องคำนึงถึงเรื่องการถ่ายทอดความหมายทางภาษา ผู้แปลจำเป็นต้องเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมของตัวบทต้นฉบับ วัลยา วิวัฒน์ศร (ออนไลน์) ได้ให้คำอธิบายบริบททางวัฒนธรรมไว้ในบทความ “มาตรวจแก้ต้นฉบับวรรณกรรมแปลกันเถิด (จบ)” ไว้ว่า “บริบททางวัฒนธรรมในต้นฉบับหมายถึงคำหรือข้อความแวดล้อมซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของตัวละครชาติใดชาติหนึ่ง ไม่ว่าจะเกี่ยวกับภาษา ศาสนา ความคิดความเชื่อ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี สภาพภูมิศาสตร์และภูมิหลังด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและสังคมของชาตินั้นๆ” บริบททางวัฒนธรรมนั้นมีความหมายกว้างมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกต่อการวิเคราะห์ ทฤษฎีที่ใช้ในการจัดหมวดหมู่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ” มีที่มาจากข้อเสนอการจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมและการจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะ ดังนี้

3.1.1 การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Peter Newmark

Peter Newmark (1988: 94) ให้นิยามคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ว่า “the way of life and its manifestations that are peculiar to a community that uses a particular language as its means of expression.” (วิถีชีวิตและการประพฤติปฏิบัติอันเป็นลักษณะเฉพาะเจาะจงของสังคม ซึ่งใช้ภาษาของตนเป็นสื่อการแสดงออกวิถีชีวิตนั้น¹) และแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท (1998: 95-103) คือ

1) นิเวศวิทยา (Ecology) หมายถึงพืชพันธุ์ สัตว์ และสภาพภูมิประเทศอันพบเห็นได้เฉพาะตามแต่ละพื้นที่

¹ คำแปลโดยผู้วิจัย

2) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture / artefacts) หมายถึงอาหาร เสื้อผ้า บ้านเมือง สื่อสารมวลชนและการโทรคมนาคม ซึ่งมีลักษณะประจำถิ่นและอาจมีคำเรียกเฉพาะ

3) วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) หมายถึงการงานอาชีพและกิจกรรมยามว่าง หรือการพักผ่อนหย่อนใจ อาจมีหน้าที่และลักษณะอันเฉพาะแตกต่างจากในวัฒนธรรมอื่น

4) องค์กร ขนบธรรมเนียม และแนวคิด (Organisations, customs, ideas) หมายถึง องค์กรทางสังคม อันรวมถึงชื่อหน่วยงานและชื่อเรียกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และกรอบความคิดของสังคม รวมไปถึงการเมืองและการจัดการทางสังคม กฎหมาย ศาสนศาสตร์ ศิลปศาสตร์

5) อิริยาบถและอุปนิสัย (Gestures and habits) หมายถึงการแสดงออกต่างๆ อันเป็นลักษณะท่าทางการสื่อความหมายเฉพาะของท้องถิ่นๆ

3.1.2 การจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Lucía Molina Martínez

Lucía Molina Martínez (2001) ได้วิเคราะห์การจัดแบ่งหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรม จากนักทฤษฎีหลายท่าน อาทิ Nida, Newmark, Vlahov, Florin, Koller, Bödeker, Freese, House และ Nord (2001: 71) และได้เสนอการจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมไว้ แบบกว้างๆ ไว้สี่หมวดหมู่ เพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบทางวัฒนธรรมหลายมิติ (2001: 91-98) ดังนี้

1) สื่อทางธรรมชาติ (Medio natural) หมายถึงพืชพันธุ์ สัตว์ชนิดต่างๆ สภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศ รวมถึงสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นบรรยากาศของฉากในเรื่อง

2) มรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) หมายถึงลักษณะทางกายภาพและแนวคิดอันประกอบเป็นสังคม เช่น บุคคลทั้งที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์และตัวละครที่สร้างขึ้น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อท้องถิ่น เทศกาล ศาสตร์และศิลป์ประเภทต่างๆ สิ่งของ เครื่องใช้ รวมถึงที่อยู่อาศัย สถานที่และสิ่งก่อสร้างต่างๆ อันแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

3) วัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social) หมายถึงวิถีชีวิตในสังคม อันประกอบด้วย ลักษณะท่าทาง การพูดจา การแต่งกาย คุณค่าทางศีลธรรมที่สังคมยึดถือ และการจัดการทางสังคมที่หมายรวมถึงระบอบการปกครอง กฎหมาย การงานอาชีพ เป็นต้น

4) วัฒนธรรมทางภาษา (Cultura lingüística) หมายถึงหน่วยเสียงและหน่วยคำในภาษา อันอาจก่อปัญหาการถอดเสียง ได้แก่ สำนวน สุภาษิต การเปรียบเทียบ การอุปมาอุปไมยที่มีนัยยะเชิงสัญลักษณ์ คำอูทานไปจนถึงคำสบถ

3.1.3 การจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของ Esteban Torre

Esteban Torre (2001) ได้รวมชื่อเฉพาะ (Nombres propios) ประเภทต่างๆไว้ในบท “Las transferencias lingüísticas” หรือ “การถ่ายทอดทางภาษา” ของหนังสือ *Teoría de la traducción literaria* หรือ ทฤษฎีการแปลวรรณกรรม โดยแบ่งชื่อเฉพาะออกเป็นสามหมวดหมู่พร้อมทั้งเสนอวิธีการถอดเสียงไว้ด้วย ได้แก่

1) ชื่อบุคคล (Antropónimos) การถอดเสียงชื่อบุคคลมีวิธีการถ่ายทอดได้หลากหลายตามแต่ว่าเป็นชื่อของใครและบริบทของเรื่องเป็นแบบใด ชื่อบุคคลที่มีอยู่จริงไม่ควรแปล แต่ควรใช้การถอดเสียง (Transcripción) เพื่อความเป็นสากล เว้นแต่จะมีชื่อแปลในภาษาปลายทางอยู่เดิมแล้ว ส่วนชื่อตัวละครมักจะแปลเพื่อรักษานัยยะเดิมในภาษาต้นฉบับ โดยเฉพาะเมื่อชื่อนั้นมีนัยยะทางเสียงและความหมาย ควรแปลความหมายก่อนแล้วค่อยปรับเสียงของชื่อให้กลมกลืนเข้ากับภาษาปลายทาง แต่หากเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ชื่อตรงกับต้นฉบับ ควรเพิ่มอภิธานศัพท์อธิบายนัยยะทางเสียงและความหมายด้วย (Torre, 2001: 103-106)

2) ชื่อเมืองและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (Topónimos) หมายรวมถึงชื่อจังหวัด รัฐ และสภาพภูมิประเทศที่สำคัญ โดยทั่วไปแล้วควรถอดเมื่อมีภาษาปลายทางมีชื่อทางการที่เป็นที่รู้จักกันดีในทางกลับกัน ชื่อเมืองหรือถิ่นที่อยู่ขนาดเล็กมักจะไม่มีคำแปล (Torre, 2001: 101) อย่างไรก็ตาม ชื่อที่มีการถอดเสียงตามความนิยมและเป็นที่ยอมรับให้คงไว้ ทั้งนี้ การแปลนั้น มีวิธีการถ่ายทอดที่ผสมผสาน

หลายรูปแบบ กล่าวคือ บางชื่อมีการปรับเสียงให้กลมกลืน บางชื่อมีการแปลความหมาย แต่ในปัจจุบัน มักนิยมรักษารูปแบบภาษาต้นฉบับเอาไว้โดยไม่แปล (Torre, 2001: 102-103)

3) ชื่อเฉพาะอื่นๆ (Onomásticos) ประกอบด้วยชื่อสิ่งของและสถานที่ การแปลจะใช้วิธีการแปลที่แตกต่างกัน ชื่อนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ร้านอาหาร โรงเรียน และสถาบันของรัฐหรือเอกชน มักไม่แปล เว้นเสียแต่จะเป็นชื่อองค์กรนานาชาติที่มีคำแปล ส่วนชื่อหนังสือ ภาพยนตร์ และเพลงมักจะแปล ยกเว้นในกรณีที่มีการแปลไว้แต่เดิมก็ไม่จำเป็นต้องแปลใหม่ (Torre, 2001: 110-111)

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้น “อสรพิษ” ผู้วิจัยจะผสมผสานและดัดแปลงข้อเสนอการจัดหมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมและการจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะของ Lucía Molina Martínez และ Esteban Torre ดั้งนี้ การจัดหมวดหมู่ชื่อเฉพาะ (Nombres propios) จะนำไปตามการแบ่งประเภทของ Esteban Torre หมวดหมู่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ Lucía Molina Martínez จะเลือกมาปรับใช้สามหมวด คือ มรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) วัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social) และวัฒนธรรมทางภาษา (Cultura lingüística) ทั้งนี้ ในหมวดมรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) จะนำหมวดหมู่ย่อยบางประการของหมวดสื่อทางธรรมชาติ (Medio natural) ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชื่อทางวิทยาศาสตร์ของพืชพันธุ์มารวมเอาไว้ด้วย

3.2 ทฤษฎีการแปล

ทฤษฎีการแปลที่นำมาใช้วิเคราะห์การแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน แบ่งออกเป็นสามหัวข้อ ได้แก่ ทฤษฎีการแปลผ่านภาษาที่สอง ทั้งนี้ เนื่องจากฉบับแปลภาษาสเปนแปลผ่านฉบับแปลภาษาฝรั่งเศสมาก่อน จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ว่า การแปลผ่านภาษาฝรั่งเศสจะส่งผลต่อการแปลไปเป็นภาษาสเปนหรือไม่ ทฤษฎีต่อมาคือ ทฤษฎีการแปลบทร้อยกรอง ซึ่งจะช่วยด้านการวิเคราะห์การแปลเสียงสัมผัสและการรักษาความหมายใน “บทกลอนไหว้ครู” ที่ปรากฏในเรื่องได้ และสุดท้ายคือ

แนวคิดกลวิธีการแปล อันจะนำมาวิเคราะห์วิธีการแปลองค์ประกอบทางวัฒนธรรมต่างๆ ในเรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนตามลำดับ รวมถึงวิเคราะห์ผลกระทบที่ได้จากการเลือกใช้กลวิธีการแปลรูปแบบต่างๆ ด้วย

3.2.1 ทฤษฎีการแปลผ่านภาษาที่สอง

เรื่องสั้น “อสรพิษ” ได้รับการแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสและได้รับความนิยมในประเทศฝรั่งเศส จากนั้นจึงมีการแปลต่อเป็นภาษาอื่นๆ รวมถึงภาษาสเปน จึงสมควรที่จะต้องทำความเข้าใจทฤษฎีการแปลผ่านภาษาที่สอง เนื่องจากการแปลผ่านภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาต้นทางอาจส่งผลกระทบต่อประการในฉบับแปลภาษาปลายทางได้

โดยทั่วไปแล้ว การแปลใดๆ ก็ตามถือเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมผ่านตัวอักษร หากผู้แปลไม่รู้ภาษาต้นทาง ก็จำเป็นต้องถ่ายทอดผ่านภาษาอื่น Gideon Toury (1995: 133) พิจารณาว่า “translation was regarded mainly as a convenient technique for introducing entities into a culture which so desperately needed them. Under such circumstances, **tolerance of indirect translation** seems almost self-explanatory.” (การแปลถือเป็นเทคนิควิธีการที่สะดวกในการนำเอกลักษณ์ต่างๆ เข้ามาสู่วัฒนธรรมหนึ่งที่ต้องการใช้เอกลักษณ์เหล่านั้นอย่างยิ่งยวด ภายใต้อาณัติการดังกล่าว การยอมรับการแปลผ่านภาษาที่สองน่าจะเป็นที่เข้าใจได้) ดังนั้น นักวิชาการท่านนี้จึงเห็นว่า โดยทั่วไปแล้ว “Consequently, what was normally second-hand translation, was functionally (...) tantamount to first-hand translation.” (ผลที่ได้จากการแปลผ่านภาษาที่สองจึงสามารถนำไปใช้เช่นเดียวกันกับการแปลจากภาษาต้นทาง²)

อย่างไรก็ดี การแปลผ่านภาษาที่สองคือการถ่ายทอดเนื้อหาที่แปลเข้าสู่บริบทวัฒนธรรมของภาษานั้น ไปยังผู้อ่านภาษาปลายทางต่ออีกทอดหนึ่ง กล่าวคือ การแปลเป็นภาษาปลายทางนั้นต้องผ่านการปรับเปลี่ยนมาแล้วในบทแปลในภาษาที่สอง ทำให้อาจส่งผลโดยตรงกับเนื้อหาของต้นฉบับ เช่นที่ Toury ได้กล่าวไว้ว่า “there is an inherent difficulty here, in terms of *corpus*

² คำแปลโดยผู้วิจัย

construction: the more significant the role of intermediate translation, the more severe the problems involved in establishing the body of texts that should be taken into account.” (การสร้างคลังข้อมูล มีความยุ่งยากอยู่แต่เดิม ยิ่งบทบาทการแปลผ่านภาษาที่สองมีความสำคัญเพียงใด ก็ยิ่งต้องพิจารณาประเด็นปัญหาต่างๆ ที่จะตามมาในข้อความที่ประสงค์จะแปล³) (Toury, 1995: 134) ดังนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่งในการแปลผ่านภาษาที่สองคือความสัมพันธ์ระหว่างภาษาดั้งทาง ภาษากลางหรือภาษาที่สอง และภาษาปลายทาง เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ระดับความซื่อตรงต่อต้นฉบับและการใช้กลวิธีการแปลต่างๆ เพื่อชดเชยความหมายหรือถ่ายทอดความหมายให้ใกล้เคียงกับภาษาดั้งทางที่สุด

3.2.2 ทฤษฎีการแปลบทร้อยกรอง

ในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ได้กล่าวถึง “บทกลอนไหว้ครู” ที่ “ไอ้แป” ขับร้องเพื่อเล่นหน้าตะลุง กลอนดังกล่าวมีความหมายแฝงจึงสามารถจัดไว้ในหมวดวัฒนธรรมทางภาษา (Cultural linguística) เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์การแปลกลอนด้วยว่าสามารถถ่ายทอดความหมายที่แฝงอยู่มาสู่ฉบับแปลภาษาสเปนได้หรือไม่

สัจฉวี สายบัว (2550: 88) กล่าวว่าบทกวีต่างๆ ล้วนมีจุดมุ่งหมายคือ “บอกความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของผู้เขียนที่มีต่อประสบการณ์ต่างๆ” เนื่องจาก “การเสนอความคิดมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการที่จะแสดงความหมายของต้นฉบับ” ดังนั้น ผู้แปลกลอนจะต้องวิเคราะห์เสียง จังหวะ ศัพท์ และรูปแบบของการเรียงคำในต้นฉบับ “เพื่อจับความหมาย และในลำดับต่อไปก็คือ พยายามหาเสียง จังหวะ ศัพท์ และรูปแบบของการเรียงคำที่มีอยู่ในภาษาฉบับแปลที่เทียบเคียงกันได้ในด้านความหมายและในด้านอารมณ์” มาสู่กลอนฉบับแปล

การวิเคราะห์การแปล “บทกลอนไหว้ครู” มาจากการรวบรวมทฤษฎีและข้อเสนอการแปลบทร้อยกรองของสัจฉวี สายบัว (2550) จรุงเกียรติ ภูติรัตน์ (2543) และ André Lefevere (1975) และนำมาเรียบเรียงได้ดังนี้

³ คำแปล โดยผู้วิจัย

1) การแปลแบบกึ่งตรงตัว คือ การเรียบเรียงคำ ลำดับความคิด ความรู้สึก และภาพพจน์ของกลอนฉบับแปลให้เหมือนของกลอนต้นฉบับ แต่ใช้ฉันทลักษณ์ของภาษาปลายทาง หน่วยการแปลอยู่ในระดับคำต่อคำ จึงอาจทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนจากกลอนต้นฉบับไปบ้าง (สัจฉวิ สายบัว, 2550: 89)

2) การแปลแบบตีความ คือการตีความสารต้นฉบับก่อนแล้วจึงถ่ายทอดความหมายหรือความคิดที่ผู้แปลได้รับลงในกลอนฉบับแปลด้วยฉันทลักษณ์ของกลอนภาษาต้นทาง หน่วยการแปลอยู่ในระดับกลุ่มคำหรือวรรค และอาจมีการขยายความหรือใส่คำอธิบายเพิ่มเติม วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้แปลที่ใช้ภาษาต้นทางเป็นภาษาแม่หรือมีความรู้เป็นอย่างดีเพราะต้องตีความก่อน อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านภาษาปลายทางอาจไม่เกิดความรู้สึกสนองตอบบทกลอนได้ในทำนองเดียวกับผู้อ่านต้นทาง เพราะบทแปลได้ผ่านความเข้าใจและอารมณ์ความรู้สึกของผู้แปลมาก่อน (สัจฉวิ สายบัว, 2550: 90-91)

3) การแปลแบบถ่ายทอด “ดนตรี” ของบทกวี หรือแปลโดยถ่ายทอดดนตรีกวีนิพนธ์ คือ การเข้าใจจังหวะของเสียงที่แสดงความสัมพันธ์ของคำ โครงสร้าง และภาพพจน์ในกลอนต้นฉบับ จากนั้นจึง “สร้าง ‘ดนตรี’ ในฉบับแปลที่เทียบเคียงได้กับต้นฉบับ” (สัจฉวิ สายบัว, 2550: 92) หน่วยการแปลอยู่ในระดับวรรคต่อวรรค เนื่องจากจะรักษารูปแบบของต้นฉบับให้ได้มากที่สุด เลือกสรรคำที่เทียบเคียงได้ทั้งเสียงและความหมาย รวมถึงรักษาจำนวนคำและสัมผัสให้ใกล้เคียงต้นฉบับที่สุด (มนตรี อุมะวิชนี, 2520 อ้างถึงใน สัจฉวิ สายบัว, 2550: 92) การแปลวิธีนี้ เสียงดนตรีที่ได้มี “ลักษณะความขัดแย้ง (counterpoint) (...) เมื่อถ่ายทอดจังหวะดนตรีอันเกิดจากฉันทลักษณ์ในภาษาต้นฉบับเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยรักษาฉันทลักษณ์เดิมไว้เท่าที่จะทำได้” (มนตรี อุมะวิชนี, 2520 อ้างถึงในจรุงเกียรติ ภูติรัตน์, 2543: 11)

4) การแปลแบบตรงตัว คือการรักษารูปแบบเดิมของต้นฉบับไว้ในฉบับแปลให้มากที่สุดเนื่องจากพิจารณาว่ากลอนต้นฉบับได้เลือกสรรคำ เรียงร้อยประโยค และสร้างภาพพจน์อย่างพิถีพิถัน การแปลต้องเลือกคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับ รวมถึงใช้รูปแบบและการลำดับ

ความคิดให้ใกล้เคียงที่สุดด้วย หน่วยการแปลจึงอยู่ในระดับคำต่อคำหรือวรรคต่อวรรค เพื่อรักษาบรรยากาศและอารมณ์ความรู้สึกของต้นฉบับให้ได้มากที่สุด (ตัณณวี สายบัว, 2550: 93)

5) การแปลเป็นร้อยแก้ว หรือ Prose Translation คือการมุ่งแปลให้ตรงความที่สุด อาจเรียงลำดับความคิดให้ตรงกับต้นฉบับ ไม่เน้นสัมผัสหรือฉันทลักษณ์ และ “การแปลแบบนี้มีประโยชน์ โดยอาจใช้แปลประกอบการแปลแบบอื่นๆ เพื่อผู้อ่านจะได้ทั้งความและรสวรรณศิลป์” (จรุงเกียรติ ภูติรัตน์, 2543: 7)

6) การแปลเป็นกลอนเสรี หรือกลอนอิสระ มาจากคำว่า Free verse คือการเขียนบทร้อยกรองที่ไม่กำหนดจำนวนพยางค์ ไม่บังคับเสียงหนักเบาและสัมผัส มักนิยมใช้แปลระหว่างภาษาตระกูลการตะ-ยุโรป (Indo-European) เนื่องจากมีลักษณะภาษาศาสตร์ใกล้เคียงกัน และในภาษาไทยมีแบบเสียงครุลหุทำให้นำมาดัดแปลงให้เหมาะสมได้ (จรุงเกียรติ ภูติรัตน์, 2543: 9-10)

7) การแปลโดยใช้ฉันทลักษณ์ภาษาฉบับแปล คือการแปลความและเรียงร้อยความเป็นฉันทลักษณ์ที่ใช้กันในภาษาปลายทาง จุดเด่นคือผู้อ่านปลายทางคุ้นเคยกับฉันทลักษณ์ในภาษานั้นทำให้ผู้อ่านซาบซึ่งบทกลอนแปลได้ง่าย (จรุงเกียรติ ภูติรัตน์, 2543: 16-20)

8) การแปลรักษฉันทลักษณ์ไทย คือการแปลความของร้อยกรองไทยเป็นภาษาต่างประเทศด้วยฉันทลักษณ์ของไทย เนื่องจากพิจารณาว่า “หากแปลโดยใช้ฉันทลักษณ์ต่างประเทศจะไม่สามารถถ่ายทอดวรรณศิลป์ได้” (จรุงเกียรติ ภูติรัตน์, 2543: 20) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากฉันทลักษณ์ไทยอาจไม่เป็นที่คุ้นเคยในต่างประเทศ จึงอาจต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับลักษณะภาษาและรสนิยมของผู้อ่านภาษาปลายทางด้วย (จรุงเกียรติ ภูติรัตน์, 2543: 20-22)

9) การแปลด้วยเสียง การแปลแบบรักษาเสียง หรือ Phonemic translation คือ การเลือกใช้คำในภาษาปลายทางที่มีเสียงพยัญชนะ สระ และความหมายใกล้เคียงกับคำในกลอนต้นฉบับ ทั้งนี้ หากต้องเลือกระหว่างคำที่มีเสียงใกล้เคียงแต่ความหมายคลาดเคลื่อนกับคำที่มีความหมายใกล้เคียงแต่เสียงไม่คล้าย ควรเลือกคำที่มีเสียงใกล้เคียงแต่ความหมายคลาดเคลื่อน (Lefevere, 1975 อ้างถึงใน

สัญฉวี สายบัว, 2550: 92) ข้อควรคำนึงถึงของการแปลวิธีนี้คือ ความแตกต่างของระบบเสียงระหว่าง ภาษาปลายทางและภาษาต้นทาง และวงคำศัพท์ของภาษาปลายทาง (จรุงเกียรติ ภูติรัตน์, 2543: 27-28)

10) การแปลเป็นกลอนเปล่า หรือ Blank verse translation คือการรักษาการเรียงลำดับ ความคิดให้ตรงกับต้นฉบับ หน่วยการแปลอยู่ในระดับวรรคและบรรทัด (Lefevere, 1975 อ้างถึงใน สัญฉวี สายบัว, 2550: 92)

11) การแปลด้วยจังหวะ หรือ Metrical translation คือ การรักษาจังหวะและจำนวนคำ ในแต่ละวรรคของกลอนต้นฉบับไว้ในกลอนฉบับแปล เป็นการแปลตามรูปแบบจึงอาจมีความหมาย คลาดเคลื่อน (Lefevere, 1975 อ้างถึงใน สัญฉวี สายบัว, 2550: 92)

12) การแปลด้วยสัมผัส หรือ Rhyming translation คือ การรักษาจังหวะ จำนวนคำ และ สัมผัสในแต่ละวรรคของกลอนต้นฉบับไว้ในกลอนฉบับแปล การแปลเช่นนี้อาจให้ความหมาย คลาดเคลื่อนและการสื่อสารความหมายอาจไม่ได้ผลเต็มที่ (Lefevere, 1975 อ้างถึงใน สัญฉวี สายบัว, 2550: 92)

ทั้งนี้ จรุงเกียรติ ภูติรัตน์ (2543: 24) คิดเห็นว่า ข้อเสนอต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นจะ ประยุกต์ใช้ได้มากกับภาษาภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ในตระกูลการตะ-ยุโรป ดังนั้น หากพิจารณา ความและแก่นสารของ “บทกลอนไหว้ครู” ของ “ไอ้แป” อย่างถี่ถ้วนและเข้าใจอย่างถ่องแท้ การแปล เป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปน ซึ่งอยู่ในตระกูลการตะ-ยุโรปจึงสามารถอ้างอิงวิธีการใดวิธีการหนึ่ง จากที่กล่าวมาข้างต้นหรือผสมผสานวิธีการต่างๆ เข้าด้วยกัน

แม้การแปลกลอนจะทำได้จากการประยุกต์วิธีการต่างๆ ข้างต้น แต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ ง่ายนัก สัญฉวี สายบัว (2550: 94) กล่าวว่าบทหรือกรอนฉบับแปลไม่อาจ “เป็นตัวแทนที่แท้จริงของ ต้นฉบับ” เพราะ “บทแปลมักจะทำให้ความหมายในต้นฉบับขาดหายไป หรือมิฉะนั้นก็ถูกเพิ่มเติมจน เกินจากที่ผู้เขียนต้นฉบับตั้งใจจะให้” (2550: 95) อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่บทหรือกรอนฉบับแปลต้อง รักษาไว้ให้ได้ตามความหมายของ Lefevere (1975) คือ “คุณค่าทางด้านการสื่อสาร” ของต้นฉบับ ซึ่ง หมายถึง “คุณค่าทางด้านการสร้างปฏิกิริยา หรือการสนองตอบในตัวผู้อ่าน (...) ดังนั้นบทแปลจึงควรมี

ลักษณะที่เทียบเคียง (equivalent) ได้กับต้นฉบับทั้งในเชิงรูปแบบและในเชิงบริบท” (Lefevere, 1975 อ้างถึงใน สัจฉริ สายบัว, 2550: 95) การจะทำเช่นนั้นได้ ผู้แปลต้องวิเคราะห์โครงสร้างภาษาต้นทาง และทำความเข้าใจความหมายที่ผูกพันกับเวลา สถานที่ และระเบียบประเพณีของต้นฉบับ จากนั้น จึงปรับใช้วิธีต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจบทกลอนฉบับแปล

3.2.3 แนวคิดกลวิธีการแปล

การแปลองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการเลือกใช้กลวิธีการแปลที่หลากหลายเพื่อถ่ายทอดความหมาย และนัยยะสู่ตัวบทแปล

กลวิธีการแปลหมายถึงวิธีการต่างๆ ที่ใช้แปลความหมายจากภาษาหนึ่งสู่อีกภาษาหนึ่ง ตามที่ Amparo Hurtado Albir (2014) กล่าวไว้ว่า กลวิธีการแปล (Técnica) คือวิธีการที่ใช้เพื่อแปลความหมายหน่วยย่อยต่างๆ ของตัวบท ส่วนกระบวนการแปล (Método) หมายถึงหลักแนวคิดที่ใช้ในการแปลตัวบททั้งหมด เช่น การแปลโดยมุ่งยึดภาษาต้นทางหรือภาษาปลายทางเป็นสำคัญ และกลยุทธ์การแปล (Estrategia) หมายถึงวิธีการแก้ปัญหาในการแปล (Hurtado Albir, 2014: 256-257) โดยเมื่อผู้แปลวิเคราะห์ตัวบทจะทราบถึงกลวิธีการแปลที่ควรใช้ กระบวนการแปลและกลยุทธ์การแปลตัวบทด้วยเช่นกัน ดังนั้น การวิเคราะห์การแปลตัวบททางวัฒนธรรมของเรื่องสั้น “อสรพิษ” มุ่งวิเคราะห์กลวิธีการแปลเป็นสำคัญ

3.2.3.1 กลวิธีการแปลของ Jean-Paul Vinay กับ Jean Darbelnet

Jean-Paul Vinay กับ Jean Darbelnet (1995) ได้เสนอกลวิธีการแปลจำนวน 7 กลวิธีซึ่งมาจากกระบวนการแปลที่แตกต่างกัน 2 กระบวนการ (Method) คือ กระบวนการแปลตรง (Direct Translation) หมายถึงกระบวนการแปลที่ให้ความสำคัญกับภาษาต้นทางเนื่องจากภาษาต้นทางและภาษาปลายทางมีความแตกต่างกันไม่มากนัก และกระบวนการแปลอ้อม (Oblique Translation) หมายถึงกระบวนการแปลที่ให้ความสำคัญกับภาษาปลายทางเนื่องจากภาษาต้นทางและภาษาปลายทางมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก (Vinay and Darbelnet, 1995: 31-41)

กระบวนการแปลตรงมี 3 กลวิธี คือ

1) การยืม (Borrowing) หมายถึงการใช้คำศัพท์จากภาษาต่างประเทศหรือภาษาต้นทางเพื่อถ่ายทอดกลิ่นอายวัฒนธรรมต่างชาติไว้ในบทแปล

2) การยืมแล้วแปลตรงตัว (Calque) เป็นการยืมรูปแบบคำศัพท์ภาษาต่างประเทศมาแล้วแปลหน่วยย่อยของคำอย่างตรงตัว ซึ่งอาจแปลตรงตัวเพียงความหมายของคำเดี่ยวๆ หรือทั้งโครงสร้างของคำด้วยก็ได้

3) การแปลตรงตัว (Literal Translation) หมายถึงการแปลคำต่อคำ เป็นการถ่ายทอดข้อความภาษาต้นทางมาสู่ข้อความภาษาปลายทางโดยตรงทั้งทางไวยากรณ์และสำนวน

ส่วนกระบวนการแปลอ้อมมี 4 กลวิธี คือ

1) การเปลี่ยนตำแหน่งทางไวยากรณ์ (Transposition) หมายถึงการแทนที่ระดับทางไวยากรณ์ของคำศัพท์คำหนึ่งกับอีกคำหนึ่งโดยไม่ได้เปลี่ยนความหมายของข้อความ

2) การปรับมุมมอง (Modulation) หมายถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบของข้อความด้วยการปรับเปลี่ยนมุมมอง เพื่อให้บทแปลมีความถูกต้องและเหมาะสมทางไวยากรณ์ในภาษาปลายทาง

3) การเทียบเคียง (Equivalence) คือการเทียบเคียงคำศัพท์หรือสำนวนที่คล้ายคลึงกันในภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง อาจมีการปรับเปลี่ยนสไตล์หรือโครงสร้างของคำศัพท์หรือสำนวนนั้นๆ บางส่วน

4) การดัดแปลง (Adaptation) คือการเทียบเคียงทางบริบท มักใช้เมื่อสถานการณ์หรือบริบทของข้อความภาษาต้นทางไม่เป็นที่รู้จักในภาษาปลายทาง ผู้แปลจึงสร้างสถานการณ์หรือบริบทขึ้นมาใหม่ให้สามารถเทียบเคียงได้กับสถานการณ์หรือบริบทปลายทาง

3.2.3.2 กลวิธีการแปลของ Lucía Molina Martínez กับ Amparo Hurtado Albir

ในวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง Análisis descriptivo de la traducción de los culturemas árabe-español (การวิเคราะห์การแปลคำบ่งชี้ทางวัฒนธรรมระหว่างภาษาอาหรับและภาษาสเปน) ของ Lucía Molina Martínez (2001) และบทความ “Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach” ของ Lucía Molina Martínez กับ Amparo Hurtado Albir (2002) ได้วิเคราะห์รวบรวมข้อเสนอเกี่ยวกับกลวิธีการแปลของนักทฤษฎีหลายคน ได้แก่ Vinay กับ Darbelnet, Nida, Taber กับ Margot, Vázquez Ayora, Delisle และ Newmark (Molina Martínez, 2001: 99-113) และเสนอเป็นกลวิธีการแปลไว้ 18 กลวิธี โดยเรียงลำดับอักษรตามชื่อกลวิธีภาษาสเปนที่ปรากฏ ดังนี้

1) การดัดแปลง (Adaptación / Adaptation) คือการแทนที่องค์ประกอบของวัฒนธรรมต้นทางเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมปลายทาง

2) การขยายความทางภาษาศาสตร์ (Ampliación lingüística / Linguistic amplification) คือการเพิ่มองค์ประกอบหรือขยายความทางภาษาแทนที่จะเลือกใช้คำแปลที่มีจำนวนคำใกล้เคียงกัน

3) การขยายความ (Amplificación / Amplification) คือการขยายความเพิ่มเติมต่อจากข้อความในภาษาต้นทางด้วยการให้ข้อมูล ใ้วงเล็บ หรือเชิงอรรถ

4) การยืมแล้วแปลตรงตัว (Calco / Calque) คือการแปลคำหรือวลีภาษาต่างประเทศอย่างตรงตัว ไม่ว่าจะ เป็นคำศัพท์หรือโครงสร้างของวลีก็ตาม

5) การชดเชย (Compensación / Compensation) คือการใส่ข้อมูลหรือสไตล์ของข้อความภาษาต้นทางไว้ในตำแหน่งอื่นในข้อความภาษาปลายทาง เนื่องจากไม่อาจวางสิ่งเหล่านั้นในตำแหน่งเดียวกันได้ในภาษาปลายทาง

6) การบีบอัดความทางภาษาศาสตร์ (Compresión lingüística / Linguistic compression) คือการสังเคราะห์หรือสรุปความให้สั้นลงในภาษาปลายทาง

7) การสร้างวาทกรรม (Creación discursiva / Discursive creation) คือการสร้างคำแปลใหม่ขึ้นมาแทนที่คำในต้นฉบับ

8) การบรรยาย (Descripción / Description) คือการแทนที่คำหรือวลีที่แปลด้วยการบรรยายรูปร่างหรือหน้าที่ของคำหรือวลีนั้นๆ

9) การเทียบเคียงคำที่กำหนดไว้แล้ว (Equivalente acuñado / Established equivalent) คือการใช้คำหรือวลีที่เป็นที่รู้จักดีในภาษาปลายทางเพื่อเป็นการเปรียบเทียบ

10) การแปลแบบคลุมความ (Generalización / Generalization) คือการใช้คำกว้างๆหรือเป็นกลางกว่าในภาษาต้นทาง

11) การปรับมุมมอง (Modulación / Modulation) คือการเปลี่ยนมุมมอง การเน้น หรือใช้ชุดความคิดที่สื่อเนื้อหาให้ใกล้กับข้อความในภาษาต้นทาง ไม่ว่าจะเป็คำหรือโครงสร้างของข้อความก็ตาม

12) การแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización / Particularization) คือการใช้คำที่ีเฉพาะเจาะจงกว่าภาษาต้นทาง

13) การยืม (Préstamo / Borrowing) คือการใช้คำหรือวลีภาษาต้นทาง โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเพียงเล็กน้อยให้เข้ากับภาษาปลายทาง

14) การลดความ (Reducción / Reduction) คือการลดข้อมูลของภาษาต้นทางในบทแปลในภาษาปลายทาง โดยอาจจะลบข้อความให้หายไปบางส่วนหรือทั้งหมด

15) การแทนที่ (Substitución / Substitution) คือการแทนที่คำไปเป็นการบรรยายลักษณะท่าทางหรือน้ำเสียง หรือเป็นไปในทางตรงข้าม กล่าวคือ แปลบทบรรยายน้ำเสียงหรือท่าทางด้วยคำที่สั้นกระชับกว่า

16) การแปลตรงตัว (Traducción literal / Literal translation) คือการแปลวลีหรือประโยคคำต่อคำ

17) การเปลี่ยนตำแหน่งทางไวยากรณ์ (Transposición / Transposition) คือการเปลี่ยนระดับไวยากรณ์ของหน่วยคำ

18) การปรับระดับความ (Variación / Variation) คือการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ในคำแสดงน้ำเสียง ทำทาง สำเนียงท้องถิ่นหรือรูปแบบสไตส์การเขียน

แนวคิดกลวิธีการแปลที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ” มาจากการผสมผสานกลวิธีการแปลของ Jean-Paul Vinay กับ Jean Darbelnet ที่อธิบายชัดเจนถึงการแบ่งประเภทกลวิธีการแปลไปตามกระบวนการแปลสองแบบคือ มุ่งความสำคัญที่การถ่ายทอดวัฒนธรรมต้นทางหรือมุ่งความสำคัญที่การสร้าง ความเข้าใจแก่ผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทาง การถ่ายทอดเสียงชื่อเฉพาะของ Esteban Torre และกลวิธีการแปลระดับคำและกลุ่มคำของ Lucía Molina Martínez กับ Amparo Hurtado Albir จากนั้นจึงคัดเลือกมาปรับใช้ 13 กลวิธีด้วยกัน กล่าวคือ กลวิธีของ Jean-Paul Vinay กับ Jean Darbelnet จะนำมาใช้ทั้งหมด 7 กลวิธี คือ 1) การยืม (Borrowing) 2) การยืมแล้วแปลตรงตัว (Calque) 3) การแปลตรงตัว (Literal Translation) 4) การเปลี่ยนตำแหน่งทางไวยากรณ์ (Transposition) 5) การปรับมุมมอง (Modulation) 6) การเทียบเคียง (Equivalence) 7) การดัดแปลง (Adaptation) ส่วนกลวิธีอื่นอีกจำนวน 6 กลวิธี มาจากกลวิธีของ Esteban Torre 1 กลวิธีและของ Lucía Molina Martínez กับ Amparo Hurtado Albir 5 กลวิธี ได้แก่ 1) การถ่ายเสียง (Transcripción / Transcription) 2) การขยายความ (Amplificación / Amplification) 3) การบรรยาย (Descripción / Description) 4) การแปลแบบคลุมความ (Generalización / Generalization) 5) การแปลให้เฉพาะเจาะจง (Particularización / Particularization) และ 6) การลดความ (Reducción / Reduction)

การแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” ซึ่งมีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญเป็นภาษาสเปนควรนำมาวิเคราะห์ศึกษาอย่างลุ่มลึก จากทฤษฎีสำหรับวิเคราะห์การแปลสามทฤษฎีคือ ทฤษฎีการแปลผ่านภาษาที่สอง ทฤษฎีการแปลบทร้อยกรอง และแนวคิดกลวิธีการแปล จะพิจารณาได้ว่าการถ่ายทอดและรักษาบริบทวัฒนธรรมไทยในฉบับแปลภาษาสเปนนั้นมีความเป็นไปได้ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจองค์ประกอบทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องต้นฉบับภาษาไทยและแบ่งแยกประเภทออกเป็นหมวดหมู่เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการวิเคราะห์ ซึ่งจะแบ่งออกเป็นสี่หมวดหมู่ด้วยกัน จากนั้นจะเป็นการวิเคราะห์การแปลองค์ประกอบต่างๆ ที่ได้แบ่งหมวดหมู่ไว้แล้ว การวิเคราะห์จะอยู่ในระดับคำและกลุ่มคำ และจะพิจารณากลวิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นทางไปยังภาษาที่สอง และจากภาษาที่สองไปเป็นภาษาปลายทาง ทั้งนี้ ทฤษฎีการแปลผ่านภาษาที่สองให้ข้อสังเกตว่า การแปลผ่านภาษาที่สองไม่ควรพิจารณาว่าจะเป็นอุปสรรคต่อการแปลไปยังภาษาปลายทางเท่านั้น แต่ควรเป็นตัวกลางถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างภาษาต้นทางและภาษาปลายทางด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การเป็นตัวกลางเชื่อมสองวัฒนธรรมจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ต้องอาศัยการวิเคราะห์กลวิธีการแปลที่ผู้แปลเลือกใช้ด้วย เป็นต้นว่า หากผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลจากกระบวนการแปลตรง เช่น การถ่ายเสียง และการแปลตรงตัว คำแปลจะรักษาความหมายดั้งเดิมไว้และจะนำผู้อ่านปลายทางไปทำความเข้าใจตัวบทวัฒนธรรมต้นทาง แต่หากใช้กลวิธีจากกระบวนการแปลอ้อม เช่น การเทียบเคียง การคัดแปลง การปรับมุมมอง ฯลฯ จะปรับเปลี่ยนคำแปลให้ง่ายต่อการเข้าใจหรือปรับให้คำแปลเข้ากับวัฒนธรรมของผู้อ่านปลายทางซึ่งอาจกระทบการรักษาความหมายในต้นฉบับดั้งเดิมไม่มากนัก

บทที่ 4

การวิเคราะห์การแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน

การวิเคราะห์การแปลเพื่อถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปนจะเป็นการวิเคราะห์การแปลคำศัพท์และกลุ่มคำศัพท์ที่สื่อถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปนชื่อ *Veneno* ของสำนักพิมพ์ Random House Mondadori ปีพ.ศ. 2545 ซึ่งแปลผ่านต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสชื่อ *Venin* ของสำนักพิมพ์ Éditions du Seuil ปีพ.ศ. 2544

องค์ประกอบที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยคำศัพท์เกี่ยวกับองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจำนวน 81 คำ ชื่อเรื่อง และบทกลอนหนึ่งบท ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกต่อการวิเคราะห์ ได้แบ่งองค์ประกอบดังกล่าวออกเป็นสี่หมวด คือ ชื่อเฉพาะ (Nombres propios) มรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) วัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social) และวัฒนธรรมทางภาษา (Cultura lingüística) โดยแต่ละหมวดจะแบ่งกลุ่มแยกย่อยตามประเภทคำศัพท์และเรียงตามลำดับเลขหน้าในต้นฉบับ

วิธีการวิเคราะห์ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความหมายและกลวิธีการแปลขององค์ประกอบทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ การตรวจสอบความหมายของคำแปลจะอ้างอิงจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พจนานุกรมภาษาฝรั่งเศสสองฉบับ คือ Larousse และ Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales และพจนานุกรมของราชบัณฑิตสเปน (Real Academia Española)

กลวิธีที่จะนำมาวิเคราะห์การแปลมี 13 กลวิธี ได้แก่ 1) การยืม (Préstamo) 2) การยืมแล้วแปลตรงตัว (Calco) 3) การแปลตรงตัว (Traducción literal) 4) การเปลี่ยนตำแหน่งทางไวยากรณ์ (Transposición) 5) การปรับมุมมอง (Modulación) 6) การเทียบเคียง (Equivalencia) 7) การดัดแปลง (Adaptación) 8) การถ่ายเสียง (Transcripción) 9) การขยายความ (Amplificación) 10) การบรรยาย (Descripción) 11) การแปลแบบคลุมความ (Generalización) 12) การแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) และ 13) การลดความ (Reducción)

4.1 ชื่อเฉพาะ (Nombres propios)

หมวดชื่อเฉพาะพบทั้งหมด 25 ชื่อ แบ่งออกเป็นสามหมวดหมู่ย่อย คือ ชื่อบุคคล ชื่อเมืองและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และชื่อเฉพาะอื่นๆ

4.1.1 ชื่อบุคคล (Antropónimos)

ชื่อบุคคลที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ชื่อตัวละคร ชื่อบุคคลที่มีอยู่จริง และชื่อสัตว์เลี้ยงของตัวละคร

4.1.1.1 ชื่อตัวละคร

ชื่อตัวละครมีทั้งฉายาของตัวละครเอก และชื่อของตัวละครอื่นๆ รวมถึงชื่อเทพารักษ์ประจำหมู่บ้านด้วย ได้แก่

ตารางที่ 1 ชื่อตัวละคร

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
1	83	ไอ้แป	12	Patte Folle	11	El Tullido
2	84	ทรงวาด	13	Songwât / Wât le Devin	12	Songwat / Wat el Adivino
3	84	เจ้าแม่แพรกหนามแดง	13	Mère Sacrée / Mère Sacrée, la puissance protectrice du village	12	Santa Madre / Santa Madre, protectora del pueblo
4	88	หลวงพ่oring	18	Révérènd père Ring	18	Reverendo padre Ring
5	88	ยายพลับพลึง	19	Mémé Plaplueng	19	Abuela Plaplueng
6	88	หลวงพ่เทียน	19	Révérènd père Tiane	19	Reverendo padre Tian

1) ไอ้แป

ฉายา “ไอ้แป” ของตัวละครเอกได้มาหลังจากประสบอุบัติเหตุตกต้นไม้ทำให้ “แขนข้างขวาของเขาตั้งแต่ไหล่ลงไปแข็งทื่อและลึบเรียว ข้อศอกงอพับไม่ได้ ทั้งนี้มือทั้งห้าก็ขัดแข็งไร้ประโยชน์ ได้แต่เหยียดออกไปตรงๆ ไม่อาจแผ่ขยายออกหรือกำหุบเข้ามา ไหล่ข้างขวาของเขาก็คู้ต่ำ คู้ฝ่ายพอมบอบบาง” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 83) เมื่อวิเคราะห์ชื่อแยกทีละคำจะพบว่า คำว่า “ไอ้” มีหลายความหมาย ในที่นี้เป็นฉายาแกลบ จึงหมายถึง “คำใช้ประกอบหน้าชื่อผู้ชายแสดงความดูหมิ่นเหยียดหยาม” ส่วนคำว่า “แป” หมายถึง “เรียกมือที่พิการ นิ้วกำเข้าไม่ได้ ว่า มือแป, เรียกตีนที่พิการ นิ้วงอเข้าไม่ได้ ต้องเดินตะแคง ๆ ว่า ตีนแป” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ดังนั้น ความหมายที่แท้จริงของฉายา “ไอ้แป” อาจหมายถึงนิ้วมือที่งอและกำไม่ได้ของเด็กชาย คำแปลในภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) กับฉายาที่ใกล้เคียงกันคือ “Patte Folle” มาจากคำว่า “Patte” โดยทั่วไปหมายถึง “เท้าหรือขาของคน” (“Pied ou jambe de l'homme”, Larousse, Online) แต่ “ในภาษาพูด หมายถึงมือของคน” (“Populaire. Main de l'homme”, Larousse, Online) และคำว่า “Folle” ที่ผันรูปมาจากคำว่า “Fou” หมายถึง “คนที่เสียสติ มีปัญหา” (“Qui a perdu la raison, qui est atteint de troubles”, Larousse, Online) ดังนั้น ฉายาแปลภาษาฝรั่งเศสอาจหมายถึง “คนที่มีมือหรือขามีปัญหาหรือพิการ” และคำแปลในภาษาสเปนได้เทียบเคียง (Equivalencia) กับฉายาที่อาจเป็นไปได้เช่นกัน คือ “El Tullido” คำว่า “El” เป็นคำนำหน้านามเพศชาย และ “Tullido” แปลว่า “คนที่ร่างกายสูญเสียการเคลื่อนไหวหรือสูญเสียอวัยวะบางส่วนของร่างกาย” (“Que ha perdido el movimiento del cuerpo o de alguno de sus miembros.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น “El Tullido” ไม่ได้ระบุเจาะจงว่าเป็นอวัยวะส่วนใดของร่างกาย แปลกลับจึงเทียบเคียงได้ว่า “เด็กชายที่มีอวัยวะบางส่วนที่ขยับไม่ได้” การจะทราบว่าเป็นมือหรือแขนต้องอาศัยบริบทแวดล้อมประกอบ

2) ทรงวาด

ชื่อ “ทรงวาด” ภาษาฝรั่งเศสถ่ายเสียง (Transcripción) ได้ว่า “Songwât” ภาษาสเปนจึงถ่ายเสียง (Transcripción) ตามมาอีกทอดหนึ่งว่า “Songwat” นอกจากนี้ ในบริบทบอกว่า “ทรง

วาดเป็นคนทรงเจ้า” (แคนอรัญ แสงทอง, 2545: 84) ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Médium” ที่แปลว่า “คนทรงเจ้า” ตามต้นฉบับ และภาษาสเปนตรงตัว (Traducción literal) ตามมาว่า “Médium” เช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการอธิบายชื่อของทรงวาดในเรื่องว่าเดิมตัวละครนี้ชื่อ “วาด” แต่ต่อมาผันตัวเป็น “ร่างทรง” จึงเพิ่มคำว่า “ทรง” นำหน้าชื่อ ดังเช่นในประโยคที่ว่า “แต่ก่อนเขาชื่อวาดเฉยๆ แต่แล้ววันหนึ่งเมื่อห้าปีก่อนเขาก็บอกกับทุกคนในหมู่บ้านว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่แพรกหนามแดงมีความประสงค์จะใช้ร่างของเขาเป็นร่างทรง (...) นายวาดจึงกลายเป็นทรงวาด” (แคนอรัญ แสงทอง, 2545: 84) ทั้งนี้ คำว่า “คนทรงเจ้า” และ “ร่างทรง” ในภาษาไทยคือสิ่งเดียวกัน เพียงเรียกต่างกันได้ ฉบับภาษาฝรั่งเศสแปลประโยคนี้ด้วยการขยายความ (Amplificación) เพื่อเพิ่มความต่อท้ายชื่อได้ว่า “Wât devint Songwât, Wât le Devin” (Sangsuk, 2002: 14) แต่คำว่า “Devin” หมายถึง “ผู้ที่ทำนายอนาคตเป็นอาชีพหรือสมัครเล่น” (“Praticien amateur ou professionnel de la divination.”, Larousse, Online) ดังนั้น ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการดัดแปลง (Adaptación) คำว่า “ร่างทรง” เป็น “Le Devin” และประโยคดังกล่าวแปลกลับเป็นภาษาไทยได้ว่า “นายวาดจึงกลายเป็นทรงวาดหรือนายวาด ผู้ทำนายอนาคต” ภาษาสเปนแปลประโยคนี้ตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส คำแปลคือ “Wat se convirtió en Songwat, Wat el Adivino” (Sangsuk, 2002: 13) และคำว่า “Adivino” หมายถึง “ผู้ทำนายอนาคต” (“Persona que adivina (predice lo futuro).”, Real Academia Española, Online) ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส ดังนั้น คำแปลที่ได้คือแต่เพียงว่าอาชีพนี้บอกอนาคตได้ แต่ไม่อาจสื่อถึงการเป็นร่างทรงที่ติดต่อกับวิญญาณได้แต่อย่างใด ความหมายจึงขาดหายไป

3) เจ้าแม่แพรกหนามแดง

ชื่อ “เจ้าแม่แพรกหนามแดง” ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการลดความ (Reducción) คือ ละการแปลชื่อของเจ้าแม่ และแปลเพียงคำนำหน้าชื่อด้วยกลวิธีการยืมแล้วแปลตรงตัว (Calco) ดังนั้น ในต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสชื่อของ “เจ้าแม่แพรกหนามแดง” จึงเหลือเพียง “Mère Sacrée” แปลกลับเป็นภาษาไทยได้ว่า “แม่ผู้ศักดิ์สิทธิ์” และภาษาสเปนใช้การปรับมุมมอง (Modulación) กับคำว่า “ศักดิ์สิทธิ์” จึงเปลี่ยนมาเป็น “Santa Madre” แปลได้ว่า “พระแม่” หรือ “เจ้าแม่” นอกจากนี้ เมื่อบริบทเอ่ยชื่อ “เจ้าแม่แพรกหนามแดง” เป็นครั้งแรกเพื่อแนะนำตัวละคร ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการขยายความ

(Amplificación) ว่าเป็น “Mère Sacrée, la puissance protectrice du village” แปลกลับได้ว่า “แม่ผู้ศักดิ์สิทธิ์ เทพารักษ์ผู้มีพลังอำนาจหรืออิทธิพลในชุมชนหรือหมู่บ้าน” ส่วนภาษาสเปน นอกจากจะแปลตรงตัวตามภาษาฝรั่งเศสแล้ว ผู้แปลยังใช้กลวิธีการลดความ (Reducción) ไม่แปลคำว่า “puissance” ที่แปลว่า “อิทธิพล” หรือ “อำนาจ” คำแปลที่ได้คือ “Santa Madre, protectora del pueblo” หรือ “เจ้าแม่ผู้พิทักษ์หมู่บ้าน” ทั้งนี้ การไม่ถ่ายเสียงชื่อของ “เจ้าแม่แพรกหนามแดง” อาจทำได้เนื่องจากไม่ใช่บุคคลที่มีอยู่จริง แต่การไม่แปลความหมายชื่อตัวละคร ทำให้ผู้อ่านไม่อาจสะท้อนความน่าเกรงขามที่ผู้อ่านภาษาต้นทางอาจรับรู้ได้จากการอ่านชื่อของเจ้าแม่ นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่า การแปล “เจ้าแม่” เป็น “Santa Madre” ในฉบับแปลภาษาสเปนอาจยังไม่สามารถเทียบเคียงกันได้กับต้นฉบับภาษาไทย เนื่องจาก “เจ้าแม่” หมายถึงบุคคลที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ในขณะที่ “Santa Madre” หรือ “พระแม่” จะมีนัยยะทางศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก ดังนั้น ควรนำคำแปลอื่นที่สื่อความได้ใกล้เคียงกับความเชื่อมากกว่ามาปรับใช้ อาทิ คำว่า “Santera” หมายถึง “บุคคลที่แสดงอำนาจพิเศษผ่านนักบุญหรือบุคคลอื่นๆ” (“Persona con poderes especiales que ejerce a través de santos o de otros personajes.”, Real Academia Española, Online) อย่างไรก็ตาม คำนี้มีนิยามอื่นอีกมากและใช้แตกต่างกันไปตามรูปแบบความเชื่อและความศรัทธาของแต่ละประเทศในแถบลาตินอเมริกา จึงควรทำเชิงอรรถอธิบายเปรียบเทียบความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่านเพิ่มเติมด้วย

4) หลวงพ่อหรั่ง

ชื่อ “หลวงพ่อหรั่ง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ตำแหน่ง “หลวงพ่อ” กับคำที่ใช้ในศาสนาคริสต์ จึงแปลได้ว่า “Révérend père Ring” หมายถึง “บาทหลวงหรั่ง” เพราะ “Révérend père” หมายถึง “คำนำหน้าที่ใช้เรียกบาทหลวง” (“Révérend Père, titre donné aux religieux prêtres.”, Larousse, Online) ส่วนชื่อใช้การถ่ายเสียง (Transcripción) ได้ว่า “Ring” ในภาษาสเปน ชื่อนี้แปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Reverendo padre Ring” คำว่า “Reverendo” หมายถึง “คำเรียกบุคคลที่มียศฐาบันดาศักดิ์และนักบวชในสมัยโบราณ แต่ปัจจุบัน ใช้เรียกเฉพาะนักบวช พระระดับสูง และนักเรียนศาสนา” (“antiguamente como tratamiento aplicado a las personas de dignidad, tanto seculares como eclesiásticas, pero hoy solo se aplica a las dignidades

eclesiásticas y a los prelados y graduados de las religiones.”, Real Academia Española, Online) ทั้งนี้ แม้คำว่า “Reverendo padre” จะไม่มีปรากฏอยู่ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน เพราะในชีวิตจริงสองคำ นี้จะใช้เรียกแยกกันคือ ใช้กันเพียงคำว่า “Reverendo” หรือเพียงคำว่า “padre” อันหมายถึงการเรียก นักรบวชว่า “คุณพ่อ” แต่คำแปลภาษาสเปนยังเลือกแปลตรงตัวมาไว้คู่กันเหมือนคำแปลภาษาฝรั่งเศส ส่วนชื่อแปลด้วยการยืม (Préstamo) มาจากภาษาฝรั่งเศส ฉะนั้น จะสังเกตได้ว่า คำแปลภาษาฝรั่งเศส และภาษาสเปนเลือกใช้คำเรียกนักรบวชของศาสนาคริสต์ ในขณะที่ต้นฉบับหมายถึงพระใน พระพุทธศาสนา จึงทำให้สูญเสียกลิ่นอายบรรยากาศของวัฒนธรรมต้นทาง

5) ขยายพลับพลึง

ชื่อ “ขยายพลับพลึง” คำว่า “ขยาย” ภาษาฝรั่งเศสใช้สองกลวิธี คือ การแปลตรง ตัว (Traducción literal) และการปรับมุมมอง (Modulación) แปลได้ว่า “Mémé Plapplueng” การแปล ตรงตัวอยู่ที่การเรียงลำดับคำตรงตัวจากต้นฉบับ การปรับมุมมองอยู่ที่คำว่า “Mémé” หมายถึง “คำที่ เด็กๆ ใช้เรียกยายหรือย่า” (“Grand-mère, dans le langage des enfants”, Larousse, Online) ส่วนชื่อ “พลับพลึง” ใช้การถ่ายเสียง (Transcripción) ต่อมา ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) จาก ภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Abuela Plapplueng” แต่คำว่า “Abuela” ถือได้ว่าเป็นการแปลแบบคลุมความ (Generalización) เนื่องจากแปลว่าย่าหรือยายเช่นกัน แต่เป็นคำเรียกทั่วไปไม่ได้เจาะจงว่าเป็นภาษาเด็ก จากนั้น จึงแปลชื่อด้วยการยืม (Préstamo) มาจากภาษาฝรั่งเศส คำแปลของทั้งสองภาษาหมายถึง “ยาย หรือย่าพลับพลึง” ไม่ได้เจาะจงว่าเป็น “ยาย” อย่างภาษาไทย

6) หลวงพ่อเทียน

เช่นเดียวกันกับชื่อ “หลวงพ่oring” ข้างต้น ชื่อ “หลวงพ่อเทียน” ใช้การ เทียบเคียง (Equivalencia) ตำแหน่ง “หลวงพ่อ” กับคำที่ใช้ในศาสนาคริสต์ และชื่อใช้การถ่ายเสียง (Transcripción) จึงแปลได้ว่า “Révérend père Tiane” หมายถึง “บาทหลวงเทียน” และภาษาสเปนแปล ตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Reverendo padre Tian” ทั้งนี้ชื่อในภาษาสเปน

มาจากการถ่ายเสียง (Transcripción) จากภาษาฝรั่งเศสมาเป็นการออกเสียงแบบภาษาสเปน ดังนั้น คำแปลจึงสูญเสียกลไกรายบรรยายกาศศานาพุทธของวัฒนธรรมต้นทาง

4.1.1.2 ชื่อบุคคลที่มีอยู่จริง

ชื่อบุคคลที่มีอยู่จริงมีสองชื่อ คือ

ตารางที่ 2 ชื่อบุคคลที่มีอยู่จริง

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
7	122	คณะ "แก้วฟ้า"	67	Groupe Kèofã	79	Grupo Kaeofa
8	122	"พนมเทียน"	67	Panom Tiane	79	Panom Tian

7) “คณะแก้วฟ้า”

ชื่อ “คณะแก้วฟ้า” ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) มาว่า “Groupe Kèofã” หมายถึง “คณะละครแก้วฟ้า” คำว่า “Groupe” หมายถึง “กลุ่มหรือคณะนักเขียนหรือศิลปินที่มีจุดประสงค์ร่วมกัน” (“Ensemble d'écrivains, d'artistes que réunissent des affinités et des objectifs communs”, Larousse, Online) ส่วนชื่อ “แก้วฟ้า” ใช้การถ่ายเสียง (Transcripción) ได้ว่า “Kèofã” ส่วนภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Grupo Kaeofa” คำว่า “Grupo” หมายถึง “กลุ่ม” หรือ “คณะ” เช่นกัน ส่วนชื่อ “แก้วฟ้า” ใช้การถ่ายเสียง (Transcripción) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Kaeofa” ดังนั้น ทั้งสองภาษาแปลชื่อนี้ได้ว่า “กลุ่มแก้วฟ้า” หรือ “คณะแก้วฟ้า”

8) “พนมเทียน”

ชื่อ “พนมเทียน” ภาษาฝรั่งเศสถ่ายเสียง (Transcripción) ได้ว่า “Panom Tiane” แต่เว้นวรรคระหว่างชื่อคือ แยก “พนม” ออกจาก “เทียน” ส่วนภาษาสเปนได้ถ่ายเสียง (Transcripción) และเว้นวรรคตามภาษาฝรั่งเศสว่า “Panom Tian” ทั้งนี้ ผู้อ่านปลายทางจะทราบ ว่า “Grupo Kaeofa” และ “Panom Tian” เป็นชื่อคณะละครและชื่อผู้ประพันธ์นวนิยายได้ต้องอาศัยบริบทประกอบ

4.1.1.3 ชื่อสัตว์เลี้ยงของตัวละคร

การแปลชื่อวัวทั้งแปดตัวของ “ไอ้แป” มีความซับซ้อนกว่าชื่อบุคคลเพราะ นอกจากจะมีความหมายแล้ว เนื้อหายังระบุไว้ชัดเจนว่ามีเสียงสัมผัสด้วย คำแปลจึงต้องหาวิธีการรักษาเสียงสัมผัสไว้

เขาเป็นคนตั้งชื่อให้วัวของเขาทุกตัว (...) สี่ตัวแรกมีชื่อเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ไอ้ทุ่ง ไอ้ท่า ไอ้ป่า ไอ้เขา มีกังวานคล้องจองเป็นบทเป็นกลอนเสียด้วย อีกสองตัวต่อมามีชื่อเป็นอัญมณีคือไอ้เพชรและไอ้พลอย และเมื่อพ่อของเขาซื้อลูกวัวหนุ่มมามีอีกสองตัวเมื่อปีกลาย เขาก็ไม่ลังเลเลยที่จะตั้งชื่อให้มันว่าไอ้เงินและไอ้ทอง ไอ้เพชร ไอ้พลอย ไอ้เงิน ไอ้ทอง มีกังวานคล้องจองเป็นบทเป็นกลอนเสียด้วย

(แคนอรัญ แสงทอง, 2545: 82)

การวิเคราะห์แบ่งเป็นสองส่วน คือ การแปลสัมผัสเสียงคล้องจอง และการรักษาความหมาย

4.1.1.3.1 การแปลสัมผัสเสียงคล้องจอง

การแปลสัมผัสเสียงคล้องจองจะวิเคราะห์เสียงสัมผัสของชื่อแบ่งเป็นวลีที่ตัวแรกและวลีที่ตัวหลัง ดังนี้

ตารางที่ 3 ลำดับชื่อของสัตว์เลี้ยงสัตว์แรก

ต้นฉบับภาษาไทย หน้า 82	ไอ้ทุ่ง	ไอ้ท่า	ไอ้ป่า	ไอ้เขา
ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส หน้า 10	La Plaine	La Rivière	La Jungle	La Montagne
คำอ่านภาษาฝรั่งเศส	ลา-เปลดน	ลา-ริ-วิ-แยร์	ลา-ฌิง-เกลอะ	ลา-มง-ตาญ
ความหมายภาษาฝรั่งเศส	ทุ่งราบ	แม่น้ำ	ป่า	ภูเขา
ฉบับแปลภาษาสเปน หน้า 8	Río	Fuente	Selva	Monte
คำอ่านภาษาสเปน	รี-โอ	เฟวน-เต	เซล-บา	มอน-เต
ความหมายภาษาสเปน	แม่น้ำ	ต้นน้ำ	ป่า	เนินเขา
ลำดับชื่อภาษาสเปนที่ถูกต้อง	Fuente	Río	Selva	Monte

ตารางที่ 4 ลำดับชื่อของสัตว์เลี้ยงสัตว์หลัง

ต้นฉบับภาษาไทย หน้า 82	ไอ้เพชร	ไอ้พลอย	ไอ้เงิน	ไอ้ทอง
ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส หน้า 10	L'Opale	L'Émeraude	L'Argent	L'Or
คำอ่านภาษาฝรั่งเศส	โอ-ปา-ล	เล-เมอ-โรด	ลาร์-ฌอง	ลอร์
ความหมายภาษาฝรั่งเศส	โอปอล	มรกต	เงิน	ทอง
ฉบับแปลภาษาสเปน หน้า 8	Ópalo	Esmeralda	Oro	Plata
คำอ่านภาษาสเปน	โอ-ปา-โล	เอส-เม-ราล-ดา	โอ-โร	ปลา-ตา
ความหมายภาษาสเปน	โอปอล	มรกต	ทอง	เงิน
ลำดับชื่อภาษาสเปนที่ถูกต้อง	Ópalo	Esmeralda	Plata	Oro

คำแปลภาษาฝรั่งเศส ชื่อวัวสัตว์แรกที่สื่อถึงธรรมชาติ เมื่อเรียงต่อกัน จะพบคู่เสียงสัมผัสหนึ่งคู่เสียง คือ คู่เสียงสัมผัสสระ “เอ” ระหว่าง “La Plaine” (ลา-แปลน) กับ “La Rivière” (ลา-ริ-วิ-แยร์) ในขณะที่ “La Jungle” (ลา-ฌิง-เกลดะ) และ “La Montagne” (ลา-มง-ตาญ) ไม่มีเสียงสัมผัสกัน

ส่วนชื่อวัวสัตว์หลังที่สื่อถึงอัญมณี เมื่อเรียงชื่อต่อกันจะพบคู่เสียงสัมผัสหนึ่งคู่เสียง คือ คู่เสียงสัมผัสสระ “โอ” ระหว่าง “L'Opale” (โอ-ปา-ล) กับ “L'Émeraude” (เล-เมอ-โรด) ในขณะที่ “L'Argent” (ลาร์-ฌอง) และ “L'Or” (ลอร์) ไม่มีเสียงสัมผัสกับคำใดเลย

คำแปลภาษาสเปน ชื่อวัวสัตว์แรกที่สื่อถึงธรรมชาติ ผู้แปลใช้สัมผัสตามฉันทลักษณ์สเปนที่สัมผัสพยางค์สุดท้าย ได้แก่ คำที่ลงท้ายด้วย “e” (เต) คือ “Fuente” (เฟวน-เต) และ “Monte” (มอน-เต) นอกจากนี้ ผู้แปลยังใช้จังหวะของคำสองพยางค์มาช่วยให้เกิดท่วงทำนองเพลงมากขึ้น

สำหรับชื่อวัวสัตว์หลังที่สื่อถึงอัญมณี ผู้แปลใช้สัมผัสตามฉันทลักษณ์สเปน โดยสัมผัสที่พยางค์สุดท้ายในควรรคแรก คือ เสียงสระ “o” (โอ) ในคำ “Ópalo” (โอ-ปา-โล) และ

ในคำ “Oro” (โอ-โร) นอกจากนี้ ในคู่วรรคที่สามและวรรคที่มีเสียงสัมผัสสระ “a-a” (อา-อา) ใน “Esmeralda” (เอส-เม-ราล-ดา) และใน “Plata” (ปลา-ตา) ดังนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าชื่อภาษาสเปนสร้างเสียงสัมผัสคล้องจองได้มากกว่าเสียงสัมผัสภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากการสัมผัสตามฉันทลักษณ์ของกลอนสำหรับเด็ก คือ จังหวะคำสองพยางค์ จึงเกิดทำนองเพลงมากขึ้น และยังสามารถรักษาสัมผัสแบบสเปนไว้ได้

4.1.1.3.2 การรักษาความหมาย

จะวิเคราะห์หลักวิธีการแปลชื่อวาทังแปดตัวเรียงลำดับกัน ได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ชื่อสัตว์เลี้ยง

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
9	82	ไอ้ทุ่ง	10	La Plaine	8	Río
10	82	ไอ้ท่า	10	La Rivière	8	Fuente
11	82	ไอ้ป่า	10	La Jungle	8	Selva
12	82	ไอ้เขา	10	La Montagne	8	Monte
13	82	ไอ้เพชร	10	L'Opale	9	Ópalo
14	82	ไอ้พลอย	10	L'Émeraude	9	Esmeralda
15	82	ไอ้เงิน	10	L'Argent	9	Oro
16	82	ไอ้ทอง	10	L'Or	9	Plata

9) ไอ้ทุ่ง

ชื่อ “ไอ้ทุ่ง” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “La Plaine” แต่ภาษาสเปนใช้กลวิธีการดัดแปลง (Adaptación) ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนคือแปลเป็น “Fuente” หมายถึง “ต้นน้ำที่ผุดจากผืนดิน” (“Manantial de agua que brota de la tierra.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น ความหมายจึงคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับ ทั้งนี้

พิจารณาว่า ฉบับภาษาสเปนเปลี่ยนคำแปลเพื่อให้ชื่อที่มีความหมายใหม่มีเสียงสัมผัสกับชื่ออื่นๆ ที่เรียงต่อกันมา

10) ไอ้ท่า

ชื่อ “ไอ้ท่า” ในภาษาไทย คำว่า “ท่า” ความหมายทั่วไปคือ “ฝั่งน้ำ สำหรับขึ้นลงหรือจอดเรือ, ท่าน้ำ ก็เรียก” หรืออาจหมายถึง “เรียกน้ำในแม่น้ำลำคลอง ว่า น้ำท่า, คู่กับ น้ำฝน.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการดัดแปลง (Adaptación) ได้ว่า “La Rivière” ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อน หมายถึง “แม่น้ำ” หรือ “ลำน้ำ” ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า อาจแปลดัดแปลงความหมายมาจากนิยามที่สองของภาษาไทย ภาษาสเปนแปลชื่อตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Río”

11) ไอ้ป่า

ชื่อ “ไอ้ป่า” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “La Jungle” หมายถึง “ใช้เรียกต้นไม้ที่ขึ้นในพื้นที่อุดมสมบูรณ์อากาศร้อนชื้นและมีฤดูแล้งในอินเดีย” (“En Inde, formation végétale arborée qui prospère sous un climat chaud et humide avec une courte saison sèche.”, Larousse, Online) แสดงให้เห็นว่าที่ประเทศฝรั่งเศสไม่มีป่าประเภทนี้ จึงต้องเปรียบเทียบกับ “ป่าเขตร้อนชื้น” ในประเทศอื่น และภาษาสเปนแปลชื่อตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Selva”

12) ไอ้เขา

ชื่อ “ไอ้เขา” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “La Montagne” ส่วนภาษาสเปนใช้กลวิธีการปรับมุมมอง (Modulación) เพื่อรักษาเสียงสัมผัสกับชื่อก่อนหน้า จึงแปลเป็น “Monte” หมายถึง “เนินเขา”

13) ไอ้เพชร

ชื่อ “ไอ้เพชร” ภาษาฝรั่งเศสใช้การดัดแปลง (Adaptación) เป็นคำว่า “L'Opale” แปลว่า “โอปอลล์” ทำให้สื่อถึงอัญมณีคนละชนิดกัน ภาษาสเปนแปลชื่อตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Ópalo” แปลว่า “โอปอลล์” เช่นกัน

14) ไอ้พลอย

ชื่อ “ไอ้พลอย” ภาษาฝรั่งเศสใช้การดัดแปลง (Adaptación) เป็นคำว่า “L'Émeraude” แปลว่า “มรกต” ทำให้สื่อถึงอัญมณีคนละชนิดกัน ภาษาสเปนแปลชื่อตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Esmeralda” แปลว่า “มรกต” เช่นกัน

15) ไอ้เงิน

ชื่อ “ไอ้เงิน” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “L'Argent” ภาษาสเปนแปลชื่อตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Plata” แปลว่า “เงิน” เช่นกัน

16) ไอ้ทอง

ชื่อ “ไอ้ทอง” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “L'Or” ภาษาสเปนแปลชื่อตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Oro” แปลว่า “ทอง” เช่นกัน

จากการวิเคราะห์การรักษาความหมายของชื่อสัตว์เลี้ยงในฉบับแปลภาษาสเปน สันนิษฐานว่า ชื่อของสัตว์เลี้ยงบางตัวที่ใช้ความหมายอื่น น่าจะเกิดจากความตั้งใจจะสื่อเจตนาของผู้ประพันธ์ที่กล่าวว่า ชื่อของสัตว์ “มีกังวานคล่องจองเป็นบทเป็นกลอนเสียด้วย” (แดน อรัญ แสงทอง, 2545: 82) นักแปลภาษาสเปนจึงใช้กลวิธีแปลด้วยเสียง คือ เลือกใช้คำในภาษาปลายทางที่มีสองพยางค์มาสร้างเสียงคล่องจอง เมื่อผู้แปลให้ความสำคัญกับการรักษาเสียงสัมผัสจึงทำให้ความหมายของคำในต้นฉบับขาดหายไปบางส่วน

นอกจากนี้ ข้อควรคำนึงถึงอีกประการหนึ่งคือคำว่า “ไอ้” ซึ่งเป็นคำนำหน้าชื่อวัว คำว่า “ไอ้” เป็น “คำประกอบคำอื่นบอกรู้ว่าเป็นเพศชายหรือสัตว์ตัวผู้” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับตัวบทที่กล่าวว่า “เมื่อพ่อของเขาซื้อลูกวัวหนุ่มมาอีกสองตัว” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 82) แสดงว่ามีความเป็นไปได้ว่าวัวทุกตัวเป็นตัวผู้จึงควรหากลวิธีการแปลเก็บความหมายสื่อเพศของคำนำหน้านี้อย่างไรก็ตาม แม้ในภาษาฝรั่งเศสจะมีคำนำหน้านามเพื่อบ่งบอกเพศคือ “le” เป็นคำนำหน้านามเพศชายและ “la” เป็นคำนำหน้านามเพศหญิง แต่คำนามในภาษานี้จะมีเพศหญิงหรือชายกำหนดประจำคำและไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามหลักไวยากรณ์ ทำให้การแปลชื่อวัวทั้งหมดจึงมีทั้งคำนามเพศชายและคำนามเพศหญิง กล่าวคือ ชื่อวัวสัตว์แรกของภาษาฝรั่งเศสคือ “La Plaine” “La Rivière” “La Jungle” และ “La Montagne” เป็นคำนามเพศหญิง ในขณะที่ชื่อวัวสัตว์หลังคือ “L'Opale” “L'Émeraude” “L'Argent” และ “L'Or” เป็นคำนามเพศชาย ผลที่ตามมาคือการสื่อความคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับไทยที่วัวทั้งหมดน่าจะเป็นเพศผู้ ส่วนภาษาสเปนแม้ว่ามีคำนำหน้านามบ่งบอกเพศชาย (“el”) และเพศหญิง (“la”) เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส แต่ผู้แปลใช้กลวิธีการลดความ (Reducción) จากภาษาฝรั่งเศสคือละการใช้คำนำหน้านาม จะคงไว้เพียงคำแปลของชื่อวัวเท่านั้น ผลที่ได้คือ ผู้อ่านภาษาปลายทางจะไม่ทราบว้าวของ “ไอ้แป” เป็นวัวเพศผู้ อย่างไรก็ตามหากไม่ใช้คำนำหน้านาม วิธีที่สามารถสื่อความเพศของวัวในภาษาสเปนได้คือ การใช้คำว่า “Toro” ที่เจาะจงหมายถึงวัวเพศผู้เท่านั้น แต่ในบริบทฉบับแปลภาษาสเปนใช้คำว่า “Vaca” ที่นอกจากจะหมายถึงวัวโดยทั่วไปแล้ว ยังหมายถึงวัวเพศเมียด้วย การเลือกใช้คำนี้ จึงอาจทำให้ผู้อ่านภาษาปลายทางเข้าใจว่า วัวของ “ไอ้แป” เป็นวัวเพศเมีย

4.1.2 ชื่อเมืองและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (Topónimos)

ในหมวดย่อยนี้พบชื่อหมู่บ้านและตำบล ได้แก่

ตารางที่ 6 ชื่อเมืองและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
17	116	แพรกหนามแดง (หมู่บ้าน)	58	Village	69	Pueblo
18	90	ตำบลท่าเกวียน กำแพงหัก	22	Commune voisine	23	Otro pueblo

17) หมู่บ้านแพรกหนามแดง

ชื่อ “หมู่บ้านแพรกหนามแดง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลชื่อเฉพาะ แปลเพียงคำว่า “หมู่บ้าน” ด้วยการแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Village” หมายถึง “ชุมชน” หรือ “หมู่บ้าน” จากนั้น ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Pueblo” มีความหมายว่า “ชุมชน” หรือ “หมู่บ้าน” เช่นกัน ผลที่ได้คือ เมื่อไม่ถ่ายเสียงชื่อหมู่บ้าน กลิ่นอายบรรยากาศความเป็นไทยหายไป และผู้อ่านปลายทางจะไม่สามารถเชื่อมโยงชื่อหมู่บ้านเข้ากับชื่อของเจ้าแม่แพรกหนามแดง รวมทั้งสะท้อนความหมายหรือนัยยะแฝงของชื่อหมู่บ้านอันเป็นฉากของเรื่องได้

18) ตำบลท่าเกวียนกำแพงหัก

ชื่อ “ตำบลท่าเกวียนกำแพงหัก” เป็นชื่อตำบลที่ขยายพลับพลึงจะย้ายไปอยู่ ในบริบทต้นฉบับไม่ได้กล่าวว่าตำบลนี้อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านแพรกหนามแดงหรือไม่ ทั้งนี้ ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลชื่อเฉพาะ แปลเพียงคำว่า “ตำบล” ด้วยการปรับมุมมอง (Modulación) ได้ว่า “Commune voisine” หมายถึง “ชุมชนข้างเคียง” จากนั้น ภาษาสเปนใช้การดัดแปลง (Adaptación) แปลได้ว่า “Otro pueblo” หมายถึง “ชุมชนอื่น” ดังนั้น เมื่อคำแปลภาษาสเปนไม่ได้เจาะจงว่า “ชุมชนอื่น” นี้ต้องอยู่ “ใกล้เคียง” กับหมู่บ้านแพรกหนามแดงตามที่ภาษาฝรั่งเศสตีความ จึงสื่อความหมายที่

เป็นกลางกว่าคำแปลภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้ คำแปลภาษาที่สองและภาษาปลายทางตีความหมาย “ตำบล” ว่าเป็น “หมู่บ้าน” หรือ “ชุมชน” ทำให้คำแปลไม่สะท้อนการแบ่งเขตการปกครองของต้นฉบับ และเมื่อไม่ถ่ายเสียงชื่อ กลิ่นอายความเป็นไทยย่อมหายไปด้วยเช่นกัน

4.1.3 ชื่อเฉพาะอื่นๆ (Onomásticos)

ชื่อเฉพาะอื่นๆ ที่พบในเรื่อง ได้แก่ ชื่อเฉพาะของสถานที่ สิ่งของ และคำเรียกดาวเคราะห์ที่พบในเรื่อง

ตารางที่ 7 ชื่อเฉพาะอื่นๆ

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
19	87&104	ดาวประจำเมือง	18&41	L'étoile du berger	16&46	Lucero de la tarde
20	88	วัดลาดโพธิ์	18	Monastère	18	Monasterio
21	88	วัดแพรกหนามแดง	19	Monastère du village	19	Monasterio del pueblo
22	116	ค่ายพระจอมเกล้า	58	Camp militaire de la province	69	Campamento de la ciudad
23	122	"จุฬาทรีคูณ"	67	Djoulâtrikoune	79	Dyulatrikún
24	93	ไอ้แก้ว	27	Le Perroquet	29	El Tonto
25	93	ไอ้แก	27	Le Vieux	29	El Viejo

19) ดาวประจำเมือง

คำว่า “ดาวประจำเมือง” เป็นชื่อของดาวศุกร์ที่ขึ้นตอนหัวค่ำ ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “L'étoile du berger” หมายถึง “ดาวของคนเลี้ยงแกะ” ซึ่งหมายถึงดาวศุกร์เช่นกันตามบริบทวัฒนธรรมฝรั่งเศส เพราะคนเลี้ยงแกะตื่นก่อนพระอาทิตย์ขึ้น และนอนหลังพระอาทิตย์ตกดิน คำแปลมาจากคำว่า “étoile” แปลว่า “ดาว” และ “berger” หมายถึง “คนเลี้ยงแกะหรือแพะ ดูแลฝูงสัตว์” (“Personne qui garde les moutons ou les chèvres, qui prend soin du troupeau.”,

Larousse, Online) ต่อมา ภาษาสเปนแปลด้วยการเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Lucero de la tarde” หมายถึง “ดาวศุกร์ยามเย็น” มาจากคำว่า “Lucero” หมายถึง “ดาวศุกร์” (“El planeta Venus.”, Real Academia Española, Online) และเสริมว่าเป็นดาวศุกร์ที่มองเห็นได้ใน “ยามเย็น” ทั้งนี้ เป็นเพราะดาวศุกร์เป็นดาวที่ขึ้นตอนหัวค่ำและก่อนรุ่งอรุณ แต่ตามบริบทที่ปรากฏ ตัวเอกประสบเหตุช่วงหัวค่ำ ผู้แปลเป็นฉบับภาษาสเปนจึงเลือกระบุว่าเป็นดาวศุกร์ที่มองเห็นได้ในยามเย็น จึงสรุปได้ว่าคำแปลภาษาฝรั่งเศสและคำแปลภาษาสเปนสื่อความเท่ากันว่าหมายถึงดาวศุกร์ที่มองเห็นได้ในช่วงหัวค่ำ

20) วัดลาดโพธิ์

ชื่อ “วัดลาดโพธิ์” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลชื่อเฉพาะ แปลเพียงคำว่า “วัด” ด้วยการดัดแปลง (Adaptación) ได้ว่า “Monastère” หมายถึง “ที่อยู่อาศัยหรือที่พำนักที่จัดไว้ให้พระหรือแม่ชี อาคารที่อยู่อาศัยของพระ” (“Maison, régulièrement organisée, de moines ou de moniales; bâtiments habités par ces moines.”, Larousse, Online) หรือเรียกสั้นๆ ได้ว่า “ที่พำนักของพระ” ชื่อนี้ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า “Monasterio” หมายถึง “บ้านหรือที่พักอาศัยของพระ โดยปกติตั้งอยู่นอกชุมชน” (“Casa o convento, ordinariamente fuera de poblado, donde viven en comunidad los monjes.”, Real Academia Española, Online) ซึ่งมีเจตนาความหมายว่า “ตั้งอยู่นอกชุมชน” เพิ่มขึ้นมาด้วย

21) วัดแพรกหนามแดง

ชื่อ “วัดแพรกหนามแดง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลชื่อเฉพาะ และแปลคำว่า “วัด” ด้วยการปรับมุมมอง (Modulación) ว่าเป็น “Monastère du village” หมายถึง “ที่พำนักของพระประจำหมู่บ้าน” เพื่อสื่อว่าวัดแห่งนี้เป็นวัดของหมู่บ้านนี้เพราะชื่อ “แพรกหนามแดง” เป็นชื่อของหมู่บ้านเช่นกัน ส่วนภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า “Monasterio del pueblo” หมายถึง หมายถึง “ที่พำนักนอกชุมชนของพระประจำหมู่บ้าน” มีเจตนาความหมายต่างจากภาษาฝรั่งเศสตรงที่คำว่า “Monasterio” ของสเปนทำให้ที่พำนักของพระประจำหมู่บ้านต้อง “ตั้งอยู่นอกชุมชน”

22) ค่ายพระจอมเกล้า

ชื่อ “ค่ายพระจอมเกล้า” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลชื่อเฉพาะ และแปลคำว่า “ค่าย” ด้วยการบรรยาย (Descripción) ว่าเป็น “Camp militaire de la province” หมายถึง “ค่ายทหารประจำจังหวัด” มาจากคำว่า “Camp” หมายถึง “สถานที่ฝึกทหาร” (“Lieu de stationnement ou d’instruction d’une formation militaire; cette formation elle-même.”, Larousse, Online) และคำว่า “militaire” หมายถึง “ที่เกี่ยวข้องกับการกองทัพ การจัดการทางทหาร สิ่งที่เกี่ยวข้องเฉพาะของทหาร” (“Relatif à l’armée, à son organisation, qui lui est propre.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลลดความ (Reducción) จากภาษาฝรั่งเศส คือไม่แปลคำว่า “militaire” คำแปลที่ได้คือ “Campamento de la ciudad” ทั้งนี้คำว่า “Campamento” มีสองความหมาย คือ “สถานที่ร้างผู้คนที่ตั้งเป็นค่ายกองกำลังชั่วคราวของกองทัพ” (“Lugar en despoblado donde se establecen temporalmente fuerzas del Ejército.”, Real Academia Española, Online) หรือ “ค่ายพักแรมของทหาร” (“Tropa acampada.”, Real Academia Española, Online)

23) “จุฬาทรีคูณ”

“จุฬาทรีคูณ” เป็นชื่อนวนิยายที่มีอยู่จริง ภาษาฝรั่งเศสถ่ายเสียง (Transcripción) ได้ว่า “Djoulâtrikoune” เสียง “Dj” ให้เสียงเทียบเคียงได้กับ “จ” ของภาษาไทย และออกเสียงเทียบเคียงได้ ภาษาสเปนถ่ายเสียง (Transcripción) มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า “Dyulatrikún” แต่เสียง “D” ภาษาสเปนเทียบได้กับเสียง “ด” ของภาษาไทย ส่วนเสียง “y” ที่นำมาวางคู่กัน โดยทั่วไปให้เสียงพยัญชนะต้น “ย” หรือหากวางหลักพยัญชนะจะให้เสียงสระ “อี” ของภาษาไทย ในที่นี้ การสะกด “Dy” ไม่อาจออกเสียงเป็น “จ” ได้อย่างฝรั่งเศส และเสียง “จ” เป็นเสียงที่ไม่มีอยู่ในภาษาสเปน ในกรณีนี้ “y” จึงต้องเป็นเสียงสระ “อี” และออกเสียงคู่กับสระ “u” หรือ “อู” ที่วางต่อกันมา ทำให้คำนี้ออกเสียงควบกล้ำกลายเป็น “ดิว” ดังนั้น การเทียบเสียงพยัญชนะต้นตัวอักษรนี้ของภาษาฝรั่งเศสและสเปนจึงให้เสียงต่างกัน และเสียงภาษาสเปนที่ได้จึงผิดเพี้ยนไปจากในต้นฉบับดั้งเดิม ส่วนพยางค์สุดท้ายคือ “kún” ใส่ “Tilde” (ติลเด) หรือเครื่องหมายกำกับการเน้นเสียงหนัก แม้ภาษาสเปนจะไม่มีเสียง “ค” แบบภาษาไทย แต่ก็ทำให้

ออกเสียงหนักได้ใกล้เคียงกับภาษาไทย ดังนั้น คำว่า “Dyulatrikún” อ่านออกเสียงได้ว่า “ดิว-ลา-ตรี-กูน”

24) ไอ้แก้ว

“ไอ้แก้ว” เป็นชื่อหุ่นตัวตลกของ “ไอ้แป้” ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการดัดแปลง (Adaptación) ได้ว่า “Le Perroquet” คำว่า “Perroquet” มีสองความหมาย โดยทั่วไปแปลว่า “นกแก้ว” แต่ในภาษาพูดหมายถึง “คนที่พูดหรือทำตามคนอื่นโดยไม่คิดไตร่ตรอง” (“Familiier. Personne qui parle ou répète sans réfléchir.”, Larousse, Online) คำแปลภาษาสเปนเลือกใช้ความหมายที่สองของภาษาฝรั่งเศส และแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “El Tonto” หมายถึง “คนโง่” ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ภาษาฝรั่งเศสอาจตีความว่าชื่อ “แก้ว” หมายถึง ชื่อของนก แต่ภาษาสเปนอาจมองว่าเป็นหุ่นตัวตลก จึงให้ชื่อที่เป็นฉายาแสดงความขบขันได้แทน

25) ไอ้แก

“ไอ้แก” เป็นชื่อหุ่นตัวตลกของ “ไอ้แป้” ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการดัดแปลง (Adaptación) ได้ว่า “Le Vieux” หมายถึง “คนที่อายุมาก ผู้สูงอายุ” (“Personne qui a atteint un grand âge; vieillard.”, Larousse, Online) กล่าวคือ ได้แปล “ไอ้แก” ไปเป็น “คนแก่” ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ภาษาฝรั่งเศสอาจเห็นว่าชื่อ “แก” มีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า “แก่” จึงเกิดความสับสน ส่วนภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) จากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “El Viejo” หมายถึง “คนแก่” และเป็นชื่อที่ตั้งเป็นฉายาได้เช่นกัน

สรุปได้ว่า การแปลชื่อเฉพาะจากภาษาไทยไปเป็นภาษาฝรั่งเศสจะใช้การถ่ายเสียง (Transcripción) กับชื่อตัวละครส่วนใหญ่ ชื่อบุคคลและสิ่งของที่มีอยู่จริง ขณะที่ชื่อสถานที่ ชื่อตัวละคร เจ้าแม่พรกหนามแดง และสิ่งของอื่นๆ จะไม่ถ่ายเสียงชื่อเฉพาะ แต่จะแปลค่านามกำกับหน้าชื่อเฉพาะด้วยการเทียบเคียง (Equivalencia) หรือการดัดแปลง (Adaptación) ทั้งนี้ ชื่อที่ไม่ถ่ายเสียงหรือแปลความหมายจะส่งผลต่อการรับรู้ทางอารมณ์ของผู้อ่าน และมีบางกรณีที่คำแปลสื่อความคลาดเคลื่อน เช่น ชื่อหุ่นตัวตลกทั้งสองตัว ทำให้ผู้อ่านไม่ได้รับสารตามต้นฉบับภาษาไทย ส่วนฉบับแปลภาษาสเปนมัก

ใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) จากภาษาฝรั่งเศส แต่มีบางกรณีที่ใช้กลวิธีอื่น เช่น การปรับมุมมอง (Modulación) แล้วส่งผลให้คำแปลภาษาสเปนสื่อความหมายได้ชัดเจนและใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่าฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส ส่วนชื่อของสัตว์เลี้ยง ผู้แปลภาษาที่สองและภาษาปลายทางเน้นการแปลเสียง ทำให้ชื่อสัตว์บางตัวมีคำแปลที่ความหมายไม่ตรงตามต้นฉบับภาษาไทย ยิ่งไปกว่านั้น จะสังเกตได้ว่า ฉบับแปลภาษาสเปนเลือกสร้างเสียงสัมผัสจังหวะคำสองพยางค์อันเป็นฉันทลักษณ์ของกลอนสำหรับเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับตัวละครเอกที่เป็นเด็ก และให้เสียงสัมผัสคล้องจองมากกว่าฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส

4.2 หมวดมรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural)

หมวดมรดกทางวัฒนธรรมมีทั้งหมด 45 คำ แบ่งเป็นกลุ่มย่อยสามกลุ่มคือ ความเชื่อ สิ่งของเครื่องใช้ และสถาปัตยกรรมไทย

4.2.1 ความเชื่อ

ความเชื่อถือเป็นลักษณะสำคัญของเรื่องสั้น “อสรพิษ” คำศัพท์ที่พบมี 15 คำ แบ่งเป็นสองประเภทคือ ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ และความเชื่อทางพุทธศาสนา

4.2.1.1 ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติมีบทบาทสำคัญต่อตัวละครส่วนใหญ่ในเรื่อง คำและกลุ่มคำเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณที่พบ ได้แก่

ตารางที่ 8 ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
26	84	อัญเชิญวิญญาณ	13	Inviter l'esprit	12	Invocar al espíritu
27	90	คืนลอยกระทง	22	La nuit de Loï Kratong	22	La noche de Loï Kratong
28	90	กระทง	22&23	<i>Kratong</i>	22&23	<i>Kratong</i>
29	90	จับบูชาของมาลา โทษ	22	Demandé pardon	23	Pidió perdón
30	90	แม่พระคงคา แม่คง คา	22	La Mère des Eaux	23	La Madre de las Aguas
31	93	รังสีอัปมงคล	27	Aura maléfique	28	Aura maléfica
32	100	ผีเสื้อท่ง	37	Esprit tourmenté, gardien des lieux	41	Espíritu atormentado guardián del lugar
33	124	ก้มลงหมอบกราบ	70	Se mit à genoux et se prosterna	83	Se arrodilló y se prosternó

26) อัญเชิญวิญญาณ

คำว่า “อัญเชิญวิญญาณ” ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Inviter l'esprit” มาจากคำว่า “Inviter” แปลว่า “เชิญ” หรือ “สวดอ้อนวอนให้มาหา ให้มาอยู่สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ให้มาร่วมกิจกรรมใดๆ” (“Prier quelqu'un de venir, de se trouver à un endroit donné, à participer à quelque chose.”, Larousse, Online) และคำว่า “esprit” แปลว่า “จิตหรือวิญญาณ” คำแปลจึงหมายถึง “อัญเชิญวิญญาณให้มาสถิตอยู่ที่ใดที่หนึ่ง” ส่วนภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Invocar al espíritu” แต่ให้เจตความหมายแตกต่างจากภาษาฝรั่งเศสเล็กน้อย คำว่า “Invocar” หมายถึง “เชื้อเชิญให้มาช่วยเหลืออย่างทางการหรือผ่านพิธีกรรม” (“Llamar en solicitud de ayuda de manera formal o ritual.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง

“อัญเชิญวิญญาณให้มาช่วยเหลือ” จะสังเกตได้ว่า การเลือกใช้คำกริยา “Invocar” ของภาษาสเปนสื่อความได้ตรงกว่าคำกริยา “Inviter” ของภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากคำกริยา “Invocar” ใช้เจาะจงถึงการเชิญสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนั้น คำแปลภาษาสเปนจึงสื่อความได้ใกล้เคียงกับคำต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า

27) คืนลอยกระทง

“คืนลอยกระทง” ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “La nuit de Loi Kratong” แปลกลับเป็นภาษาไทยว่า “คืนลอยกระทง” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “La noche de Loi Kratong” แปลกลับเป็นภาษาไทยว่า “คืนลอยกระทง” เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การแปล “ลอยกระทง” ด้วยการถ่ายเสียงเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้แปลอนุমানเองว่าเป็นเทศกาลที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว ไม่ได้คำนึงว่าผู้อ่านปลายทางอาจไม่รู้จักรัตนธรรมการลอยกระทง

28) กระทง

คำว่า “กระทง” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการยืม (Préstamo) การถ่ายเสียง (Transcripción) และทำตัวเอียงเนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาต่างประเทศได้ว่า “Kratong” และภาษาสเปนยืม (Préstamo) มาจากภาษาฝรั่งเศสอีกทอดหนึ่งว่า “Kratong” เช่นกัน

29) จบบูชาขอขมาลาโทษ

วลี “จบบูชาขอขมาลาโทษ” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลออกปกริยา “จบบูชา” แต่แปลเพียงคำว่า “ขอขมาลาโทษ” คำแปลที่ได้คือ “Demandé pardon” หมายถึง “การขออภัยหรือขอโทษเนื่องจากการกระทำที่ผิดพลาด” (“Demander pardon (à quelqu'un), présenter des excuses pour une faute commise.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Pidió perdón” มาจากคำว่า “pedir” แปลว่า “ขอ” และคำว่า “perdón” หมายถึง “การขวนขวายหรือการให้อภัยจากโทษที่ควรได้รับ หรือได้รับการขวนขวายจากการเป็นหนี้หรือการ

ทำที่ยังไม่ลู่ลวง” (“Remisión de la pena merecida, de la ofensa recibida o de alguna deuda u obligación pendiente.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ขออภัยโทษ”

30) แม่พระคงคาหรือแม่คงคา

แม้ว่าตามประเพณีและศาสนาฮินดู เทวีคงคาจะเป็นผู้ดูแลเพียงแม่น้ำคงคาเท่านั้น แต่ในบริบทไทย “แม่พระคงคา” หรือ “แม่คงคา” คือ เทวีผู้ดูแลรักษาแหล่งน้ำทั้งหมด ทั้งนี้ ในฉบับภาษาฝรั่งเศสใช้การขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “La Mère des Eaux” หมายถึง “แม่แห่งสายน้ำทั้งหลาย” เนื่องจาก “Eaux” เป็นรูปพหูพจน์ของ “น้ำ” จึงหมายถึง สายน้ำหรือแม่น้ำหลายสาย คำนี้ ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “La Madre de las Aguas” หมายถึง “แม่แห่งสายน้ำทั้งหลาย” เช่นกัน เพราะคำว่า “Aguas” เป็นรูปพหูพจน์ของ “น้ำ” เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส

31) รังสีอัปมงคล

คำว่า “รังสีอัปมงคล” ภาษาฝรั่งเศสใช้การดัดแปลง (Adaptación) ได้ว่า “Aura maléfique” คำว่า “Aura” หมายถึง “สภาพบรรยากาศที่อยู่แวดล้อมสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งของ” (“Atmosphère immatérielle qui enveloppe ou semble envelopper certains êtres.”, Larousse, Online) และคำว่า “maléfique” หมายถึง “ที่มีอิทธิพลชั่วร้ายและเร้นลับ” (“Qui a une influence malfaisante et occulte”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “กลิ่นอายชั่วร้าย” คำนี้ ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Aura maléfica” คำว่า “Aura” หมายถึง “รังสีที่รับรู้ได้ว่าอยู่รอบกายและส่งการตีความได้หลากหลาย” (“Parapsicol. Halo que algunos dicen percibir alrededor de determinados cuerpos y del que dan diversas interpretaciones.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “maléfica” หมายถึง “ที่ก่อความเสียหาย” (“Que ocasiona o es capaz de ocasionar daño.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง “รังสีชั่วร้าย”

32) ผีเฝ้าทุ่ง

คำว่า “ผีเฝ้าทุ่ง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “Esprit tourmenté, gardien des lieux” คือระบูก่อนว่า “ผี” คือ “Esprit” หรือ “วิญญาณ” จากนั้นจึงขยายความเสริมด้วยคำคุณศัพท์ว่า “tourmenté” หรือ “ที่ทุกข์ทรมาน” และเพิ่มลักษณะการทำหน้าที่ “เฝ้าทุ่ง” ของวิญญาณ ไว้ว่า “ผู้ปกป้องรักษาพื้นที่ต่างๆ” (“gardien des lieux”) คำแปลที่ได้จึงหมายถึง “วิญญาณที่ทุกข์ทรมาน ผู้ปกป้องรักษาพื้นที่ต่างๆ” คำนี้ ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส แต่ใช้กลวิธีการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ร่วมด้วย คำแปลที่ได้คือ “Espíritu atormentado guardián del lugar” หมายถึง “วิญญาณที่ทุกข์ทรมาน ผู้ปกป้องรักษาสถานที่” เนื่องจากคำว่า “Espíritu” คือ “วิญญาณ” และคำว่า “atormentado” แปลว่า “ที่ทุกข์ทรมาน” เช่นเดียวกันกับภาษาฝรั่งเศส แต่ “guardián del lugar” หมายถึง “ผู้ปกป้องรักษาสถานที่” การใช้คำว่า “el lugar” แปลว่า “สถานที่” เป็นรูปเอกพจน์ และคำนำหน้านามบอกความเฉพาะเจาะจง คำแปลจึงต่างจากภาษาฝรั่งเศสเล็กน้อยเนื่องจากเจาะจงว่ามีเพียงสถานที่เดียว

33) ก้มลงหมอบกราบ

วลี “ก้มลงหมอบกราบ” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) ได้ว่า “Se mit à genoux et se prosterna” คำกริยา “se prosterner” หมายถึง “โน้มตัวลงต่ำต่อหน้าผู้อื่น เป็นสัญญาณแสดงความเคารพอย่างสูง ยกย่อง นอบน้อม” (“S'incliner profondément devant quelqu'un, quelque chose en signe de grand respect, d'adoration, d'humilité.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “คุกเข่าและโน้มตัวลงทำความเคารพ” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Se arrodilló y se prosternó” คำกริยาว่า “prosternarse” หมายถึง “คุกเข่าหรือโน้มตัวลงเพื่อทำความเคารพ” (“Arrodillarse o inclinarse por respeto.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง “คุกเข่าและโน้มตัวลงคำนับ” เช่นกัน ดังนั้น ดังนั้น ถือว่าเป็นการเลือกคำแปลได้ใกล้เคียง แม้ไม่ตรงตามต้นฉบับเสียทีเดียว เนื่องจากวัฒนธรรมปลายทางไม่มีการแสดงความเคารพแบบไทย

4.2.1.2 ศาสนาพุทธ

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของชุมชน องค์ประกอบสำคัญทางพุทธศาสนาที่ตัวละครกล่าวถึง และมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและการวางตัวตัวละคร ได้แก่

ตารางที่ 9 ความเชื่อทางพุทธศาสนา

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
34	86	เคราะห์กรรม	16	Mauvais sort	15	Se arrepentirían
35	89	คาถาชินบัญชร	21	Formule magique	22	Fórmula mágica
36	91	รับบิณฑบาต	23	Recevoir l'offrande de nourriture	24	Recibir la ofrenda de alimentos
37	106	สวดมนต์ทำวัตร	45	Réciter les prières vespérales	51	Recitando oraciones vespertinas
38	106	บาป	45	Offense	51	Ofensa
39	106	บาปหนัก	45	Faute grave	51	Mala fortuna resultante
40	121	ตามขถากรรม	66	Laissait les choses suivre leur cours	78	Dejaba que las cosas siguieron su curso

34) เคราะห์กรรม

คำว่า “เคราะห์กรรม” ภาษาฝรั่งเศสใช้การดัดแปลง (Adaptación) ได้ว่า “Mauvais sort” คำแปลหมายถึง “โชคร้าย” หรือ “เคราะห์ร้าย” มาจากคำว่า “Mauvais” หมายถึง “รบกวน ทำร้าย ทำสิ่งชั่วร้าย” (“Qui nuit, cause du tort, fait du mal.”, Larousse, Online) และคำว่า “sort” หมายถึง “สถานการณ์ที่ในท้ายที่สุดจะเกิดขึ้นกับคนหรือสิ่งของ ชะตาชีวิต” (“Situation qui échoit finalement à quelqu'un, à quelque chose; destinée.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนใช้การเปลี่ยนตำแหน่งทางไวยากรณ์ (Transposición) จากคำนามของภาษาฝรั่งเศสมาเป็นกริยาว่า “Se arrepentirían”

หมายถึง “รู้สึกเสียใจหรือเสียใจต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไปหรือเลิกกระทำ” (“Sentir pesar por haber hecho o haber dejado de hacer algo.”, Real Academia Española, Online) ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ภาษาสเปนอาจตีความบริบทแวดล้อมที่บรรยายลักษณะการกระทำของตัวละครเอาไว้ว่า “ทรงวาดพูดอยู่เสมอว่าผู้ที่สบประมาทร่างทรงของเจ้าแม่แพรกหนามแดงนั้นก็เท่ากับสบประมาทเจ้าแม่แพรกหนามแดงด้วย คนเช่นนี้จะประสบเคราะห์กรรมไม่ช้าก็เร็ว” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 86) และฉบับภาษาสเปนแปลได้ว่า “Sonwat siempre decía que insultar al médium de la Santa Madre era como insultar a la mismísima Santa Madre y que los que lo hacían, tarde o temprano, se arrepentirían.” (Sangsuk, 2002: 15) ฉบับแปลภาษาสเปนมองว่าตัวละครจะ “เสียใจ” ต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไป จึงเลือกสะท้อนความหมายมาอยู่ที่คำกริยาแทนที่จะแปลคำนามตรงตัวจากภาษาฝรั่งเศส

35) คาถาซินบัญชร

คำว่า “คาถาซินบัญชร” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) คือไม่แปลชื่อเฉพาะ และใช้การบรรยาย (Descripción) คำว่า “คาถา” ได้ว่า “Formule magique” คำแปลหมายถึง “บทสวดพิเศษ” มาจากคำว่า “Formule” หมายถึง “บทสวดที่ประกอบด้วยคำเฉพาะเจาะจงสำหรับกล่าวหรือท่องสำหรับวาระใดวาระหนึ่ง” (“Forme précise et invariable de paroles destinées à être présentées, récitées en certaines occasions.”, Larousse, Online) และคำว่า “magique” หมายถึง “ที่เกี่ยวข้องกับเวทมนตร์” (“Qui relève de la magie.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Fórmula mágica” มาจากคำว่า “Fórmula” หมายถึง “รูปแบบที่กำหนดไว้เพื่อเขียนเรียบเรียงบางอย่าง” (“Manera fija de redactar algo.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “mágica” หมายถึง “ที่เกี่ยวข้องกับเวทมนตร์” (“Pertenciente o relativo a la magia.”, Real Academia Española, Online) จะสังเกตได้ว่าการแปล “คาถา” ควรเลือกใช้ความหมายว่า “บทสวดมนต์” เนื่องจาก “คาถาซินบัญชร” เป็นบทสรรเสริญพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้าและพระอริยสาวกทั้งปวง จึงไม่ควรแปลว่า “fórmula mágica” ที่หมายถึง “คาถาวิเศษ” หรือ “เวทมนตร์คาถา” เพราะจึงไม่อาจสื่อถึงบทสวดมนต์ได้ คำแปลที่ควรเลือกใช้แทนคำว่า “fórmula” คือคำว่า “oración” ซึ่งหมายถึง “บทสวดมนต์”

36) รับประทาน

คำว่า “รับประทาน” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) แปลได้ว่า “Recevoir l'offrande de nourriture” หมายถึง “การรับอาหารที่มีคนถวาย” มาจากคำว่า “Recevoir” หมายถึง “รับ” คำว่า “offrande” หมายถึง “ของที่ถวายแด่เทพเจ้าหรือวัดเพื่อทำความดีตามหลักศาสนา” (“Don fait à la divinité ou déposé dans un temple avec une intention religieuse.”, Larousse, Online) หรือหมายถึง “ของถวายหรือของบริจาคด้วยความสมัครใจและมักเป็นไปอย่างเรียบง่าย” (“Don volontaire et, le plus souvent, modeste.”, Larousse, Online) และคำว่า “nourriture” หมายถึง “อาหาร” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Recibir la ofrenda de alimentos” คำว่า “ofrenda” หมายถึง “ของที่ถวายแด่พระเจ้าหรือนักบุญเพื่ออ้อนวอนขอความช่วยเหลือหรือสิ่งที่ปรารถนา หรือขอให้ทำสิ่งที่ได้ให้คำปฏิญาณหรือภาระหน้าที่สำเร็จลุล่วง” (“Don que se dedica a Dios o a los santos, para implorar su auxilio o algo que se desea, o bien para cumplir con un voto u obligación.”, Real Academia Española, Online) หรือหมายถึง “ของถวายหรือการบริการเพื่อแสดงความขอบคุณหรือความรัก” (“Dádiva o servicio en muestra de gratitud o amor.”, Real Academia Española, Online) คำว่า “alimentos” หมายถึง “อาหาร” คำแปลภาษาสเปนจึงหมายถึง “การรับอาหารที่ถวายให้” ดังนั้น แม้คำแปลจะสื่อความในภาพรวมได้ว่าเป็นการถวายอาหารให้พระ แต่ต้องอาศัยบริบทประกอบว่าผู้รับอาหารที่ถวายคือพระ และช่วงเวลาการถวายอาหารแก่พระต้องเป็นช่วงเช้า เพื่อสื่อถึงหลักปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง แต่ในบริบทฉบับแปลภาษาที่สองและภาษาปลายทางไม่ได้ระบุช่วงเวลา ทำให้ยังไม่สามารถถ่ายทอดวิธีปฏิบัติตามหลักศาสนาให้แก่ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างชัดเจน

37) สวดมนต์ทำวัตร

คำว่า “สวดมนต์ทำวัตร” ภาษาฝรั่งเศสใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) และการขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “Réciter les prières vespérales” มาจากคำว่า “Réciter” หมายถึง “การกล่าวข้อความที่ได้ท่องจำมาด้วยเสียงอันดัง” (“Dire à haute voix un texte (que l'on a appris).”, Larousse, Online) คำว่า “prières” หมายถึง “ชุดบทพูดหรือบทสวดต่อพระเจ้า โดยทั่วไปจะมี

รูปแบบเฉพาะ” (“Ensemble de formules, en général codifiées, par lesquelles on s'adresse à Dieu.”, Larousse, Online) และขยายความด้วยการเติมคำว่า “vespérales” หมายถึง “เกี่ยวกับตอนบ่าย ตอนเย็น ตอนอาทิตย์ตกดิน” (“Littéraire. Relatif au soir, au couchant; qui se produit le soir.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ห้องบทธวดยามเย็น” เนื่องจากดูบริบทในเรื่องเรื่องการสวดมนต์เกิดขึ้นตอนเย็น ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Recitando oraciones vespertinas” คำว่า “Recitando” หมายถึง “การพูดหรือกล่าวคำกลอนหรือสุนทรพจน์ที่ได้ท่องจำมาด้วยเสียงอันดัง” (“Decir o pronunciar de memoria y en voz alta versos, discursos, etc.”, Real Academia Española, Online) คำว่า “oraciones” หมายถึง “กลุ่มคำที่ใช้สวด โดยทั่วไปแล้วจะมีแบบฉบับเพื่อพิธีทางศาสนาหรือการบูชา” (“Palabras con que se ora, generalmente sujetas a una fórmula establecida por la liturgia o el culto.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “vespertas” หมายถึง “เกี่ยวกับตอนบ่ายหรือตอนเย็น” (“Pertenciente o relativo a la tarde.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ห้องบทธวดยามเย็น” เช่นกัน

38) บาบ

คำว่า “บาบ” ในภาษาไทยหมายถึง “การกระทำผิดหลักคำสอนหรือข้อห้ามในศาสนา” หรือ “ความชั่ว, ความมัวหมอง.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า “Offense” มีสองความหมาย ความหมายที่หนึ่งหมายถึง “คำพูดหรือการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเกียรติหรือศักดิ์ศรี” (“Parole, action qui blesse quelqu'un dans sa dignité, dans son honneur”, Larousse, Online) ซึ่งหากนำไปใช้จะเป็นการแปลแบบปรับมุมมอง (Modulación) ส่วนความหมายที่สองคือ “ความผิดหรือบาปที่กระทำต่อพระเจ้า” (“Faute, péché qui offense Dieu.”, Larousse, Online) ซึ่งหากนำไปใช้จะเป็นการแปลตรงตัว (Traducción literal) ดังนั้น ความหมายที่สองจะใกล้เคียงกับ “บาบ” ในภาษาไทย ส่วนภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Ofensa” หมายถึง “การกระทำและผลของการทำให้ขุ่นเคืองหรือไม่พอใจ” (“Acción y efecto de ofender.”, Real Academia Española, Online) ซึ่งไปตรงกับความหมายแรกของคำในภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า

หากเลือกแปลตรงกับความหมายที่สองของภาษาฝรั่งเศส ภาษาสเปนก็มีคำที่เทียบเคียงได้ว่า “pecado” แปลว่า “บาป” ที่ใกล้เคียงกับความหมายของภาษาไทย

39) บาปหนัก

คำว่า “บาปหนัก” นั้น คำว่า “บาป” หมายถึง การกระทำผิดหลักคำสอนหรือข้อห้ามในศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ดังนั้น “บาปหนัก” จึงหมายถึง “การกระทำผิดหลักคำสอนหรือข้อห้ามในศาสนาอย่างรุนแรง” ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Faute grave” คำว่า “Faute” หมายถึง “การประพฤติดีศีลธรรมหรือข้อปฏิบัติทางศาสนา” (“Manquement à la règle morale, à une prescription religieuse”, Larousse, Online) และ “grave” หมายถึง “ที่อาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ที่อาจนำไปสู่เหตุการณ์อันตรายร้ายแรง” (“Qui peut avoir des conséquences fâcheuses, qui peut entraîner des suites dangereuses”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “การประพฤติดีศีลธรรมหรือข้อปฏิบัติทางศาสนาอย่างร้ายแรง” ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทย ส่วนภาษาสเปนใช้สองกลวิธี แปลได้ว่า “Mala fortuna resultante” กล่าวคือ ใช้การดัดแปลง (Adaptación) แปลคำว่า “บาป” ว่า “Fortuna” หมายถึง “ผลพวงจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้” หรือ “โชค” (“Encadenamiento de los sucesos, considerado como fortuito.” “Suerte favorable.”, Real Academia Española, Online) และใช้กลวิธีการบรรยาย (Descripción) เพื่ออธิบายเพิ่มเติมความหมายของ “หนัก” ได้ว่า “Mala” แปลว่า “ไม่ดี” และ “resultante” หมายถึง “ที่เป็นผลลัพธ์” คำแปลความหมายของ “บาปหนัก” ภาษาสเปนเช่นนี้ จึงแปลกลับเป็นภาษาไทยได้ว่า “ผลพวงไม่ดีหรือโชคร้ายที่จะได้รับ” แต่ไม่ได้ระบุถึงระดับความหนักหนาของบาปแต่อย่างใด และความหมายเพี้ยนไป ไม่ได้สื่อความหมายเกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งนี้ ภาษาสเปนมีคำว่า “pecado” อันหมายถึง “บาป” ในทางศาสนา คำแปลที่อาจใช้แทนที่ได้ก็คือ “pecado capital” ซึ่งจะหมายถึงบาปทางศาสนาที่หนักหนาหรือรุนแรง และจะสื่อความได้ตรงตามต้นฉบับภาษาไทย

40) ตามขถากรรม

วถล “ตามขถากรรม” ภาษารร่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) แผลได้ว่า “Laisait les choses suivre leur cours” มาจากคำว่า “Laisait” หมายถึง “ปล่อย” และ “suivre” หมายถึง “ตาม” คำแผลจึงหมายถึง “ปล่อยให้สิ่งต่างๆ เป็นไปตามทางของมัน” ภาษาสเปนแผลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษารร่งเศสได้ว่า “Dejaba que las cosas siguieron su curso” หมายถึง “ปล่อยให้สิ่งต่างๆ เป็นไปตามทางของมัน” เช่นเดียวกับภาษารร่งเศส

สรุปได้ว่า คำแผลทางความเชื่อไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติหรือความเชื่อทางพระพุทธศาสนาทั้งในต้นฉบับภาษารร่งเศสและสเปน ไม่อาจคงกลั่นอายวถลไทยไว้ได้ เนื่องจากทั้งสองต้นฉบับแผลด้วยการเทียบเคียงลักษณะความเชื่อของไทยกับลักษณะความเชื่อของวัฒนธรรมตน นั่นคือ แผลเปรียบเทียบลักษณะและวถลปฏิบัติของศาสนาพุทธกับลักษณะความเชื่อของศาสนาคริสต์ ส่วนคำด้านความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ คำแผลที่ได้จากกลวถลการบรรยาย (Descripción) และการขยายความ (Amplificación) สามารถสื่อความให้ผู้่านเข้าใจได้ ขณะที่คำแผลที่เลือกใช้กลวถลอื่นยังไม่สามารถถ่ายทอดความหมายและสภาพวถลปฏิบัติตามหลักความเชื่อของไทยแก่ผู้่านปลายทางได้อย่างครบถ้วน

4.2.2 ลิ่งของเครื่องใช้

ลิ่งของเครื่องใช้ที่กล่าวถึงในเรื่องมี 17 คำ แบ่งออกเป็นสองหมวดหมู่ย่อย ดังนี้

4.2.2.1 ศิลปะการแสดงและอุปกรณ์เพื่อความบันเทิง

ศิลปะการแสดงหมายถึงการแสดงที่ “ไอ้แป” กล่าวถึง รวมถึงเครื่องใช้ในการแสดง ส่วนอุปกรณ์เพื่อความบันเทิงประกอบด้วยของเล่นเด็ก มีทั้งหมด 12 คำ ดังนี้

ตารางที่ 10 ศิลปะการแสดงและอุปกรณ์เพื่อความบันเทิง

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
41	91	กั้งหัน	24	Moulinets	25	Molinillo
42	91	ตะกร้อหวาย	24	Balle de rotin toute cabossée	25	Pelota de palma completamente abollada
			29	Balle de rotin	31	Pelota de mimbres
43	93	หุ่น	27	Marionnettes	29	Marionetas
44	93	หุ่นรูปฤๅษี	27	Ascète	29	Ermitaño
45	93	รูปกษัตริย์	27	Roi	29	Rey
46	93	รูปเจ้าชาย	27	Princes	29	Príncipes
47	93	รูปตัวตลก	27	Clowns	29	Payasos
48	94	หนังตะลุง	28	Marionnettes du théâtre d'ombres	29	Sombras chinescas
					30	Teatro de marionetas
49	94	พิธีไหว้ครู	29	Cérémonie d'hommage au maître instructeur	31	Ceremonia de homenaje al maestro instructor
50	95	บทกลอนไหว้ครู	29	Péan au maître instructeur	32	Himno al maestro instructor
51	115	ลิเก	57	Séance de théâtre populaire	68	Velada del teatro popular
52	122	ละครวิทยุ	67	Pièce radiophonique	79	Serial

41) กังหัน

คำว่า “กังหัน” ภาษาฝรั่งเศสเลือกคำว่า “Moulinets” ซึ่งมีหลายความหมาย แต่หากพิจารณาให้เข้ากับบริบทที่เป็นของเล่นของเด็กๆ ในชนบท คำแปลจะผ่านกลวิธีการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ว่า หมายถึง “กังหันขนาดเล็ก” (“Petit moulin.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Molinillo” ซึ่งมีหลายความหมายเช่นกัน แต่ความหมายที่ใกล้เคียงที่สุดคือ หมายถึง “กังหันของเล่น” หรือ “molinete (juguete).” (Real Academia Española, Online) ทั้งนี้ มีข้อสังเกต คือ ความหมายของภาษาสเปนเจาะจงว่าเป็น “ของเล่น”

42) ตะกร้อหวาย

คำว่า “ตะกร้อหวาย” มีข้อสังเกตที่คำว่า “ตะกร้อ” หมายถึง “ลูกกลมสานด้วยหวายเป็นต้นเป็นตาๆ สำหรับเตะ” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสมีคำแปลสองคำ คำแปลแรกใช้กลวิธีการบรรยาย (Descripción) คือ “Balle de rotin toute cabossée” หมายถึง “ลูกบอลที่ใช้หวายพันทั้งลูก” เนื่องจากคำว่า “cabossée” หมายถึง “รูปร่างที่ผิดแปลกเกิดจากการทุบ ตีหรือเจาะรู” (“Qui est déformé par des bosses ou des creux”, Larousse, Online) ส่วนคำแปลที่สองมาจากการแปลแบบคลุมความ (Generalización) คือ “Balle de rotin” หมายถึง “ลูกบอลหวาย” ไม่ได้กล่าวถึงวิธีการทำลูกบอลชนิดนี้ ส่วนคำแปลภาษาสเปน มีคำแปลสองคำเช่นกัน ใช้กลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสและผสมผสานกับกลวิธีอื่น คำแปลแรกคือ “Pelota de palma completamente abollada” มาจากการดัดแปลง (Adaptación) คือเปลี่ยน “หวาย” เป็น “ใบปาล์ม” (palma) และการบรรยาย (Descripción) ลักษณะของลูกตะกร้อว่า “ถูกรัดแน่นทั้งลูก” (“Abollar” แปลว่า “การอัดหรือตีไปบนพื้นผิว” “Producir una depresión en una superficie con un golpe o apretándola.”, Real Academia Española, Online) คำแปลที่ได้จึงหมายถึง “ลูกบอลที่มีใบปาล์มพันแน่นทั้งลูก” ส่วนคำแปลที่สองคือ “Pelota de mimbre” มาจากการเทียบเคียง (Equivalencia) เนื่องจากคำว่า “mimbre” แปลว่า “ก้านเรียวและอ่อนของต้นวิลโลว์ (willow) ใช้สานตะกร้า” (“Cada una de las varitas delgadas y flexibles que

produce la mimbrera, y que se emplean en trabajos de cestería.”, Real Academia Española, Online) ที่เป็นเช่นนี้เพราะต้นวิลโลว์เป็นพืชที่ใช้ทำเครื่องจักสานทั่วไปในสเปน คำแปลจึงหมายถึง “ลูกบอลสานจากก้านต้นวิลโลว์” ดังนั้น คำแปลภาษาสเปนระบุวิธีการทำลูกบอลชัดเจนว่ามาจากการสาน ส่วนการเทียบเคียงต้นหวายกับพืชชนิดอื่นทำให้คำแปลเข้าใจได้ง่ายในภาษาปลายทาง แต่ไม่อาจให้ภาพพืชที่ใช้จริงในวัฒนธรรมต้นทาง

43) หุ่น

คำว่า “หุ่น” ในที่นี้คือหุ่นจากชงข้าวที่ “ไอ้แป” สร้างเลียนแบบหนังตะลุงภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Marionnettes” หมายถึง “รูปคนหรือสัตว์ขนาดเล็กทำจากไม้ กระดาษผ้า หรือวัสดุอื่น จะเคลื่อนไหวได้หรือไม่ก็ตาม โดยคนที่ซ่อนตัวอยู่ด้านหลังและพากย์เสียงจะเป็นคนเชิดรูปนี้ด้วยมือหรือดึงเส้นด้ายที่ยึดรูปอยู่” (“Figure de bois, de carton, de tissu ou d'autre matière, représentant une personne ou un animal, qui est articulée ou non, actionnée à la main (marionnette à gaine) ou à l'aide de fils (marionnette à fils) par une personne généralement cachée et à laquelle on fait jouer un rôle parlant ou muet.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Marionetas” หมายถึง “หุ่นหรือตัวตุ๊กตาที่ขยับได้ด้วยการขยับเส้นด้ายหรือวิธีการอื่นๆ” (“títere (muñeco movido por hilos u otro procedimiento).”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลทั้งสองภาษาหมายถึง “หุ่นที่ขยับได้ด้วยเส้นด้าย” แต่ไม่อาจสื่อได้ว่าเป็น “หุ่นทำจากชงข้าว” ที่ “ไอ้แป” สร้างเล่นเอง หรือ “หุ่นหนังตะลุง” อย่างที่ “ไอ้แป” อยากเล่นแต่อย่างใด

44) หุ่นรูปฤาษี

คำว่า “หุ่นรูปฤาษี” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลคำว่า “หุ่น” และ “รูป” และใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) คำว่า “ฤาษี” ได้ว่า “Ascète” หมายถึง “คำเรียกผู้ที่อุทิศชีวิตให้กับการสวดมนต์และควบคุมกายในยุคนั้นจะมีศาสนาหลักเกิดขึ้น” (“Nom que l'on donnait, avant l'institution des monastères, à ceux qui menaient une vie d'oraison et de

mortification.”, Larousse, Online) หรือ “นักพรต” ภาษาสเปนแปลด้วยการปรับมุมมอง (Modulación) จากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Ermitaño” หมายถึง “ผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างสันโดษ” (“Persona que vive en soledad.” Real Academia Española, Online)

45) รูปกษัตริย์

คำว่า “รูปกษัตริย์” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลคำว่า “รูป” และใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) คำว่า “กษัตริย์” ได้ว่า “Roi” หมายถึง “พระราชา” หรือ “กษัตริย์” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Rey” คือ “พระราชา” หรือ “กษัตริย์” เช่นเดียวกัน

46) รูปเจ้าชาย

คำว่า “รูปเจ้าชาย” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลคำว่า “รูป” และใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) คำว่า “เจ้าชาย” ได้ว่า “Princes” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Príncipes” คือ “เจ้าชาย” เช่นเดียวกัน

47) รูปตัวตลก

คำว่า “รูปตัวตลก” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ไม่แปลคำว่า “รูป” และใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) คำว่า “ตัวตลก” ได้ว่า “Clowns” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Payasos” คือ “ตัวตลก” เช่นเดียวกัน

48) หนังสติ๊ก

“หนังสติ๊ก” หมายถึง “การมหรสพอย่างหนึ่ง ใช้หนังสติ๊กเป็นรูปภาพขนาดเล็ก คีบด้วยไม้ดับอันเดียว เชิดภายในโรงให้แสงไฟส่องผ่านตัวหนังสือสร้างเงาให้ปรากฏบนจอผ้าขาว หน้าโรง ใช้ปี กลอง และฆ้องคู่บรรเลงประกอบ ผู้เชิดเป็นผู้พากย์.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการเทียบเคียง (Equivalencia) กับคำเรียกการแสดงที่คุ้นเคย คำแปลคือ “Marionnettes du théâtre d'ombres” หมายถึง “หุ่นสายแห่งโรงละครเงา” หรือ “หุ่นสายแห่งคณะละคร

เงา” ที่เป็นเช่นนี้เพราะคำว่า “Marionnettes” หมายถึง “รูปคนหรือสัตว์ขนาดเล็กทำจากไม้ กระดาษผ้า หรือวัสดุอื่น จะเคลื่อนไหวได้หรือไม่ก็ตาม โดยคนที่ซ่อนตัวอยู่ด้านหลังและพากย์เสียงจะเป็นคนเชิดรูปนี้ด้วยมือหรือดึงเส้นด้ายที่ยึดรูปอยู่” (“Figure de bois, de carton, de tissu ou d'autre matière, représentant une personne ou un animal, qui est articulée ou non, actionnée à la main (marionnette à gaine) ou à l'aide de fils (marionnette à fils) par une personne généralement cachée et à laquelle on fait jouer un rôle parlant ou muet.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) และคำว่า “théâtre” มีความหมายหลายอย่าง อาจหมายถึง “โรงละคร” (“Édifice destiné à la représentation de pièces, de spectacles dramatiques; le spectacle lui-même.”, Larousse, Online) หรือ “คณะละคร” (“Entreprise de spectacles dramatiques.”, Larousse, Online) ก็ได้

ส่วนภาษาสเปนเลือกใช้คำแปลสองคำจากกลวิธีการแปลสามกลวิธี คำแปลแรกมาจากกลวิธีการเทียบเคียง (Equivalencia) กับการแสดงหุ่นที่คนสเปนรู้จัก คือ “Sombras chinescas” หมายถึง “การแสดงหุ่นที่เคลื่อนไหวหลังม่านกระดาษหรือผ้าขาวมีแสงส่องสว่างจากฝั่งตรงข้ามของผู้ชม” (“Espectáculo que consiste en unas figurillas que se mueven detrás de una cortina de papel o lienzo blanco iluminadas por la parte opuesta a los espectadores.”, Real Academia Española, Online) แม้คำแปลจะสื่อถึงการเล่นหุ่นเงาและเป็นความหมายอย่างกว้าง แต่คำว่า “Chinescas” หมายถึง “ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของประเทศจีน” (“Propio o característico de China.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลนี้จึงทำให้กลืนอายุความเป็นไทยดั้งเดิมหายไป ส่วนคำแปลคำที่สองมาจากกลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) จากภาษาฝรั่งเศสผสมกับกลวิธีการลดความ (Reducción) คำแปลคือ “Teatro de marionetas” หมายถึง “การแสดงหุ่นสาย” คำว่า “Teatro” แปลว่า “ศิลป์แห่งการประพันธ์ละครหรือการแสดงละคร” (“Arte de componer obras dramáticas, o de representarlas.”, Real Academia Española, Online) ในขณะที่คำว่า “Marioneta” หมายถึง “หุ่นที่ขยับได้ด้วยการใช้ด้ายหรือกระบวนการอื่น” (“títere (muñeco movido por hilos u otro procedimiento).”, Real Academia Española, Online) หรือหมายถึง “หุ่นสาย” และในภาษาสเปนไม่แปลคำว่า “ombres” จากคำแปลในภาษาฝรั่งเศสที่หมายถึง “เงา” อีกด้วย การเทียบเคียงเช่นนี้อาจให้ภาพว่าหนังตะลุงมีสายเชิดได้ และหุ่นสายไม่

จำเป็นต้องเล่นกับเงาเสมอไป ดังนั้น คำแปลภาษาสเปนทั้งสองคำคือได้ว่า “ไอ้แป” กำลังเซ็ด “หุ่น” แต่ไม่ได้สื่อถึงลักษณะเฉพาะของหนังตะลุงไทยแต่อย่างใด

49) พิธีไหว้ครู

คำว่า “พิธีไหว้ครู” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) ได้ว่า “Cérémonie d'hommage au maître instructeur” มาจากคำว่า “Cérémonie” คือ “พิธี” คำว่า “hommage” หมายถึง “สิ่งของที่มอบให้เพื่อแสดงความเคารพ ยกย่อง ขอมริบบุคคล” (“Don qui exprime le respect, l'admiration, la reconnaissance de quelqu'un ; marque de respect.”, Larousse, Online) คำว่า “maître” คือ “ครู” หรือ “ครูบาอาจารย์” และคำว่า “instructeur” หมายถึง “คนที่สั่งสอน” (“Celui qui instruit, enseigne.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) ดังนั้น คำแปลจึงหมายถึง “พิธีแสดงความเคารพต่อครูบาอาจารย์” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Ceremonia de homenaje al maestro instructor” คำว่า “ceremonia” หมายถึง “พิธี” คำว่า “homenaje” หมายถึง “รูปแบบการสรรเสริญเพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคลหรือสิ่งใด ๆ” (“Acto o serie de actos que se celebran en honor de alguien o de algo.”, Real Academia Española, Online) คำว่า “maestro” หมายถึง “คนที่สอนวิชาการ ศาสตร์และศิลป์ หรือการงานอาชีพ” (“Persona que enseña una ciencia, arte u oficio, o tiene título para hacerlo.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “instructor” หมายถึง “ที่สอนสั่ง” (“Que instruye.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลจึงหมายถึง “พิธีสรรเสริญครูผู้สอนวิชาการต่างๆ” ดังนั้น ข้อสังเกตสำคัญอยู่ที่กลวิธีการแปลคำว่า “ไหว้” ที่ทั้งสองภาษาใช้การบรรยายอธิบายลักษณะว่าเป็นการแสดงความเคารพ

50) บทกลอนไหว้ครู

คำว่า “บทกลอนไหว้ครู” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) และการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ได้ว่า “Péan au maître instructeur” คำว่า “Péan” เป็นคำที่เฉพาะเจาะจงเนื่องจากหมายถึง “ในสมัยกรีกโบราณ หมายถึงบทเพลงประสานเสียงเพื่อเป็นเกียรติแก่เทพเจ้าอพอลโลและอาร์ทีมิสที่ช่วยเหลือให้หลุดพ้นจากความชั่วร้าย บทร้องสำหรับทำสงครามหรือ

ฉลองชัยชนะ บทเพลงแห่งความรื่นเริงรวมถึงบทเพลงในงานศพ” (“Dans la Grèce antique, chant choral honorant, à l'origine, Apollon et Artémis pour le salut et la délivrance des maux; chant de combat ou de triomphe; chant d'allégresse ou même chant funèbre.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “บทเพลงเพื่อเป็นเกียรติแก่ครูบาอาจารย์” ภาษาสเปนแปลดัดแปลง (Adaptación) จากภาษาฝรั่งเศส คำแปลที่ได้คือ “Himno al maestro instructor” ภาษาสเปนมีคำว่า “Peán” เช่นกันและมีความหมายเดียวกันกับภาษาฝรั่งเศสคือ “บทร้องประสานเสียงของชาวกรีกเพื่อให้เกียรติแก่เทพอพอลโล มักมีลักษณะฮึกเฮิมตั้งนักรบ” (“Canto coral griego en honor de Apolo, con frecuencia de carácter guerrero.”, Real Academia Española, Online) แต่ภาษาสเปนเลือกแปลด้วยการดัดแปลงมาเป็นคำว่า “Himno” หมายถึง “บทกวีที่ขับร้องสรรเสริญเทพเจ้าหรือวีรบุรุษ” (“Composición poética en loor de los dioses o de los héroes”, Real Academia Española, Online) หรือหมายถึง “บทกวีที่ขับร้องสรรเสริญพระเจ้า พระแม่มาเรีย หรือเหล่านักบุญ” (“Composición poética en alabanza de Dios, de la Virgen o de los santos”, Real Academia Española, Online) เป็นคำที่มีความหมายเป็นกลางกว่า คำแปลจึงหมายถึง “บทกวีเพื่อร้องสรรเสริญครูบาอาจารย์” เมื่อภาษาสเปนดัดแปลงเช่นนี้ ความหมายที่ได้จึงใกล้เคียงกับคำว่า “บทกลอนไหว้ครู” มากกว่าภาษาฝรั่งเศส

51) ลีเก

คำว่า “ลีเก” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการแปลแบบคลุมความ (Generalización) ผสมกับการบรรยาย (Descripción) ได้ว่า “Séance de théâtre populaire” คำว่า “Séance” หมายถึง “ช่วงเวลาสำหรับความบันเทิงหรือการแสดง” (“Temps consacré à certains divertissements ou spectacles; p. méton., le spectacle lui-même.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) และ “Populaire” หมายถึง “ชาวบ้าน” คำแปลจึงหมายถึง “การแสดงละครชาวบ้าน” ส่วนคำแปลภาษาสเปนใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) และการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) คำแปลที่ได้คือ “Velada del teatro popular” แปลกลับเป็นภาษาไทยได้ว่า “การแสดงละครชาวบ้านตอนกลางคืน” ทั้งนี้ การแปลตรงตัวอยู่ที่คำว่า “teatro popular” หรือ “การแสดงละครชาวบ้าน” และการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) อยู่ที่คำว่า “Velada” หมายถึง “งานดนตรี

วรรณกรรม หรือกีฬาที่จัดตอนกลางคืน” (“Fiesta musical, literaria o deportiva que se hace por la noche.”, Real Academia Española, Online) เพื่ออธิบายเสริมว่าละครประเภทนี้ “เล่นตอนกลางคืน” ดังนั้น มีข้อสังเกตคือ คำแปลภาษาสเปนมีการเลือกคำที่ให้ความหมายที่เจาะจงกว่าภาษาฝรั่งเศส

52) ละครวิทยุ

คำว่า “ละครวิทยุ” ภาษาฝรั่งเศสใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Pièce radiophonique” มาจากคำว่า “Pièce” หมายถึง “ชิ้นงาน” และคำว่า “radiophonique” หมายถึง “เกี่ยวกับวิทยุ การกระจายทางเสียงวิทยุ” (“Relatif à la radiophonie, à la radiodiffusion.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ละครทางวิทยุ” ภาษาสเปนใช้การปรับมุมมอง (Modulación) แปลเป็นคำเดียวได้ว่า “Serial” หมายถึง “ผลงานที่ถ่ายทอดทางวิทยุหรือโทรทัศน์เป็นตอนๆ อย่างต่อเนื่อง” (“Obra radiofónica o televisiva que se difunde en emisiones sucesivas.”, Real Academia Española, Online) ซึ่งแปลได้ว่า “ละครทางวิทยุ” เช่นกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี หากคำแปลภาษาสเปนใช้การแปลตรงตัวจากภาษาฝรั่งเศสร่วมด้วยว่า “Serial radiofónico” จะเป็นการเจาะจงว่าเป็นงานละครที่เล่นออกอากาศทางวิทยุ โดยเฉพาะ ไม่ใช่ละครที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ หรืออาจใช้คำว่า “Radionovela” ซึ่งเป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในภาษาสเปนและสื่อความเฉพาะเจาะจงกว่าว่าเป็นละครที่ออกอากาศทางวิทยุ

สรุปได้ว่า การแปลคำเกี่ยวกับศิลปะการแสดงและอุปกรณ์เพื่อความบันเทิงมาเป็นภาษาฝรั่งเศสจะแปลเทียบเคียงกับสิ่งของที่มีในวัฒนธรรมฝรั่งเศส และเมื่อแปลมาเป็นภาษาสเปนจะพบทั้งการแปลตรงตัวและแปลเทียบเคียงกับสิ่งที่มีอยู่ในวัฒนธรรมสเปน แต่มีข้อสังเกตคือ มีคำแปลเพียงสองคำ คือ คำว่า “หนังตะลุง” และ “ละครวิทยุ” ที่สื่อความไม่ครอบคลุมตามต้นฉบับ แต่คำแปลภาษาสเปนอื่นๆ จะสื่อความได้เฉพาะเจาะจงกว่าคำแปลภาษาฝรั่งเศส อีกทั้งยังสื่อความได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า

4.2.2.2 เครื่องนุ่งห่ม

เครื่องนุ่งห่มที่นำมาวิเคราะห์มี 5 คำ เป็นเครื่องแต่งกายทั้งที่พบได้ทั่วไปในสังคมไทยและเฉพาะบางท้องถิ่น ได้แก่

ตารางที่ 11 เครื่องนุ่งห่ม

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
53	84	ผ้าโจงกระเบน	14	Pagne	13	Anticuado taparrabo
54	84	สไบ	14	Étole	13	Estola
55	92&107	ซิ่น	25&46	Sarong	26&53	Sarong
56	120	ผ้าขาวม้า	65	Pan d'étoffe	76	Trozo de tela
57	120	เสื้อชานา	65	Chemise noire de paysan	76	Camisa negra de campesino

53) ผ้าโจงกระเบน

คำว่า “ผ้าโจงกระเบน” นั้นประกอบด้วยคำว่า “ผ้า” และ คำว่า “โจงกระเบน” ซึ่งหมายถึง “ม้วนชายผ้านุ่งแล้วสอดไปได้หว่างขา ดึงขึ้นไปเหน็บขอบผ้านุ่งด้านหลังระดับบั้นเอว, เรียกวิธีนุ่งผ้าเช่นนั้น ว่า นุ่งผ้าโจงกระเบน.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การแปลแบบคลุมความ (Generalización) แปลได้ว่า “Pagne” หมายถึง “ผ้าผืนหนึ่งพันรอบตัวและผูกปมที่สะโพก” (“Vêtement porté à hauteur des hanches, fait d'une pièce de tissu enroulée autour du corps.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลด้วยการบรรยาย (Descripción) ได้ว่า “Anticuado taparrabo” มาจาก คำว่า “Anticuado” หมายถึง “ล้าสมัย” (“Dicho de una cosa: Pasada de moda o propia de otra época.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “taparrabo” หมายถึง “ชิ้นผ้าหรือแถบริ้วที่ใส่ปกปิดอวัยวะเพศ” (“Pedazo de tela u otra cosa estrecha que cubre solo los genitales.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ผ้าเตี่ยวแบบโบราณ” ดังนั้น มีข้อสังเกตว่า ภาษาสเปนตีความคลาดเคลื่อน

เนื่องจากคำแปลภาษาฝรั่งเศสสื่อความได้กว้าง และแม้ใช้การบรรยาย (Descripción) ที่ควรเป็นกลวิธีที่อธิบายความหมายได้ดี แต่กลับทำให้คำแปลเพี้ยนไปจากต้นฉบับเดิมมาก

54) สไบ

คำว่า “สไบ” หมายถึง “ผ้าแถบ, ผ้าคาดอกผู้หญิง.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Étole” หมายถึง “ผ้าคลุมไหล่ผืนใหญ่ทำจากขนสัตว์” (“Large écharpe de fourrure portée sur les épaules.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Estola” หมายถึง “ผ้าคลุมผืนใหญ่ของสตรี มักทำจากขนสัตว์ ใช้พันคอหรือคลุมไหล่” (“Prenda de abrigo femenina en forma de banda larga, generalmente de piel, que se lleva sobre el cuello y los hombros.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลของทั้งภาษาฝรั่งเศสและสเปนคือ “ผ้าคลุมไหล่ผืนใหญ่” พิจารณาได้ว่า แม้ทั้งสองวัฒนธรรมไม่มีการแต่งกายเช่นนี้ แต่สื่อความได้ใกล้เคียงว่าต้องเป็นผ้าของผู้หญิง

55) ชีน

คำว่า “ชีน” หมายถึง “ผ้าอย่างหนึ่งที่ผู้หญิงนุ่ง มักยาวกรอมข้อเท้า.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการปรับมุมมอง (Modulación) ได้ว่า “Sarong” หรือในภาษาไทยคือ “โสร่ง” คำแปลจึงทำให้หมายถึงผ้าอีกชนิดหนึ่งที่ต่างจากผ้าชีนและมาจากคนละท้องถิ่น ทั้งนี้ คำว่า “โสร่ง” ในภาษาไทย หมายถึง “ผ้านุ่งเป็นถุงมีลวดลายต่าง ๆ อย่างชาวชวาหลายนุ่งเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) และ “Sarong” ในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง “ผ้าผืนยาวคลุมกายคล้ายกระโปรง ใช้ได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงในมาเลเซีย อินโดนีเซีย กัมพูชา ฯลฯ” (“Longue pièce d'étoffe, drapée à la manière d'une jupe, portée par les deux sexes en Malaisie, en Indonésie, au Cambodge, etc.”, Larousse, Online) แต่ในภาษาสเปนไม่มีคำนี้ ผู้แปลจึงใช้กลวิธีการยืม (Préstamo) มาจากภาษาฝรั่งเศส และทำตัวเอียงเพื่อให้ทราบว่าเป็นคำภาษาต่างประเทศได้ว่า “Sarong” ดังนั้น การเลือกแปลผ้าชีนเป็นโสร่งจึงไม่อาจสื่อถึงลักษณะถิ่นที่อยู่ของตัวละครที่แท้จริงได้ เพราะถึงแม้ในเรื่อง “อสรพิษ”

ไม่ได้ระบุไว้ว่าฉากการดำเนินเรื่องอยู่ที่ภูมิภาคใด แต่คำแปลกลับให้มุมมองการตีความถิ่นที่อยู่ของตัวละครเพี้ยนไป

56) ผ้าขาวม้า

คำว่า “ผ้าขาวม้า” หมายถึง “ผ้าฝ้ายทอเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มักมีลายตาหมากรุก ใช้ผลัดอาบน้ำหรือเขียนพุงเป็นต้น, (ปาก) ผ้าชะม้า.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การแปลแบบคลุมความ (Generalización) และการบรรยาย (Descripción) แปลได้ว่า “Pan d'étoffe” คำว่า “Pan” หมายถึง “ชิ้นส่วนของผ้าที่ปล่อยให้ห้อยไว้ข้างลำตัว” (“Partie d'un vêtement laissée libre sur les côtés.”, Larousse, Online) และคำว่า “étoffe” หมายถึง “สิ่งทอที่มีการเชื่อมต่อกัน” (“Article formé par enchevêtrement de matière textile, ayant une certaine cohésion.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ผ้าทอที่ห้อยไว้ข้างลำตัว” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) และลดความ (Reducción) จากภาษาฝรั่งเศส แปลได้ว่า “Trozo de tela” คำว่า “Trozo” หมายถึง “ชิ้นส่วนที่แยกออกมา” (“Parte de algo que se considera por separado del resto.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “tela” หมายถึง “ผ้าที่ถักทอลวดลายไขว้กันทั่วทั้งผืน” (“Obra, especialmente la tejida en el telar, hecha de muchos hilos, que, entrecruzados alternativa y regularmente en toda su longitud, forman como una lámina.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ชิ้นผ้าทอ” ดังนั้น คำแปลภาษาสเปนให้ความหมายเพี้ยนไปจากต้นฉบับ

57) เสื้อชานา

คำว่า “เสื้อชานา” ภาษาฝรั่งเศสใช้การปรับมุมมอง (Modulación) แปลได้ว่า “Chemise noire de paysan” คำว่า “noire” คือ “สีดำ” และคำว่า “paysan” หมายถึง “คนที่อาศัยอยู่ในชนบทและทำเกษตรกรรม” (“Personne qui vit à la campagne de ses activités agricoles.”, Larousse, Online) คำแปลที่ได้คือ “เสื้อชานาสีดำ” ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่าเสื้อชานามักมีสีเข้มจึงมีการเติมความว่าเป็นเสื้อที่มีสีดำ ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Camisa negra de campesino” จึง

หมายถึง “เสื้อชวานาสีดำ” เช่นกัน ดังนั้น คำแปลทั้งสองภาษาให้ความหมายเกินกว่าบริบทต้นฉบับที่ไม่ได้ระบุสีเสื้อแต่อย่างใด และในความเป็นจริง เสื้อชวานาไม่จำเป็นต้องเป็นสีดำเสมอไป

สรุปได้ว่า คำแปลเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มในท้องถิ่นไทยมาเป็นภาษาฝรั่งเศสไม่สามารถคงความเดิมตามต้นฉบับภาษาไทยไว้ได้ครบถ้วน เมื่อแปลต่อมาเป็นภาษาสเปนจึงเกิดความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ เพราะสื่อถึงเครื่องแต่งกายชนิดอื่นที่มีลักษณะแตกต่างออกไป

4.2.3 สถานที่

สถานที่แบ่งออกเป็นศาสนสถานและที่อยู่อาศัย

4.2.3.1 ศาสนสถาน

ศาสนสถานคืออาคารต่างๆ ภายในบริเวณวัดแพรกหนามแดง และสิ่งก่อสร้างทางความเชื่อ มี 10 คำ ได้แก่

ตารางที่ 12 ศาสนสถาน

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
58	92	ศาล	25	Autel	26	Altar
59	104	กุฏิ	43&44	Cellules & Cellules de moine	48&50	Celda & Celdas monacales
60	104	ป่าช้า	43&46& 48	Champ mortuaire	48&52& 56	Campo mortuorio & Cementerio & Camposanto
61	105	ศาลาการเปรียญ	43	Pavillon principal	48	Templo
62	105	เขตวัด	43	L'enceinte du monastère	49	Recinto del monasterio
63	105&107&108	โบสถ์	43&44& 47	Sanctuaire	49&50& 53&54	Santuario
64	106	สถูปเจดีย์	44	Stoupas et les stèles	50	Stupas y estelas
65	106	วัด	45	Esplanade du temple	50	Explanada del templo
66	106	หอสวดมนต์	45	Chapelle	50	Capilla
67	106	หอรฆัง	46	Campanile	52	Campanario

58) ศาล

คำว่า “ศาล” หมายถึง “ที่สังคีตของเทวดา เทพารักษ์ หรือเจ้าผี เป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสแปลเทียบเคียง (Equivalencia) กับคำว่า “Autel” หมายถึง “หินทรงกระบอกหรือจตุรัส ด้านบนเป็นที่วางสิ่งของถวายเทพเจ้าในอดีต” (“Dans l'Antiquité, construction en pierre de forme cylindrique ou quadrangulaire, sur laquelle on déposait les offrandes à

la divinité.”, Larousse, Online) หรือ “ในศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกหมายถึง โต๊ะหินหรือ โต๊ะไม้ที่ใช้ประกอบพิธีมิสซา” (“Dans le culte catholique, table de pierre ou de bois sur laquelle est célébrée la messe.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “แท่นบูชา” หรือ “แท่นวางรูปเคารพ” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Altar” หมายถึง “โต๊ะทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่บาทหลวงใช้สำหรับประกอบพิธีในมิสซา” (“Mesa rectangular consagrada donde el sacerdote celebra el sacrificio de la misa.”, Real Academia Española, Online) หรือหมายถึง “ในบางศาสนา อาจเป็นหินสิ่งก่อสร้างยกสูง หรือเนินเขาเล็กๆ ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การบูชาขันธ์ หรือถวายเครื่องบูชา” (“En algunas religiones, piedra, construcción elevada o montículo donde se celebran ritos religiosos como sacrificios, ofrendas, etc.”, Real Academia Española, Online) ข้อสังเกตที่ได้คือ คำแปลทั้งสองภาษาให้ความหมายสำหรับตีความได้สองแบบคือ เทียบเคียงได้ว่า “โต๊ะสำหรับประกอบพิธีในศาสนาคริสต์” หรือ “แท่นวางเครื่องบูชาถวายเทพเจ้า” ซึ่งความหมายที่สองมีนัยยะตรงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า

59) กุฎิ

คำว่า “กุฎิ” หมายถึง “เรือนหรือตึกสำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) และใช้คำแปลสองคำคือ “Cellules” และ “Cellules de moine” คำว่า “Cellules” หมายถึง “ห้องขนาดเล็กสำหรับผู้ประกอบกิจการศาสนา ห้องชุมนุมของพระคาร์ดินัล” (“Petite chambre d'un religieux ou d'une religieuse; petit logement réservé aux cardinaux réunis en conclave.”, Larousse, Online) และคำว่า “moine” หมายถึง “บาทหลวง” คำแปลจึงหมายถึง “ห้องขนาดเล็กของบาทหลวง” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Celda” และ “Celdas monacales” คำว่า “Celda” หมายถึง “ห้องสำหรับนักบวชในคอนแวนต์” (“Aposento destinado al religioso o religiosa en su convento.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “monacales” หมายถึง “ที่เกี่ยวข้องกับพระหรือแม่ชี” (“Pertenciente o relativo a los monjes o a las monjas.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลที่ได้จึงหมายถึง “ห้องพักสำหรับนักบวช”

60) ป่าช้า

คำว่า “ป่าช้า” หมายถึง “ป่าหรือที่ซึ่งจัดไว้เป็นที่ฝังหรือเผาศพ.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสแปลเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Champ mortuaire” มาจากคำว่า “Champ” หมายถึง “ทุ่งสำหรับการเพาะปลูก” (“Étendue de terre propre à la culture.”, Larousse, Online) หรืออาจหมายถึง “พื้นที่ที่กั้นไว้สำหรับประกอบกิจกรรมบางอย่าง” (“Espace réservé à une activité.”, Larousse, Online) และคำว่า “mortuaire” หมายถึง “เกี่ยวข้องกับความตายหรือกระบวนการจัดการหรืองานพิธีศพ เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ตาย” (“Qui concerne les morts ou les formalités, les cérémonies, etc., en l'honneur des personnes décédées”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ที่ดินสำหรับประกอบพิธีศพ” ภาษาสเปนมีคำแปลสามคำ คือ “Campo mortuario” “Cementerio” และ “Camposanto” คำแรกแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Campo mortuario” มาจากคำว่า “Campo” หมายถึง “ผืนที่ดินกว้างขวางอยู่นอกชุมชน” (“Terreno extenso fuera de poblado.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “mortuario” หมายถึง “ที่เกี่ยวข้องกับความตายหรือประกอบพิธีศพ” (“Pertenciente o relativo al muerto o a las honras fúnebres.”, Real Academia Española, Online) จึงแปลได้ว่า “ที่ดินสำหรับประกอบพิธีศพ” เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส คำแปลที่สองใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Cementerio” หมายถึง “ผืนที่ดินที่มีการล้อมรั้ว สร้างไว้เพื่อฝังศพ” (“Terreno, generalmente cercado, destinado a enterrar cadáveres.”, Real Academia Española, Online) หรือ “สุสาน” และคำแปลที่สามใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Camposanto” หมายถึง “สุสาน ที่ดินสำหรับฝังศพ” (“cementerio (terreno destinado a enterrar cadáveres).”, Real Academia Española, Online) ทั้งนี้ พิจารณาได้ว่าภาษาสเปนหลากคำแปลเป็นสามคำ และคำแปลที่สองและสามให้ความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับมากกว่าภาษาฝรั่งเศส

61) ศาลาการเปรียญ

คำว่า “ศาลาการเปรียญ” หมายถึง “ศาลาวัดสำหรับพระสงฆ์แสดงธรรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การแปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า

“Pavillon principal” คำว่า “Pavillon” หมายถึง “อาคารเดี่ยวในอาณาบริเวณหนึ่งหรือในสวนสาธารณะ” (“Bâtiment isolé, situé dans une propriété, un parc.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ศาลาประธาน” ภาษาสเปนใช้การดัดแปลง (Adaptación) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Templo” หมายถึง “อาคารหรือสถานที่สาธารณะใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา” (“Edificio o lugar destinado pública y exclusivamente a un culto.”, Real Academia Española, Online) ความหมายที่ได้จึงไม่ได้เจาะจงว่าเป็นสถานที่สำหรับการแสดงธรรมของพระโดยเฉพาะ

62) เขตวัด

คำว่า “เขตวัด” ทั้งนี้ คำว่า “วัด” หมายถึง “สถานที่ทางศาสนา โดยปรกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวชเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) และปรับมุมมอง (Modulación) ได้ว่า “L'enceinte du monastère” คำว่า “เขต” แปลได้ว่า “enceinte” หมายถึง “การล้อมรอบสถานที่ด้วยกำแพงหรือรั้ว” (“Littéraire. Entourer un lieu d'une muraille, d'une clôture”, Larousse, Online) และคำว่า “วัด” แปลปรับเปลี่ยนเป็น “monastère” หมายถึง “ที่อยู่อาศัยหรือที่พำนักที่จัดไว้ให้พระหรือแม่ชี อาคารที่อยู่อาศัยของพระ” (“Maison, régulièrement organisée, de moines ou de moniales; bâtiments habités par ces moines.”, Larousse, Online) และภาษาสเปนแปลตรงตัว (Literal Translation) จากภาษาฝรั่งเศสว่า “Recinto del monasterio” คำว่า “Recinto” หมายถึง “พื้นที่ปิดภายในอาณาบริเวณจำกัด” (“Espacio, generalmente cerrado, comprendido dentro de ciertos límites.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “วัด” แปลเป็น “Monasterio” หมายถึง “บ้านหรือที่พักอาศัยของพระ โดยปกติตั้งอยู่นอกชุมชน” (“Casa o convento, ordinariamente fuera de poblado, donde viven en comunidad los monjes.”, Real Academia Española, Online)

63) โบสถ์

คำว่า “โบสถ์” หมายถึง “สถานที่สำหรับพระสงฆ์ประชุมทำสังฆกรรม เช่น สวดพระปาติโมกข์ อุปสมบท มีสีมาเป็นเครื่องบอกเขต, อนุโลมเรียกสถานที่ประกอบพิธีกรรม

ของศาสนาอื่นว่า โบสถ์ เช่น โบสถ์พราหมณ์ โบสถ์คริสต์.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสเลือกแปลเป็นคำว่า “sanctuaire” มีสองความหมาย ความหมายแรกหมายถึง “อาคารทางศาสนา สถานที่ศักดิ์สิทธิ์โดยทั่วไป” (“Édifice religieux, lieu saint en général.”, Larousse, Online) อันเป็นการแปลแบบคลุมความ (Generalización) เพราะสื่อความหมายแบบกว้าง ในขณะที่ความหมายที่สองหมายถึง “บริเวณโดยรอบแท่นบูชาภายในโบสถ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา” (“Partie de l'église située autour de l'autel, où s'accomplissent les cérémonies liturgiques.”, Larousse, Online) ซึ่งเป็นการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) และไม่ตรงกับบริบทไทย ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Santuario” หมายถึง “วัดที่ภายในแสดงรูปเคารพหรือพระธาตุของนักบุญที่อุทิศตน” (“Templo en que se venera la imagen o reliquia de un santo de especial devoción.”, Real Academia Española, Online) คำแปลภาษาสเปนที่ได้มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายที่สองของภาษาฝรั่งเศส จึงสื่อความที่เฉพาะเจาะจงเกินกว่าบริบทต้นฉบับ

64) สตูปเจดีย์

คำว่า “สตูปเจดีย์” ในภาษาไทย คำว่า “สตูป” หมายถึง “สิ่งก่อสร้างที่มีรูปโอคว่าซึ่งก่อไว้สำหรับบรรจุของควรวุขามีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าและพระธาตุของพระอรหันต์เป็นต้น, บางทีใช้เข้าคู่กับคำ เจดีย์ เป็น สตูปเจดีย์” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) คำว่า “เจดีย์” หมายถึง “สิ่งซึ่งก่อเป็นรูปคล้ายลอมฟาง มียอดแหลม บรรจุสิ่งที่น่าถือมีพระธาตุเป็นต้น, สิ่งหรือบุคคลที่เคารพนับถือ.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสแปลผสมผสานระหว่างการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) และการแปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า “Stoupas et les stèles” มาจากคำว่า “Stoupas” เป็นคำแปลที่เฉพาะเจาะจง หมายถึง “อนุสาวรีย์หรือปูชนียสถานแบบพุทธศิลป์ที่มีต้นกำเนิดจากอินเดีย เป็นสิ่งก่อสร้างที่สำคัญพบได้ในศาสนาเซน” (“Monument reliquaire ou commémoratif d'origine indienne, caractéristique du bouddhisme, dont il est l'édifice essentiel et que l'on retrouve dans le jaïnisme.”, Larousse, Online) และคำว่า “stèles” เป็นคำแปลแบบคลุมความ หมายถึง “เสาหิน บางครั้งมีจารึกหรือภาพศิลปะนูนสูง” (“Pierre dressée, parfois revêtue d'inscriptions ou de reliefs.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “สตูปและเสาหิน” ภาษาสเปนใช้การยืมแล้วแปล

ตรงตัว (Calco) และการแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “*Stupas y estelas*” คำว่า “*Stupas*” มาจากการยืมแล้วแปลตรงตัวคือ ยืมคำนี้มาจากภาษาฝรั่งเศสแล้วปรับตัวอักษรให้เข้ากับภาษาสเปน จากนั้น ทำตัวเอียงเนื่องจากเป็นคำยืมภาษาต่างประเทศ ส่วนคำว่า “*estelas*” มาจากการแปลตรงตัว (Traducción literal) หมายถึง “อนุสรณ์รำลึกที่ตั้งอยู่กับพื้น อาจเป็นแท่งหิน อาจมีฐานตั้งสี่เหลี่ยมหรือเป็นเสา” (“Monumento conmemorativo que se erige sobre el suelo en forma de lápida, pedestal o cipo.”, Real Academia Española, Online)

65) วัด

คำว่า “วัด” หมายถึง “สถานที่ทางศาสนา โดยปรกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวชเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสแปลบรรยาย (Descripción) ว่า “*Esplanade du temple*” มาจากคำว่า “*Esplanade*” หมายถึง “ลานโล่งกว้างด้านหน้าอาคาร” (“Vaste espace libre en avant d'un édifice.”, Larousse, Online) และคำว่า “*temple*” หมายถึง “อาคารสร้างเพื่อเป็นเกียรติแก่เทพเจ้า สถานที่ที่ผู้คนมารวมประกอบพิธีกรรม” (“Édifice élevé en l'honneur d'une divinité; lieu où l'on s'assemble pour l'exercice d'un culte.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ลานกลางแจ้งของวัด” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “*Explanada del templo*” คำว่า “*Explanada*” หมายถึง “พื้นที่ราบโล่ง” (“Espacio de terreno allanado.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “*templo*” หมายถึง “อาคารหรือสถานที่สาธารณะใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา” (“Edificio o lugar destinado pública y exclusivamente a un culto.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงหมายถึง “พื้นที่ของวัด” ทั้งนี้ สังเกตว่า นิยามคำว่า “วัด” ของภาษาไทยหมายถึงสถานที่ทางศาสนาอันประกอบด้วยกลุ่มอาคารต่างๆ จึงได้รวมพื้นที่ไว้ด้วยแล้ว แต่ นิยามคำว่า “วัด” ของภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนหมายถึงอาคารทางศาสนาเพียงอาคารเดียว ดังนั้น เมื่อนิยามต่างกัน ภาษาปลายทางจึงเลือกอธิบายความหมายเพิ่มเติมว่าวัดมี “พื้นที่” ด้วย

66) หอสวดมนต์

คำว่า “หอสวดมนต์” ภาษาฝรั่งเศสแปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า “Chapelle” มีสองความหมายคือ หมายถึง “สถานที่เก็บรักษาอัฐิของนักบุญหรือทรัพย์สินมีค่าของโบสถ์” (“Lieu consacré dans lequel on conservait les reliques des saints ou les trésors des églises.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) หรือหมายถึง “โบสถ์น้อยที่ตั้งอยู่ภายในโบสถ์หลัก” (“Petite église secondaire dépendant d'une paroisse.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Capilla” มีสองความหมาย ความหมายตรงตัวจากภาษาฝรั่งเศสหมายถึง “อาคารที่อยู่ติดกับโบสถ์หรือเป็นส่วนหนึ่งของโบสถ์ มีแท่นบูชา และอุทิศให้นักบุญผู้อุปถัมภ์เมืองนั้น” (“Edificio contiguo a una iglesia o parte integrante de ella, con altar y advocación particular.”, Real Academia Española, Online) ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือ “ห้องสำหรับสวดมนต์ส่วนตัว” (“Oratorio privado.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น หากใช้สื่อถึงความหมายที่สอง จะพิจารณาว่าเป็นการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ซึ่งเท่ากับว่า คำแปลภาษาสเปนแปลรูปคำมาแบบตรงตัว แต่ให้ความหมายเจาะจง จึงสื่อความได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า

67) หอระฆัง

คำว่า “หอระฆัง” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Campanile” หมายถึง “หอสูงอยู่ใกล้โบสถ์ใช้เป็นหอระฆัง” (“Tour élevée dans le voisinage immédiat d'une église et servant de clocher.”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Campanario” หมายถึง “หอที่มีระฆังอยู่ภายใน อาจตั้งอยู่ห่างไกลออกไป อยู่ใกล้ หรือเป็นส่วนหนึ่งของอาคารแห่งหนึ่ง” (“Torre elevada, exenta, adosada o integrada en un edificio, donde se colocan las campanas.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น เนื่องจาก “หอระฆัง” เป็นอาคารทางศาสนาของทั้งศาสนาพุทธของไทยและของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอันเป็นศาสนาที่ผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนเป็นภาษาแม่

ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การเทียบเคียงจึงสื่อความหมายได้ตรงตามต้นฉบับ แม้ว่าแท้จริงแล้วจะมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันก็ตาม

4.2.3.2 ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัยที่นำมาวิเคราะห์มีลักษณะเฉพาะความเป็นไทย มี 3 คำ ได้แก่

ตารางที่ 13 ที่อยู่อาศัย

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
68	122	บ้านทรงไทย	67	Vieille maison de style traditionnel thaï d'un seul étage	79	Casa vieja de estilo tradicional tailandés de un solo piso
69	123	ศาลากลางหมู่บ้าน	69	Sala commune du village	81	Sala comunal del pueblo
70	124	ศาลาทรงไทย	69	Grand et vieux pavillon de style thaï	82	Viejo gran pabellón de estilo tailandés

68) บ้านทรงไทย

คำว่า “บ้านทรงไทย” ภาษาฝรั่งเศสใช้การขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “Vieille maison de style traditionnel thaï d'un seul étage” แปลกลับมาเป็นภาษาไทยได้ว่า “บ้านเก่าทรงตามประเพณีไทยมีเพียงชั้นเดียว” คำแปลระบุก่อนว่าบ้านมี “ทรงเฉพาะของไทย” และขยายความว่ามีลักษณะ “เก่า” และ “มีเพียงชั้นเดียว” ซึ่งเกินกว่าคำต้นฉบับไปมาก ส่วนคำแปลภาษาสเปนใช้กลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส จึงแปลได้ว่า “Casa vieja de estilo tradicional tailandés de un solo piso” หมายถึง “บ้านเก่าทรงตามประเพณีไทยมีเพียงชั้นเดียว” เช่นกัน ดังนั้น การขยายความของภาษาฝรั่งเศส ส่วนหนึ่งสามารถอธิบายคำว่า “บ้านทรงไทย” ได้ แต่อีกส่วนหนึ่งมีการแปลเกิน ทำให้ภาษาสเปนที่แปลตรงตัว แปลเกินความจากต้นฉบับตามไปด้วย

69) ศาลากลางหมู่บ้าน

คำว่า “ศาลากลางหมู่บ้าน” ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Sala commune du village” หมายถึง “ศาลากลางหมู่บ้าน” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Sala comunal del pueblo” หมายถึง “ศาลากลางหมู่บ้าน” แม้คำแปลจะมีการปรับคำเล็กน้อย แต่สื่อความหมายได้ตรงกันกับต้นฉบับ

70) ศาลาทรงไทย

คำว่า “ศาลาทรงไทย” ภาษาฝรั่งเศสใช้การขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “Grand et vieux pavillon de style thai” หมายถึง “ศาลาทรงไทยขนาดใหญ่และเก่าแก่” ทั้งนี้คำว่า “pavillon” หมายถึง “อาคารเดี่ยวในอาณาบริเวณหนึ่งหรือในสวนสาธารณะ” (“Bâtiment isolé, situé dans une propriété, un parc.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Viejo gran pabellón de estilo tailandés” คำว่า “pabellón” หมายถึง “อาคารที่สร้างอยู่ภายในหมู่อาคารต่างๆ” (“Cada una de las construcciones o edificios que forman parte de un conjunto.”, Real Academia Española, Online) คำแปลที่ได้จึงหมายถึง “ศาลาทรงไทยขนาดใหญ่และเก่าแก่” เช่นเดียวกันกับภาษาฝรั่งเศส แต่ทว่าคำว่า “ศาลา” ของภาษาสเปนมีเจตความหมายต่างจากภาษาฝรั่งเศสตรงที่หมายถึงว่าอาณาบริเวณโดยรอบจะต้องมีอาคารอื่นๆ ด้วย ไม่ได้มีเพียงอาคารเดียว

สรุปได้ว่า การแปลสถานที่ในวัฒนธรรมไทยเป็นภาษาฝรั่งเศสมีการปรับเปลี่ยนดัดแปลงให้เข้ากับสถานที่ในวัฒนธรรมฝรั่งเศส เมื่อแปลต่อมาเป็นภาษาสเปน มักแปลตรงตัวตามภาษาฝรั่งเศสเนื่องจากมีลักษณะวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ดังนั้น คำที่เกี่ยวกับศาสนสถานของศาสนาพุทธในต้นฉบับไทยจึงเป็นการแปลแบบเทียบเคียงกับศาสนสถานของศาสนาคริสต์ และไม่อาจสื่อถึงหน้าที่ใช้สอยของอาคารทางศาสนาพุทธได้ แต่มีข้อสังเกตว่า นิยามความหมายของคำแปลภาษาสเปนบางคำมีความเฉพาะเจาะจงและมีบางกรณีที่สื่อความได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่าคำแปลภาษาฝรั่งเศส ส่วนคำแปลที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสจะทำการบรรยายลักษณะเพื่อให้ผู้อ่านเห็น

ภาพ แต่ให้ข้อมูลที่เกินกว่าต้นฉบับภาษาไทย ดังนั้น เมื่อถ่ายถอดมาเป็นภาษาสเปนที่แปลตรงตัวมาจากภาษาฝรั่งเศส จึงทำให้คำแปลมีความเกินกว่าต้นฉบับภาษาไทยตามไปด้วย

4.3 หมวดวัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social)

หมวดวัฒนธรรมทางสังคมมีทั้งหมด 11 คำ แบ่งเป็นสองกลุ่มคือ อาชีพ และวิถีชีวิตอื่นๆ ที่พบในเรื่อง

4.3.1 อาชีพ

อาชีพที่พบ ได้แก่ อาชีพของทรงวาด ขยายกลับปลิง พ่อของ “ไอ้แป” เมื่อครั้งยังหนุ่ม และอาชีพของตัวละครอื่นที่ “ไอ้แป” พுகถึง

ตารางที่ 14 อาชีพ

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
71	84	คนทรงเจ้า & ร่วง ทรง	13	Médium & Le Devin	12	Médium & El Adivino
72	88	หมอรักษากระดูก	18	Rebouteux	18	Ensamador
73	88	หมอดำแย	19	L'accoucheuse	19	Comadrona
74	94	คณะหนังตะลุง	28	Marionnettes du théâtre d'ombres	30	Representación de marionetas
75	94	นายหนัง & นาย หนังตะลุง	28	Montreur	30	Titiritero

71) คนทรงเจ้า

คำว่า “คนทรงเจ้า” และ “ร่วงทรง” ในภาษาไทยคืออาชีพเดียวกัน คำว่า “ทรงเจ้า” คือ “ทำพิธีเชิญเจ้าเข้าสิงคนทรงเพื่อถามเหตุร้ายเหตุดี, บางทีใช้ว่า ทรงเจ้าเข้าผี.” และ “เรียกคนสำหรับทรง

เจ้า ว่า คนทรงเจ้า.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) คำว่า “คนทรงเจ้า” ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Médium” หมายถึง “ผู้ที่ติดต่อกับวิญญาณคนที่ตายไปแล้วได้ด้วยช่องทางเหนือธรรมชาติและเป็นตัวกลางระหว่างคนที่ยังมีชีวิตอยู่และคนที่ตายไปแล้ว” (“Personne capable de percevoir, par des moyens apparemment surnaturels, les messages des esprits des défunts et de servir d’intermédiaire entre les vivants et les morts.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Médium” หมายถึง “ผู้ที่อ้างว่าสามารถติดต่อกับวิญญาณของคนที่ยังตายแล้วได้” (“Persona que supuestamente puede ponerse en comunicación con el espíritu de un muerto.”, Real Academia Española, Online) ส่วนคำว่า “ร่างทรง” ทั้งภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนควรแปลว่า “Médium” เช่นกัน แต่ภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า “Le Devin” คำว่า “Devin” หมายถึง “ผู้ที่ทำนายอนาคตเป็นอาชีพหรือสมัครเล่น” (“Praticien amateur ou professionnel de la divination.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส “El Adivino” หมายถึง “ผู้ทำนายอนาคต” (“Persona que adivina (predice lo futuro).”, Real Academia Española, Online) เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส ดังนั้น คำแปลอาชีพ “ร่างทรง” ของภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนสื่อเพียงการทำนายอนาคต ไม่อาจสื่อถึงการสื่อสารกับวิญญาณได้แต่อย่างใด จึงสื่อความได้ไม่ครบ

72) หมอรักษากระดูก

คำว่า “หมอรักษากระดูก” เป็นชื่ออาชีพที่ “ไต้แป” กล่าวถึงหลวงพ่อหรั่ง เพราะเชื่อว่า จะรักษาอาการแขนหักของตนได้ ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) กับอาชีพที่เป็นที่รู้จักในฝรั่งเศสคือ “Rebouteux” หมายถึง “คนที่ไม่ได้เรียนด้านการแพทย์ แต่ทำเหมือนสามารถรักษาอาการกระดูกหัก ผิดรูปร่างหรือเจ็บปวดด้วยวิธีการที่สั่งสมมาจากประสบการณ์” (“Personne qui, n'ayant pas fait d'études médicales, prétend guérir fractures, luxations, douleurs par des moyens empiriques.”, Larousse, Online) ซึ่งให้ความหมายตรงตามต้นฉบับ ภาษาสเปนคำแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส คือ “Ensamador” หมายถึง “ผู้มีอาชีพจัดกระดูกที่อยู่ผิดตำแหน่งหรือแตกหัก” (“Persona que tenía por oficio componer los huesos dislocados o rotos.”, Real Academia Española,

Online) ซึ่งอาจนับว่าเป็นการแปลด้วยกลวิธีการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) เพราะให้ระดับความหมายต่างจากต้นฉบับตรงที่เจาะจงว่าต้องทำเป็นอาชีพ

73) หมอตำแย

คำว่า “หมอตำแย” แปลว่า “หญิงที่มีอาชีพทำคลอดตามแผนโบราณ” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “L'accoucheuse” หมายถึง “หมอเฉพาะทางด้านการผดุงครรภ์และการทำคลอด” (“Médecin spécialisé dans la surveillance de la grossesse et la pratique des accouchements.”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Comadrona” หมายถึง “คนที่ประกอบวิชาชีพเพื่อช่วยเหลือด้านการทำคลอด” (“Persona con títulos legales que asiste a la parturienta.”, Real Academia Española, Online) ทั้งนี้ คำแปลทั้งสองภาษาอาจพิจารณาว่าเป็นการแปลด้วยกลวิธีการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ได้เช่นกัน เนื่องจากให้ระดับความหมายต่างจากต้นฉบับตรงที่เจาะจงว่าต้องมีวุฒิเพื่อประกอบวิชาชีพนี้ แต่ในสังคมไทย “หมอตำแย” จะทำคลอดตามการแพทย์แผนโบราณไม่จำเป็นต้องใช้วุฒิการศึกษา แต่เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา

74) ละครหนังตะลุง

คำว่า “ละครหนังตะลุง” ภาษาฝรั่งเศสใช้คำแปลเดียวกันกับคำว่า “หนังตะลุง” คือ “Marionnettes du théâtre d'ombres” มาจากกลวิธีการเทียบเคียง (Equivalencia) เนื่องจากคำว่า “théâtre” มีหลายความหมาย ในที่นี้หมายถึง “คณะละคร” (“Entreprise de spectacles dramatiques.”, Larousse, Online) คำแปลจึงหมายถึง “หุ่นแห่งคณะละครเงา” ภาษาสเปนแปลด้วยการลดความ (Reducción) ได้ว่า “Representación de marionetas” คำว่า “Representación” เป็นคำนามของกริยา “Representar” หมายถึง “ร้องบทหรือแสดงการละครในที่สาธารณะ” (“Recitar o ejecutar en público una obra dramática.”, Real Academia Española, Online) หรือ “แสดงบทบาทของผลงานการละคร” (“Interpretar un papel de una obra dramática.”, Real Academia Española, Online) คำแปลหมายถึง “การแสดงการ

เชิดหุ่น” ไม่ได้แปลคำว่า “เงา” ตามภาษาฝรั่งเศส จึงอธิบายแปลความหมายได้ไม่ครบถ้วน และสื่อความเพี้ยนไปจากต้นฉบับ

75) นายหนัง & นายหนังตะลุง

อาชีพ “นายหนังตะลุง” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “นายหนัง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) และการแปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า “Montreur” หมายถึง “คนที่ดำเนินการแสดงในงานเทศกาลหรือที่จัตุรัสกลางเมือง” (“Personne qui présente un spectacle, une attraction dans les fêtes foraines ou sur les places publiques”, Larousse, Online) ในขณะที่คำแปลภาษาสเปนแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ได้ว่า “Titiritero” หมายถึง “คนเชิดหุ่น” (“Persona que maneja los títeres.”, Real Academia Española, Online) แม้ไม่ได้ชี้แจงประเภทของหุ่นที่เชิด แต่ให้ความหมายที่แคบกว่าคำแปลภาษาฝรั่งเศส ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าภาษาสเปนไม่แปลตรงตัว แต่เลือกคำอื่นที่ให้ความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับมากกว่าโดยการวิเคราะห์จากบริบทในเรื่อง

4.3.2 วิธีชีวิตอื่นๆ

วิธีชีวิตอื่นๆ ประกอบด้วยสำเนียงการพูด ตัวอักษรไทย และการใช้ชีวิตประจำวันตามวิถีไทยของตัวละคร ได้แก่

ตารางที่ 15 วิธีชีวิตอื่นๆ

ลำดับ ที่	ต้นฉบับภาษาไทย		ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส		ฉบับแปลภาษาสเปน	
	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ	หน้า	คำที่ปรากฏ
76	87&89	บา	17	Tudieu & Alors	17&21	Caramba & Conque
77	89	ก. ไก่ ข. ไข่ สระ อะ สระ อา	20	Voyelles et consonnes	21	Caligrafía
78	92	นั่งพับเพียบ	25	Assise jambes repliées sur le côté	26	Sentada con las piernas recogidas a un lado
79	94	นั่งขัดสมาธิ	28	Assis en tailleur	30	Sentado en el suelo
80	110	หุงข้าว	49	Faire bouillir le riz	57	Poner el arroz a hervir
81	116	ย่า	58	Grand-mère maternelle	69	Abuela materna

76) บา

คำว่า “บา” ในภาษาไทยหมายถึง “(ถีน-พายัพ, อีสาน) น. ชายหนุ่ม.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) เป็นคำที่หลวงพ่อเทียนไข้เรียก “ไอ้แป้” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการตัดแปลง (Adaptación) และมีคำแปลสองคำคือ คำว่า “Tudieu” เป็น “คำสบถในสมัยโบราณ” (“Ancien juron familier.”, Larousse, Online) และคำว่า “Alors” เป็น “คำเชื่อมสู่เหตุการณ์ที่จะกล่าวต่อไป” (“Introduit l'expression d'une conséquence; en ce cas, dans ces conditions.”, Larousse, Online) หรือหมายถึง “ในภาษาพูด คำใช้เชื่อมเรื่องราวต่างๆ” (“Dans la langue parlée, s'emploie pour relier très librement des éléments d'un récit”, Larousse, Online) หรือ “ใช้แสดงอารมณ์ต่างๆ ในประโยคอุทานหรือคำถาม” (“Dans des phrases exclamatives ou interrogatives, exprime divers sentiments”, Larousse, Online) ภาษาสเปนแปลใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) และแปลเป็นสองคำเช่นกัน คำแรกคือ “Caramba” หมายถึง “คำอุทานแสดงความแปลกใจหรือความโกรธ” (“para expresar extrañeza o

enfado.”, Real Academia Española, Online) และคำที่สองคือ “Conque” หมายถึง “คำอุทานก่อนจะพูดประโยคแสดงความประหลาดใจหรือตั้งแง่ต่อผู้พูด” (“para introducir una frase exclamativa que expresa sorpresa o censura al interlocutor.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลทั้งสองภาษาไม่ได้เก็บความหมายถึงการเรียก “ชายหนุ่ม” แต่ตีความและดัดแปลงให้เข้ากับบริบท

77) ก. ไก่ ข. ไช้ สระ อะ สระ อา

คำว่า “ก. ไก่ ข. ไช้ สระ อะ สระ อา” ภาษาฝรั่งเศสแปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า “Voyelles et consonnes” หมายถึง “สระและพยัญชนะ” เป็นคำแปลที่กระชับและชัดเจน ภาษาสเปนใช้การปรับมุมมอง (Modulación) ได้ว่า “Caligrafía” หมายถึง “ศาสตร์การเขียนตัวอักษรให้สวยงามและถูกต้อง” (“Arte de escribir con letra bella y correctamente formada, según diferentes estilos.”, Real Academia Española, Online) เป็นคำแปลที่รวบรัดและมีความหมายค่อนข้างเจาะจงกว่าต้นฉบับ

78) นั่งพับเพียบ

คำว่า “นั่งพับเพียบ” ผู้แปลภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการบรรยาย (Descripción) กล่าวคือ แปลว่า “Assise jambes repliées sur le côté” แปลกลับเป็นภาษาไทยได้ว่า “นั่งรวบและพับขาไว้ข้างลำตัว” และภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า “Sentada con las piernas recogidas a un lado” แปลกลับเป็นภาษาไทยได้ว่า “นั่งรวบขาไว้ด้านหนึ่ง” คำแปลทั้งสองภาษาอธิบายความหมายได้อย่างเห็นภาพ

79) นั่งขัดสมาธิ

คำว่า “นั่งขัดสมาธิ” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) ได้ว่า “Assis en tailleur” หมายถึง “นั่งไขว่ขาที่พื้น” แต่ภาษาสเปนใช้การลดความ (Reducción) แปลได้ว่า “Sentado en el suelo” หมายถึง “นั่งบนพื้น” ไม่ได้ระบุว่านั่งท่าใด คำแปลจึงสื่อความกว้างกว่าต้นฉบับ

80) หุงข้าว

คำว่า “หุงข้าว” ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีการแปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า “Faire bouillir le riz” หมายถึง “การต้มข้าวให้เดือด” เป็นการบอกลักษณะวิธีการหุงข้าวอย่างเรียบง่าย ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Poner el arroz a hervir” หมายถึง “การนำข้าวไปต้ม”

81) ย่า

คำว่า “ย่า” ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการบรรยาย (Descripción) ได้ว่า “Grand-mère maternelle” คำว่า “Grand-mère” หมายถึง “แม่ของพ่อหรือแม่ของแม่” (“Mère du père ou de la mère.”, Larousse, Online) จึงหมายถึงย่าหรือยายก็ได้ แต่คำว่า “maternelle” หมายถึง “ที่มาจากฝั่งของแม่” (“Qui vient de la mère, qui est du côté de la mère”, Larousse, Online) ดังนั้น คำแปลจึงหมายถึง “ยาย” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Abuela materna” คำว่า “materna” หมายถึง “ที่เกี่ยวข้องกับแม่” (“Perteneciente o relativo a la madre.”, Real Academia Española, Online) จึงหมายถึง “ยาย” เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส ดังนั้น พิจารณาว่าภาษาฝรั่งเศสแปลตีความการลำดับญาติของไทยคลาดเคลื่อน คำแปลภาษาสเปนจึงเพี้ยนไปจากต้นฉบับไปด้วย

สรุปได้ว่า การแปลอาชีพไปเป็นภาษาฝรั่งเศสจะแปลเทียบเคียงกับอาชีพที่ประเทศฝรั่งเศสมีเช่นกัน ต้นฉบับภาษาสเปนมักจะแปลตรงตัวมาจากภาษาฝรั่งเศส แม้ว่าในบางกรณีอาจพบคำแปลภาษาสเปนที่ไม่อาจเก็บความได้ครบถ้วนหรือให้ความหมายเฉพาะเจาะจงกว่าภาษาฝรั่งเศส และสื่อความใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า สำหรับคำเกี่ยวกับวิถีชีวิตของไทย การแปลจะตีความให้เข้ากับบริบทวัฒนธรรมฝั่งเศสและสเปน รวมทั้งบรรยายลักษณะท่าทางได้อย่างกระชับและชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพด้วย มีกรณียกเว้นเพียงคำเดียวคือคำว่า “ย่า” ที่ภาษาฝรั่งเศสตีความลำดับญาติของไทยคลาดเคลื่อน ทำให้ทั้งคำแปลภาษาฝรั่งเศสและคำแปลภาษาสเปนที่ได้หมายถึง “ยาย”

4.4 หมวดวัฒนธรรมทางภาษา (Cultura lingüística)

หมวดวัฒนธรรมทางภาษาจะวิเคราะห์องค์ประกอบสองประการด้วยกันคือ ชื่อเรื่อง และบทกลอนที่ “ไต่ไป” ขับร้องเพื่อเล่นหนังตะลุง

4.4.1 การแปลชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่อง “อสรพิษ” จะมีนัยยะที่สามารถตีความได้แฝงอยู่

ตารางที่ 16 การแปลชื่อเรื่อง

คำที่ปรากฏ	คำที่ปรากฏ	คำที่ปรากฏ
อสรพิษ	Venin	Veneno El niño y la cobra Una fábula

ชื่อเรื่องนี้สื่อความได้สองความหมาย กล่าวคือหมายถึง “สัตว์มีพิษในเขี้ยว มักหมายถึงงูพิษ, โดยปริยายหมายถึงคนที่ลอบทำร้ายหรือให้ร้ายผู้มีคุณหรือผู้อื่นด้วยความอิจฉาริษยาเป็นต้น.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ชื่อเรื่องจึงอาจมีนัยยะแฝงถึงบุคคลที่ “มีพิษภัย” ในเรื่องด้วย การแปลชื่อเรื่องนี้ ผู้แปลใช้กลวิธีการลดความ (Reducción) คำแปลภาษาฝรั่งเศสคือ Venin หมายถึง “ของเหลวมีพิษที่หลั่งออกจากอวัยวะของสัตว์หรือพืชบางชนิด โดยทั่วไปจะเข้าสู่ร่างกายด้วยการเจาะหรือการกัด” (“Liquide toxique sécrété par les organes de certains animaux et de certaines plantes, et pouvant être, en général, inoculé par piqûre ou par morsure.”, Larousse, Online) จึงอาจหมายถึง “พิษ” ของสัตว์ชนิดใดก็ได้ ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นงู อย่างไรก็ตาม การแปลเช่นนี้พิจารณาว่ายังคงเก็บนัยยะด้านลบได้บ้าง เพราะคำนี้ยังมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบถึง “ความชั่วร้ายและความเกลียดชัง” (“Littéraire. Malveillance blessante et haineuse.”, Larousse, Online) ได้ด้วย

ส่วนคำแปลภาษาสเปนใช้กลวิธีการแปลตรงตัว (Literal Translation) มาจากภาษาฝรั่งเศสคือ Veneno หมายถึง “สารที่เมื่อเข้าสู่ร่างกายสิ่งมีชีวิตจะส่งผลร้ายแรงต่อร่างกายหรือถึงแก่ชีวิต

ได้” (“Sustancia que, introducida en un ser vivo, es capaz de producir graves alteraciones funcionales e incluso la muerte.”, Real Academia Española, Online) หรือแปลสั้นๆ ได้ว่า “พิษ” แต่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นพิษงูและอาจหมายถึงสารพิษใดก็ได้ อย่างไรก็ตาม การแปลเช่นนี้ยังคงเก็บนัยยะด้านลบได้ส่วนหนึ่ง เนื่องจากคำว่า Veneno นอกจากจะหมายถึงสารพิษแล้ว อาจตีความได้ว่าเป็น “สิ่งที่ก่อความเสียหายทางศีลธรรม” (“Cosa que puede causar un daño moral.”, Real Academia Española, Online) หรือ “ความรู้สึกแง่ลบอย่างเช่นความโกรธหรือความพยาบาท” (“Sentimiento negativo, como la ira o el rencor.”, Real Academia Española, Online) ได้เช่นกัน นอกจากนี้ ยังปรากฏชื่อรองของหนังสือคือ “El niño y la cobra” หมายถึง “เด็กชายและงูเห่า” และ “Una fábula” หมายถึง “นิทานคติสอนใจ” เป็นการขยายความ (Amplificación) ให้เรื่องสั้น “อสรพิษ” ด้วยว่ามีตัวละครใดเป็นตัวละครหลักและมีเนื้อหาสอนใจ ดังนั้น การเพิ่มชื่อรองจึงเป็นการสรุปภาพรวมของเรื่องให้ผู้อ่านได้ทราบ

สรุปได้ว่า การแปลชื่อเรื่องของฉบับแปลภาษาที่สองและฉบับแปลภาษาปลายทางสื่อความหมายของพิษของงูเป็นหลัก ไม่ได้เน้นถ่ายทอดความหมายแฝงถึงบุคคลร้ายกาจที่มีพิษภัยในเรื่องได้อย่างต้นฉบับภาษาไทยที่เมื่อผู้อ่านเห็นชื่อเรื่องจะสามารถเชื่อมโยงเข้ากับสารของเรื่องได้ไม่ยากนัก ขณะที่ผู้อ่านภาษาปลายทางต้องอาศัยชื่อรองช่วยขยายความเชื่อมโยงระหว่างชื่อเรื่องและเนื้อเรื่อง

4.4.2 การแปลกลอน

กลอนที่พบในเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาไทยมีทั้งหมด 38 วรรค แบ่งเป็นบทกลอนไหว้ครู 22 วรรค และบทเริ่มเรื่องหนึ่งตระกูล 16 วรรค ทั้งนี้ จะเป็นบทแนะนำเจ้าเมือง 8 วรรคและบทบรรยายเมือง 8 วรรค เนื้อหาสาระของคำกลอนขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น กล่าวคือ บทกลอนไหว้ครูไม่ได้แสดงความเคารพนบถนอบต่อครู แต่แสดงการล้อเลียนครู ส่วนบทเริ่มเรื่องหนึ่งตระกูล ในบทแนะนำเจ้าเมืองผู้เป็นกษัตริย์ไม่ได้แสดงความเคารพยำเกรงหรือเชิดชู แต่กลับวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ ในขณะที่บทบรรยายเมืองเล่าถึงบรรยากาศเมืองที่ไม่น่าพิสมัยนัก ดังนั้น บทกลอนจะสร้างความประหลาดใจให้ผู้รับสารไม่น้อย เนื่องจากไม่คาดคิดมาก่อนว่าเนื้อหาคำกลอนจะสื่อถึงภัยอันตรายทางกับสิ่งที่ควรจะเป็นคือ ภูเขาครู เคารพกษัตริย์ และชื่นชมเมือง

บทกลอนไหว้ครูที่ “ไอ้แป” ขับร้องดำเนินไปดังนี้

เขาขับขานบทกลอนไหว้ครูออกไปด้วยส้อมเสียงอันกังวานและชัดถ้อยชัด
คำ : ประนมหัตถ์ จัควางกลางชมอง จะไหว้ครูผู้คร่ำคร่ำตามทำนอง ที่เกี่ยวข้องอยู่
ทุกถิ่นจนกินเกลือ ข้าจะไหว้ครูค่านับสัปเหร่อ ที่เป็นเกลอกันกับฝียอดดีเหลือ อีก
ทั้งคุณครูคนที่ปล้นเรือ ล้วนชาติเชื้อชายชดจนกตกะลา ข้าจะไหว้ทรงฤทธิ์ท่านกิด
ป็น ทั้งเทียนเหลียงเทียนสินสิ้นทั้งห้า ทั้งครู โปครูถั่วทั่วโลกา ทั้งคุณกึ่งคุณปลา
น้ำเต้าปู เขาหยุด กระแอมกระไอ เขายังรำบม ไหว้ครูอันหัวหกกันขวิดต่อไปอีก
จนถึง ครูไผ่ตองผ่องจันและกินคู่ ครูไม้ดำไม้แดงที่แรงครู ครูกัญชาดาทุที่ตีจริง อีก
ทั้งครูนกขิงวิ่งราวปล้น ไม่ย่อรับการลักแต่สักสิ่ง ครูโกหกพกลมหลอกเป็นลิง ครู
กลอกกลิ้งอยู่ทั้งตัวไม่กลัวใคร* (...) ในแววตาของเพื่อนๆ เขามองเห็นความหิว
กระหายมหรสพ กลอนเหลวเป๋วมีเสน่ห์อันลึกลับเสมอต่อจิตใจเล็กๆ เขาจึงขับ
ขานต่อมาอีกสองสามวรรค ครูสูบฝิ่นกินจนต้องอุณน้ำแข็ง ครูคนเก่งตามสี่กั๊กครู
สักขา ครูที่อุ้มใบกระท่อมหม่อมกัญชา ล้วนเปรมปราปราคาปรือที่เรื่องดี* นี่เป็น
เพียงบทไหว้ครู แต่กลอนก็ยังโอดโพนโจนทะยานถึงเพียงนี้

(แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 95-96)

เมื่อกล่าวบทกลอนไหว้ครูจบ บทต่อไปเป็นบทเริ่มเรื่องกล่าวถึงกษัตริย์ ดังนี้

แล้วโดยไม่รีรอ เขาก็จับบทเริ่มเรื่อง เขาเอื้อนออกไปเต็มเสียงตาม
จังหวะของปี่และกลอนที่เขาได้ยินแต่เพียงในจินตนาการ เสียงของเขาดังจนว้าวของ
เขาหันมามอง แต่ปางหลังยังมีกรุงกษัตริย์ ครองสมบัติเมืองลำบากอดอยากเหลือ
ทั้งไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินต้องกินเกลือ มาเอื้อเพื่ออยู่แต่ก้างที่อย่างดี นามเจ้าเมืองเรื่อง
เศษพิเศษสม ชื่อท้าวอุดม โคตรโรจน์เรื่องศรี เขามีอิทธิฤทธิ์ดังพาลี ครองบุรีโอ
โถงดั่งโรจน*

(แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 96)

หลังจากนั้น “ไอแป้” ร้องบทเริ่มที่บรรยายถึงเมืองของกษัตริย์ได้ดังนี้

เขากระแอมกระไออีกเล็กน้อย และร่ายกลอนวรรคต่อมาพรรณนาถึง
ความอลังการของมหานครในเนื้อเรื่อง *อันกรุงไกรใหญ่ลิบยี่สิบศอก กำแพงคอก
ป้อมคูคูสง่า แต่ล้วนแล้วเรียวนามงามนัยน์ตา ทวารารอยไฟชี้ได้ดำ ปรางค์
ปราสาทโชนะโยโย่โยก พระพายโบกเพียงยอดจะถอดคว่ำ ผาผนังไม้คั่นจุนประจำ
ท้าวเธอทำนุสนุกสุขสำราญ**

(แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 97-98)

ทั้งนี้ เครื่องหมายดอกจันทน์ (*) ที่ใส่ไว้คำสุดท้าย ระบุว่า “*บทกลอนจากเรื่อง “เอ็งดั่ง
ห้าว”” นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่า กลอนภาษาไทยทำตัวเอียง เนื่องจากเขียนเรียงติดต่อกันกับเนื้อเรื่อง
ดังนั้น ตัวอักษรที่เอียงจะทำให้สังเกตเห็นว่าเป็นกลอนได้เด่นชัดขึ้น

เห็นได้ชัดว่า การแปลบทกลอนดังกล่าวเป็นภาษาต่างประเทศไม่น่าใช่เรื่องง่าย
เนื่องจากควรหาวิธีการถ่ายทอดแก่นสารของบทกลอนให้ไว้ให้ได้ แต่ทว่า เรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษา
ฝรั่งเศสและภาษาสเปนไม่ได้แปลกลอนครบทุกบท ฉบับภาษาฝรั่งเศสแปลเพียงบทกลอนไหว้ครู และ
แปลไว้ 6 วรรคเท่านั้น บทกลอนไหว้ครูภาษาฝรั่งเศสดำเนินไปดังนี้

Il entonna le péan au maître instructeur d'une voix retentissante et claire.

Mains jointes et l'esprit dégagé

Je salue les maîtres blanchis sous le harnais

Qui savent tout sur tout au point d'être gagas

Je salue humblement le Fossoyeur

À tu et à toi avec les esprit supérieurs...

(Sangsuk Saneh, 2001: 30)

ฉบับภาษาสเปนที่แปลตามมาอีกทอดหนึ่ง ย่อมแปลไว้เพียง 6 วรรคเช่นกัน

Con voz clara y resonante entonó el himno al maestro instructor.

Con las manos juntas y la mente despejada

me inclino ante los sabios maestros

tan sabihondos que chochean

saludo humildemente al enterrador

amigo de los espíritus

y al plagiaro...

(Sangsuk Saneh, 2002: 32)

มีข้อสังเกตว่า จากที่กลอนภาษาไทยทำตัวเอียง ภาษาฝรั่งเศสทำตัวเอียงตามอย่างภาษาไทย แต่ยกกลอนมาไว้อีกย่อหน้าหนึ่งแทนการเขียนเรียงต่อกัน ภาษาสเปนจึงปรับตัวอักษรเป็นตัวเอียงและยกกลอนมาไว้อีกย่อหน้าหนึ่งตามอย่างภาษาฝรั่งเศส ส่วนกลอนวรรคอื่นๆ ภาษาฝรั่งเศสแปลเพียงคำกริยาภาษาไทยพร้อมทั้งใส่คำอธิบายคร่าวๆ ถึงเนื้อหาของบทกลอน และบทแปลภาษาสเปนก็มีลักษณะเดียวกัน ดังนี้

บทกลอนไหว้ครูอีกส่วนหนึ่งคือ “เขาจึงขับขานต่อมาอีกสองสามวรรค” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 96) ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการปรับมุมมอง (Modulación) เล็กน้อยได้ว่า “จากนั้น เขา ดันเพิ่มอีกไม่กี่วรรค” (“Alors, il improvise encore quelques vers”, Sangsuk Saneh, 2001: 31) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “จากนั้น เขาดันเพิ่มอีกไม่กี่วรรค” (“Entonces improvisó algunos versos más”, Sangsuk Saneh, 2002: 33)

บทเริ่มเรื่องกล่าวถึงกษัตริย์คือ “แล้วโดยไม่รีรอ เขาก็จับบทเริ่มเรื่อง” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 96) ภาษาฝรั่งเศสแปลขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “แล้วโดยไม่รีรอ เขาก็จับบทเริ่ม

เรื่อง กล่าวถึงกษัตริย์ บิดาของเจ้าชายทั้งสองที่เป็นวีรบุรุษของเรื่อง” (“Et sans attendre il s’attaqua à l’ouverture évoquant le roi qui était le père des deux princes héros de l’histoire”, Sangsuk Saneh, 2001: 31) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “แล้วโดยไม่รีรอ เขาก็จับบทเริ่มเรื่อง กล่าวถึงกษัตริย์ บิดาของเจ้าชายทั้งสองที่เป็นวีรบุรุษของเรื่อง” (“Y, sin más dilación, atacó la obertura hablando del rey, el padre de los dos príncipes que eran los héroes de la historia.”, Sangsuk Saneh, 2002: 33)

และสุดท้าย บทเริ่มที่บรรยายถึงเมืองของกษัตริย์คือ “เขากระแอมกระไออีกเล็กน้อย และร้ายกลอนวรรคต่อมาพรรณนาถึงความอลังการของมหานครในเรื่อง” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545: 97) ภาษาฝรั่งเศสแปลด้วยการปรับมุมมอง (Modulación) ได้ว่า “เขากระแอมในลำคอ และร้ายกลอนวรรคต่อมาอีกหน่อยเล่าถึงเมืองกรุงอันเป็นฉากดำเนินเรื่อง” (“Il s’éclaircit la gorge, et les quelques vers suivants furent pour évoquer la capitale où se déroulait l’action.”, Sangsuk Saneh, 2001: 32) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “เขากระแอมในลำคอ และร้ายกลอนวรรคต่อมาอีกหน่อยเล่าถึงเมืองกรุงอันเป็นฉากดำเนินเรื่อง” (“Se aclaró la garganta, y los pocos siguientes fueron sobre la capital en la que se desarrollaba la acción”, Sangsuk Saneh, 2002: 35)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้วิเคราะห์การสื่อความหมายของบทกลอนได้เพียงจำนวน 6 วรรคเท่านั้น การแปลกลอนจะวิเคราะห์การสื่อความหมายของกลอนแต่ละวรรค เปรียบเทียบกันทั้งสามภาษา ดังนี้

ตารางที่ 17 การแปลกลอน

วรรค ที่	หน้า	ต้นฉบับภาษาไทย	หน้า	ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส	หน้า	ฉบับแปลภาษาสเปน
		คำกลอนที่ปรากฏ		คำกลอนที่ปรากฏ		คำกลอนที่ปรากฏ
1	95	ประนมหัตถ์ จัควางกลาง ชมอง	30	Mains jointes et l'esprit dégagé	32	Con las manos juntas y la mente despejada
2		จะให้วีครูผู้คร่ำคร่าตาม ทำนอง		Je salue les maîtres blanchis sous le harnais		me inclino ante los sabios maestros
3		ที่เกี่ยวท่องอยู่ทุกถิ่นจน กินเกลือ		Qui savent tout sur tout au point d'être gagas		tan sabihondos que chochean
4		ข้าจะไหว้ครูกำนับ สัปเหร่อ		Je salue humblement le Fossoyeur		saludo humildemente al enterrador
5		ที่เป็นเกลอกันกับฝียอดดี เหลือ		À tu et à toi avec les esprit supérieurs...		amigo de los espíritus
6		อีกทั้งคุณครุคนที่ปลิ้น เรือ				y al plagiario...

วิธีการแปลกลอนที่ภาษาฝรั่งเศสเลือกใช้คือ การแปลเป็นกลอนเสรีหรือกลอนอิสระ (Free verse) เนื่องจากไม่มีจำนวนพยางค์ตายตัว ไม่บังคับเสียงหนักเบาและสัมผัส แต่ยังมีเสียงสัมผัส นอกหรือสัมผัสระหว่างวรรค ภาษาฝรั่งเศสมีที่เสียง (เออ) ระหว่างคำสุดท้ายของวรรคที่ 5 (“Fossoyeur”) สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 6 (“supérieur”) ส่วนสัมผัสในมีเสียง (อู) และเสียง (ออ) ในบางวรรค ต่อมา ภาษาสเปนแปลเป็นกลอนเสรีตามภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้ มีเสียงสัมผัสนอกอยู่ที่เสียงสระพยางค์สุดท้าย มีทั้งเสียงสัมผัสกับสระ “a” (อา) และสระ “o” (โอ) ในขณะที่สัมผัสใน สังเกตว่า เสียง “o” (โอ) เป็นเสียงที่ฟังชัด โดดเด่น ส่วนที่ด้านการสื่อความ วรรคแต่ละวรรคสื่อได้แตกต่างกันไปตามแต่ละกลวิธีจะเอื้ออำนวย

วรรคที่ 1 ภาษาไทยคือ “ประนมหัตถ์ จัควางกลางชมอง” ภาษาฝรั่งเศสแปลได้ว่า “Mains jointes et l'esprit dégagé” มาจากการบรรยาย (Descripción) “ประนมหัตถ์” ว่า “นำมือมา

ประกบกัน” ในขณะที่ “จัดวางกลางชมอง” ใช้การปรับมุมมอง (Modulación) เนื่องจากคำว่า “dégagé” หมายถึง “ลบสิ่งที่ได้ให้ค้ำมั่นไว้” (“Retirer ce qu'on a laissé en gage”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) คำแปลจึงหมายถึง “ลบสิ่งทุกอย่างในจิตใจ” ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “ประนมมือและจิตปลดปล่อย” ภาษาสเปนแปลได้ว่า “Con las manos juntas y la mente despejada” ท่อนแรกแปลตรงตัว (Traducción literal) ตามภาษาฝรั่งเศส ส่วนท่อนหลังแปลดัดแปลง (Adaptación) คำว่า “dégagé” ของภาษาฝรั่งเศสเป็นคำว่า “despejada” หมายถึง “ที่ปลดปล่อยหรือปล่อยวาง” (“Que tiene desembarazo y soltura en su trato.”, Real Academia Española, Online) คำแปลจึงได้ว่า “ทำจิตใจให้ปล่อยวาง” ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “ประนมมือและจิตใจปล่อยวาง” ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า แม้คำแปลภาษาฝรั่งเศสผ่านการปรับมุมมองและภาษาสเปนแปลตรงตัวมา ทั้งสองภาษายังคงสื่อความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทย

วรรคที่ 2 ภาษาไทยคือ “จะไหว้ครูผู้คร่ำคร่าตามทำนอง” ภาษาฝรั่งเศสแปลได้ว่า “Je salue les maîtres blanchis sous le harnais” ภาษาฝรั่งเศสแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) คำว่า “ไหว้” ได้ว่า “salue” หมายถึง “การแสดงความนับถือต่อการกระทำ คุณลักษณะของบุคคล ตระหนักถึงคุณค่าของบุคคลนั้น แสดงความรู้สึกเคารพและยกย่องที่มีต่อบุคคลนั้น” (“Rendre hommage à une action, à une qualité de quelqu'un, en reconnaissant leur valeur, en soulignant les sentiments de respect et d'admiration qu'elles inspirent”, Larousse, Online) ส่วนท่อน “ครูผู้คร่ำคร่าตามทำนอง” ใช้การดัดแปลง (Adaptación) แปลเป็นสำนวนว่า “Blanchir sous le harnais” หมายถึง “ผู้อาวุโสที่ประกอบอาชีพทหารมาช้านาน” (“Vieillir dans le métier des armes”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) ซึ่งตามบริบทแล้วหมายถึง “ผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์” ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “ฉันไหว้เคารพผู้อาวุโส” ภาษาสเปนแปลได้ว่า “me inclino ante los sabios maestros” ท่อนแรกใช้ปรับมุมมอง (Modulación) คำว่า “ไหว้” ได้ว่า “me inclino” มาจากกริยา “inclinarse” หมายถึง “การก้มตัวเพื่อหมายถึงการเทิดทูน การยอมจำนน หรือแสดงความสุภาพนอบน้อม” (“Encorvar el cuerpo para significar adoración o rendimiento, o especial cortesía.”, Real Academia Española, Online) ในขณะที่ ท่อนหลัง ภาษาสเปนดัดแปลง (Adaptación) สำนวนภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “ครูผู้รู้” ดังนั้น คำแปลวรรณคดี

คือ “ฉันนอนนุ่มต่อครูผู้รู้” ภาษาฝรั่งเศสแปลงคำแปลเป็นสำนวน ความหมายจึงเพี้ยนไปบ้าง ภาษาสเปนปรับกลับมาเป็นคำ และเลือกคำได้ใกล้เคียงกว่า

วรรคที่ 3 ภาษาไทยคือ “ที่เที่ยวท่องอยู่ทุกถิ่นจนกินเกลือ” ภาษาฝรั่งเศสแปลได้ว่า “*Qui savent tout sur tout au point d'être gagas*” ท่อน “ที่เที่ยวท่องอยู่ทุกถิ่น” แปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า “ที่รู้ทุกจุด” ท่อนต่อมาคือ “จนกินเกลือ” คำว่า “กินเกลือ” อาจมาจากสำนวนสองสำนวน คือ “กินเกลือกินกะปิ” หมายถึง “อดทนต่อความลำบากยากแค้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) หรือ “กัดก้อนเกลือกิน” หมายถึง “ใช้ชีวิตอย่างเร้นแค้นมาก.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสแปลตัดแปลง (Adaptación) เป็นคำว่า “gagas” หมายถึง “ที่สติปัญญาถดถอยเหมือนกลับเป็นเด็กอีกครั้ง” (“dont les facultés intellectuelles sont presque éteintes; qui retombe en enfance.”, Larousse, Online) ดังนั้น คำแปลวรรคนี้คือ “ผู้รู้ทุกจุดจนกลายเป็นคนเฒ่าไร้ปัญญา” ภาษาสเปนแปลได้ว่า “*tan sabihondos que chochean*” เป็นการตัดแปลง (Adaptación) จากภาษาฝรั่งเศส คำว่า “sabi-hondos” หมายถึง “ที่ทักทักเอาเองว่าเป็นผู้รู้” (“Que presume de sabio sin serlo.”, Real Academia Española, Online) คำว่า “chochean” มาจากคำกริยา “chochear” หมายถึง “การแสดงออกว่าภาวะทางจิตที่เสื่อมถอยลงตามอายุที่มากขึ้น” (“Mostrar debilitadas las facultades mentales por efecto de la edad.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลวรรคนี้คือ “ที่ทักทักว่ารู้แต่แท้จริงแล้วสติปัญญาเสื่อมถอย” ทั้งนี้ ทั้งภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนตีความเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ภาษาฝรั่งเศสตีความ “กินเกลือ” ที่หมายถึง “ความลำบากเร้นแค้น” ได้ว่า “สติปัญญาถดถอย” ภาษาสเปนแปลตัดแปลงมาเล็กน้อย จึงมีความที่สื่อความหมายใกล้เคียงกับภาษาฝรั่งเศสว่า “สติปัญญาเสื่อมถอย” และมีความที่สื่อได้ลึกซึ้งกว่าด้วยการเพิ่มความว่า “ทักทักว่ารู้” เข้าไปด้วย ดังนั้น คำแปลทั้งภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนไม่อาจเก็บความต้นฉบับได้ รวมถึงแปลงความหมายให้ใหม่ด้วย

วรรคที่ 4 ภาษาไทยคือ “ข้าจะไหว้ครุค่านับสัพเพร่อ” ภาษาฝรั่งเศสแปลได้ว่า “*Je salue humblement le Fossoyeur*” แปลคำว่า “ค่านับ” ด้วยการปรับมุมมอง (Modulación) ได้ว่า “humblement” หมายถึง “อย่างถ่อมตน อ่อนน้อม นอบน้อม” (“Avec humilité, modestie, soumission”, Larousse, Online) ส่วนคำว่า “สัพเพร่อ” หมายถึง “ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศพตั้งแต่ทำพิธีมัดตราสัง

จนกระทั่งนำศพไปฝังหรือเผา.” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียงกับคำว่า “Fossoyeur” หมายถึง “คนที่ขุดหลุมเพื่อฝังศพ” (“Personne qui creuse les fosses pour enterrer les morts.”, Larousse, Online) ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “ฉันไหว้เคารพนอบน้อมต่อสัปเหร่อ” ภาษาสเปนแปลได้ว่า “saludo humildemente al enterrador” เป็นการแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส คำว่า “humildemente” หมายถึง “อย่างนอบน้อม” (“Con humildad.”, Real Academia Española, Online) และคำว่า “enterrador” หมายถึง “คนขุดหลุมฝังศพ” (“sepulturero.”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “ฉันไหว้อย่างนอบน้อมต่อสัปเหร่อ” ทั้งนี้ ทั้งภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนสื่อความหมายตามต้นฉบับได้ค่อนข้างมาก

วรรคที่ 5 ภาษาไทยคือ “ที่เป็นเกลอกันกับขอดีเหลือ” ภาษาฝรั่งเศสแปลได้ว่า “À tu et à toi avec les esprit supérieurs...” ภาษาฝรั่งเศสดัดแปลง (Adaptación) ท่อนนี้เพื่อสื่อว่า “เกลอ” กับสำนวน “À tu et à toi avec” หมายถึง “สนิทสนมใกล้ชิด” (“Pour marquer la relation étroite que l'on a avec qqn”, Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, Online) และแปล “ขอดีเหลือ” ซึ่งคำว่า “ขอดี” หมายถึง “ดีที่สุด” (ราชบัณฑิตยสถาน, ออนไลน์) ด้วยการดัดแปลง (Adaptación) ด้วยคำว่า “supérieurs” แปลว่า “สูงส่ง” ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “ที่เป็นเกลอกันกับวิญญาณสูงส่ง...” ภาษาสเปนแปลได้ว่า “amigo de los espíritus” แปลทั้งวรรคด้วยการแปลแบบลดความ (Reducción) ไม่ได้แปลความหมายของ “ขอดีเหลือ” หรือ “สูงส่ง” ของภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้ใช้การดัดแปลง (Adaptación) สำนวนภาษาฝรั่งเศสเป็นคำว่า “amigo” หมายถึง “เพื่อน” ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “เกลอของวิญญาณดี” ทั้งนี้ พิจารณาว่าการดัดแปลงคำว่า “ขอดีเหลือ” ในคำแปลภาษาฝรั่งเศสทำให้สื่อความหมายเพี้ยนไปจากต้นฉบับ แต่ภาษาสเปนใช้การลดความ จึงทำให้การสื่อความขาดหายไป

วรรคที่ 6 ภาษาไทยคือ “อีกทั้งคุณครุคนที่ปล้นเรือ” ภาษาฝรั่งเศสไม่ได้แปลวรรณคดี แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาษาสเปนแปลได้ว่า “y al plagiario...” เป็นการดัดแปลง (Adaptación) คำว่า “ปล้นเรือ” เป็นคำว่า “plagiario” หมายถึง “ที่ลักพาตัวคนอื่น” (“Que plagia (secuestra a alguien).”, Real Academia Española, Online) ดังนั้น คำแปลวรรณคดีคือ “และโจรลักพาตัว...” ดังนั้น กลอนวรรคสุดท้ายนี้ หากพิจารณาว่าแปลตามภาษาฝรั่งเศสที่รวมความไปไว้วรรคก่อนหน้า จะเห็นว่าภาษาสเปน

สั้นน้อยกว่าภาษาฝรั่งเศส แต่หากพิจารณาว่าแปลตามภาษาฝรั่งเศสไม่แปลวรรณคดี อาจเป็นไปได้ว่าภาษาสเปนแปลมาจากภาษาอังกฤษอีกทีหนึ่ง เนื่องจากฉบับแปลภาษาอังกฤษที่ปรากฏคู่อยู่กับ “อสรพิษ” ฉบับภาษาไทยของแดนอรัญ แสงทอง ที่ตีพิมพ์ปีพ.ศ. 2545 ได้แปลบทกลอนไว้ 6 วรรค และวรรคสุดท้ายแปลไว้ว่า “And to the Plagiarist-” คำว่า “Plagiarist” หมายถึง “คนที่น่าความคิดหรือผลงานของผู้อื่นมาใช้และอ้างว่าเป็นของตน” (“a person who uses another person's ideas or work and pretends that it is their own”, Cambridge, Online) ซึ่งใกล้เคียงกับอีกนิยามหนึ่งของภาษาสเปนคือ “ที่คัดลอกผลงานของผู้อื่น” (“Que plagia (copia obras ajenas).”, Real Academia Española, Online) แปลกลับเป็นภาษาไทยได้ว่า “และแต่หัวขโมยทางความคิด”

หากนำคำแปลความหมายบทกลอนภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนมาเปรียบเทียบความหมายกับบทกลอนต้นฉบับภาษาไทย จะได้ดังนี้

ตารางที่ 18 การแปลกลอนและความหมาย

วรรค ที่	หน้า	ต้นฉบับภาษาไทย	หน้า	ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส	หน้า	ฉบับแปลภาษาสเปน
		คำกลอนที่ปรากฏ		ความหมายแปลกลับเป็น ภาษาไทย		ความหมายแปลกลับเป็น ภาษาไทย
1	95	ประนมหัตถ์ จัควางกลาง ชมอง	30	ประนมมือและจิต ปลดปล่อย	32	ประนมมือและจิตใจปล่อย วาง
2		จะไหว้ครูผู้คร่ำคร่าตาม ทำนอง		ฉันไหว้เคารพผู้อาวุโส		ฉันนอบน้อมต่อครูผู้รู้
3		ที่ที่เขวท่งอยู่ทุกถิ่นจน กินเกลือ		ผู้รู้ทุกจุดจนกลายเป็นคน เต่าไร่ปัญญา		ที่ที่ทักทว่ารู้แต่แท้จริงแล้ว สติปัญญาเสื่อมถอย
4		ข้าจะไหว้ครูค่านับ สัพเพร่อ		ฉันไหว้เคารพนอบน้อมต่อ สัพเพร่อ		ฉันไหว้อย่างนอบน้อมต่อ สัพเพร่อ
5		ที่เป็นเกลอกันกับฝียอดดี เหลือ		ที่เป็นเกลอกันกับวิญญาณ สูงส่ง...		เกลอของผีวิญญาณ
6		อีกทั้งคุณครูคนที่ปล้น เรือ				และโจรลักพาตัว...

จากการเปรียบเทียบความหมาย สรุปได้ว่า การแปลกลอนภาษาฝรั่งเศสเกิดจากการตีความหมายก่อนแล้วจึงค่อยสรรหากลวิธีการแปล ทั้งนี้เลือกการแปลเป็นกลอนเสรีเนื่องจากไม่มีเกณฑ์บังคับรูปแบบมากนัก ส่งผลให้อึดต่อการเก็บความหมายได้มาก อย่างไรก็ตาม หากตีความได้ตรงหรือใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทย กลวิธีที่เลือกใช้ ไม่ว่าจะเป็นกลวิธีการตัดแปลง (Adaptación) การปรับมุมมอง (Modulación) หรือการบรรยาย (Descripción) หรือกลวิธีอื่นใดก็ตาม จะไม่ส่งผลให้คำแปลมีความหมายเพี้ยนไปมากนัก แต่ในทางกลับกัน หากตีความคลาดเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นใช้กลวิธีใด คำแปลที่ได้จะคลาดเคลื่อนตามการตีความไปด้วย

ส่วนการแปลมาเป็นภาษาสเปน ส่วนใหญ่แปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส ใช้การตัดแปลง (Adaptación) และการปรับมุมมอง (Modulación) บ้างเพื่อให้เข้ากับบริบทภาษา แต่ยังคงรักษาความหมายเทียบเคียงได้พอกันกับภาษาฝรั่งเศสได้ กล่าวคือ วรรคที่ 1 และวรรคที่ 4 ภาษาฝรั่งเศสสื่อความได้ใกล้เคียงต้นฉบับ ภาษาสเปนจึงสื่อความได้ตามไปด้วย ในขณะที่วรรคที่ 3 เมื่อภาษาฝรั่งเศสสื่อความคลาดเคลื่อน ภาษาสเปนย่อมสื่อความคลาดเคลื่อนไปด้วย ทั้งนี้ มีเพียงวรรคที่ 5 เพียงวรรคเดียวที่ภาษาสเปนเลือกใช้การลดความ (Reducción) ทำให้สารขาดหายไป นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า วรรคที่ 2 และวรรคที่ 6 ภาษาสเปนแปลออกมาได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่าภาษาฝรั่งเศส ซึ่งในวรรคที่ 2 อาจเป็นไปได้ว่ามาจากการคัดเลือกคำแปลแทนการเลือกใช้สำนวนตามภาษาฝรั่งเศส แต่ในวรรคที่ 6 ภาษาฝรั่งเศสแปลรวบรวมความไปกับวรรคก่อนหน้า หรืออาจถือว่าการลดความ (Reducción) ใดๆก็ตาม ภาษาสเปนเลือกสรรหาคำแปลมาได้ อาจเป็นไปได้ว่าเกิดจากการตีความบริบท หรือแปลมาจากภาษาอังกฤษเนื่องจากวรรคมีความหมายไปในทำนองเดียวกัน และส่งผลให้บทแปลภาษาสเปนออกมาใกล้เคียงกว่า ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว การแปลกลอนต้องมีการปรับเปลี่ยนตัดแปลงไปตามบริบทความเข้าใจของแต่ละภาษา และการตีความต้นฉบับมีผลต่อการเลือกวิธีการแปล กลวิธีที่จะใช้แปล และส่งผลการสื่อความหมายมาสู่ภาษาปลายทาง

สรุปผลการวิเคราะห์การแปลองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยใน “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน ได้ว่าการถ่ายทอดเนื้อหาดังกล่าวจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนคัดแปลงไปตามบริบทความเข้าใจของภาษาปลายทางทั้งฝรั่งเศสและสเปน การทำความเข้าใจและการตีความต้นฉบับภาษาไทยมีผลต่อการเลือกกลวิธีการแปลของภาษาฝรั่งเศส กล่าวคือ หากภาษาฝรั่งเศสตีความใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทย กลวิธีที่เลือกใช้จะถ่ายทอดความหมายไม่ผิดเพี้ยนไปมากนัก แต่หากตีความคลาดเคลื่อน ไม่ว่าจะใช้กลวิธีใด คำแปลที่ได้จะคลาดเคลื่อนตามการตีความไปด้วย ส่วนการแปลจากภาษาฝรั่งเศสมาเป็นภาษาสเปน ส่วนใหญ่ใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) ดังนั้น คำที่ภาษาฝรั่งเศสแปลใกล้เคียงกับต้นฉบับ ภาษาสเปนย่อมสื่อความได้ใกล้เคียงด้วย หากภาษาฝรั่งเศสสื่อความคลาดเคลื่อน การแปลตรงตัวย่อมทำให้สื่อความคลาดเคลื่อนตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม บางครั้งคำแปลภาษาสเปนสื่อความได้ตรงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า เพราะอาจจะมาจากการตีความบริบทคำแปลภาษาฝรั่งเศส

ส่วนหมวดหมู่ต่างๆ มีข้อพึงสังเกตแตกต่างกันไป ในหมวดชื่อเฉพาะ (Nombres propios) ภาษาฝรั่งเศสจะแปลชื่อของตัวละครและชื่อสิ่งที่มีอยู่จริงด้วยการถ่ายเสียง (Transcripción) ชื่อสัตว์ที่มีทั้งความหมายและสัมผัสพบว่าส่วนใหญ่ใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) และการดัดแปลง (Adaptación) เพื่อสร้างเสียงสัมผัส ทำให้ชื่อสัตว์บางตัวไม่สามารถคงความหมายเดิมตามต้นฉบับภาษาไทยได้ ส่วนชื่ออื่นๆ จะลดความ (Reducción) ไม่แปลชื่อเฉพาะ แต่จะแปลเพียงว่าสิ่งนั้นคืออะไร และต่อมา คำแปลภาษาสเปนส่วนใหญ่จะแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส มีบ้างที่ใช้กลวิธีอื่น เช่น การเทียบเคียง (Equivalencia) และการดัดแปลง (Adaptación) จึงทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปบ้าง และส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของผู้อ่านเนื่องจากชื่อบางชื่อมีความหมายแฝง คำแปลที่ไม่ได้ถ่ายทอดความหมายโดยนัยอาจไม่สามารถส่งผลกระทบต่อความรู้สึกต่อผู้อ่านภาษาปลายทางได้ เช่น ชื่อ “เจ้าแม่แพรกหนามแดง” ที่เป็นชื่อตัวละครที่น่าเกรงขามและปกป้องรักษา “หมู่บ้านแพรกหนามแดง” เมื่อภาษาที่สองและภาษาปลายทางไม่ถ่ายเสียงหรือแปลความหมายชื่อเฉพาะ ผู้อ่านปลายทางอาจไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างชื่อเจ้าแม่และหมู่บ้านได้ ตลอดจนไม่ได้รับผลทางอารมณ์ที่เกิดจากชื่อเฉพาะ “แพรกหนามแดง” ได้อย่างผู้อ่านภาษาต้นทาง

ในหมวดมรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) พบว่า คำแปลส่วนใหญ่ในหมวดหมู่ความเชื่อจะเป็นการแปลตรงตัว (Traducción literal) การบรรยาย (Descripción) และการขยายความ (Amplificación) ภาษาฝรั่งเศสมักสื่อความหมายได้ใกล้เคียงต้นฉบับภาษาไทย ดังนั้น คำแปลภาษาสเปนส่วนใหญ่ที่แปลตรงตัว (Traducción literal) จึงสื่อความได้ใกล้เคียงเช่นกัน ทั้งนี้ ยกเว้นกรณีที่ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) และการปรับมุมมอง (Modulación) ที่ทำให้สารขาดหายไป คำแปลภาษาสเปนจึงคลาดเคลื่อนตามไปด้วย นอกจากนี้ คำทางศาสนาพุทธในต้นฉบับ เมื่อแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปน จะมีการถ่ายทอดความหมายที่คลาดเคลื่อนเนื่องจากคำแปลได้เทียบเคียงกับคำในคริสต์ศาสนา ดังนั้น กลิ่นอาย ลักษณะ ตลอดจนวิถีปฏิบัติตามหลักศาสนาพุทธของไทยจึงหายไป เช่น คำว่า “รับบิณฑบาต” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) แปลได้ว่า “Recevoir l'offrande de nourriture” (การรับอาหารที่มีคนถวาย) และภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า “Recibir la ofrenda de alimentos” (การรับอาหารที่ถวายให้) ดังนั้น คำแปลต้องอาศัยบริบทขยายช่วงเวลาการถวายอาหารแก่พระด้วยว่าต้องเป็นช่วงเช้า จึงจะสื่อถึงหลักปฏิบัติตามพระพุทธรศาสนาได้ครบถ้วน

ในหมวดวัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social) พบว่า คำแปลในหมวดหมู่อาชีพ ภาษาฝรั่งเศสมักใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) เพราะมีลักษณะอาชีพการทำงานใกล้เคียงกันกับอาชีพภาษาไทย และภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจึงสื่อความได้ค่อนข้างใกล้เคียง แต่มีกรณีใช้การลดความ (Reducción) ทำให้ความหมายเพี้ยนไป นอกจากนี้ ในหมวดหมู่วิถีชีวิตอื่นๆ ภาษาฝรั่งเศสมักใช้การบรรยาย (Descripción) และการแปลแบบคลุมความ (Generalización) ทำให้พบทั้งคำแปลที่สื่อความหมายได้และคำแปลที่ให้ความหมายเพี้ยนไป ภาษาสเปนที่แปลตรงตัว (Traducción literal) ย่อมสื่อความหมายได้และเพี้ยนไปตามภาษาฝรั่งเศส ยกตัวอย่างคำว่า “หมอดำแย” ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “L'accoucheuse” (หมอเฉพาะทางด้านการผดุงครรภ์และการทำคลอด) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Comadrona” (คนที่ประกอบวิชาชีพเพื่อช่วยเหลือด้านการทำคลอด) การเทียบเคียงเช่นนี้ แม้จะสื่อถึงอาชีพเดียวกัน แต่คำแปลให้เจตความหมายต่างไปจากต้นฉบับ เนื่องจาก “หมอดำแย” ในภาษาไทยหมายถึงผู้ที่ช่วยทำคลอดจากการเรียนรู้ผ่าน

ประสบการณ์หรือเป็นแบบแผนแต่โบราณ แต่ในวัฒนธรรมภาษาปลายทาง คำแปลนี้จะสื่อถึงผู้ช่วยทำ
คลอดโดยอาชีพและมีความรู้เฉพาะทาง

อย่างไรก็ดี แม้ภาษาสเปนมักใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) ตามภาษาฝรั่งเศส มีบาง
กรณีที่ภาษาสเปนใช้กลวิธีแตกต่างออกไปแล้วทำให้สื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทย
มากกว่า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือหมวดวัฒนธรรมทางภาษา (Cultura lingüística) ที่ภาษาสเปนแปล
กลอนออกมาสื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่าจากการดัดแปลง (Adaptación)
และการปรับมุมมอง (Modulación) ส่วนหมวดอื่นๆ เช่น หมวดหมู่สิ่งของเครื่องใช้ พบคำที่ภาษา
ฝรั่งเศสแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) แต่ภาษาสเปนใช้การดัดแปลง (Adaptación) แล้วได้
ความหมายที่ครอบคลุมใกล้เคียงต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า เช่น “บทกลอนไหว้ครู” ภาษาฝรั่งเศส
แปลว่า “Péan au maître instructeur” (บทเพลงเพื่อเป็นเกียรติแก่ครูบาอาจารย์) ภาษาสเปนดัดแปลงคำ
แปลได้ว่า “Himno al maestro instructor” (บทกวีเพื่อร้องสรรเสริญครูบาอาจารย์) จึงสื่อความหมายได้
แคบลงและใกล้เคียงต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า ในหมวดวัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social) พบคำที่ภาษา
ฝรั่งเศสแปลแบบคลุมความ (Generalización) แต่ภาษาสเปนเลือกคำแปลแบบเฉพาะเจาะจง
(Particularización) จึงสื่อความได้ชัดเจนกว่า เช่น “ก. ไก่ ข. ไช้ สระ อะ สระ อา” ที่ “ไอ้แป” ต้องหัด
เขียนใหม่ด้วยมือซ้าย ภาษาฝรั่งเศสแปลให้ความหมายอย่างกว้างว่า “Voyelles et consonnes” (สระและ
พยัญชนะ) ภาษาสเปนใช้คำแปลที่กระชับกว่าว่า “Caligrafía” (ศาสตร์การเขียนตัวอักษรให้สวยงามและ
ถูกต้อง) จึงสื่อความได้เจาะจงตรงกับสิ่งที่ภาษาต้นทางต้องการจะสื่อถึงผู้อ่านมากกว่า ส่วนหมวดหมู่
สถานที่ของหมวดมรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) แม้ส่วนใหญ่แปลตรงตัวจากภาษาฝรั่งเศส
แต่เป็นที่น่าสังเกตว่านิยามความหมายของภาษาสเปนบางคำให้ความหมายที่ครอบคลุมและใกล้เคียงกับ
ต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า เช่น “หอสวดมนต์” ภาษาฝรั่งเศสแปลแบบคลุมความ (Generalización) ว่า
“Chapelle” (สถานที่เก็บรักษาอัฐิของนักบุญหรือทรัพย์สินมีค่าของโบสถ์ หรือ โบสถ์น้อยที่ตั้งอยู่
ภายในโบสถ์หลัก) อันเป็นความหมายอย่างกว้างและไม่สื่อถึงหน้าที่ใช้สอยของห้องตามภาษาต้นทาง
ทั้งนี้ แม้ภาษาสเปนจะแปลตรงตัว (Traducción literal) ตามมาว่า “Capilla” แต่เจตความหมายที่ได้

หมายถึง “Oratorio privado” (ห้องสำหรับสวดมนต์ส่วนตัว) ทำให้สื่อความได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า

นอกจากนี้ ประเภทองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่พบปัญหาการถ่ายทอดความหมายไปเป็นภาษาฝรั่งเศสและส่งผลถึงภาษาสเปนมากที่สุดคือคำศัพท์เกี่ยวกับศาสนสถานและเครื่องนุ่งห่มในหมวดมรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) ประการแรก สถาปัตยกรรมทางศาสนาพุทธของไทยและคริสต์ของวัฒนธรรมภาษาปลายทางมีลักษณะและหน้าที่ใช้สอยแตกต่างกัน คำแปลภาษาฝรั่งเศสส่วนใหญ่เลือกใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) จึงทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนได้ ส่วนภาษาสเปนมักใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) ตามภาษาฝรั่งเศสทำให้มีความหมายคลาดเคลื่อนตามไปด้วย เช่น คำว่า “กุฏิ” ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Cellules” (ห้องขนาดเล็กสำหรับผู้ประกอบกิจการทางศาสนา ห้องชุมนุมของพระคาร์ดินัล) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Celda” (ห้องสำหรับนักบวชในคอนแวนต์) คำแปลโดยรวมของฉบับแปลทั้งสองภาษาหมายถึง “ห้องพักสำหรับนักบวช” ซึ่งอยู่ในอาคารหลังหนึ่ง ไม่ได้หมายถึงเรือนพักอาศัยของพระโดยเฉพาะ ประการที่สอง คำศัพท์เครื่องนุ่งห่มในต้นฉบับภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นเครื่องแต่งกายท้องถิ่นซึ่งไม่มีในวัฒนธรรมปลายทาง คำแปลภาษาฝรั่งเศสมักมาจากการแปลแบบคลุมความ (Generalización) เพื่อให้ความหมายกว้างขึ้น และการปรับมุมมอง (Modulación) ทำให้หมายถึงลักษณะการใช้สอยหรือเนื้อผ้าแตกต่างออกไป ส่วนภาษาสเปนจะใช้การบรรยาย (Descripción) การแปลตรงตัว (Traducción literal) และใช้การลดความ (Reducción) แต่คำแปลภาษาฝรั่งเศสถูกปรับเปลี่ยนความหมายมาแล้ว คำแปลภาษาสเปนที่ได้จากกลวิธีดังกล่าวจึงสื่อความหมายลักษณะเครื่องแต่งกายเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น คำว่า “ผ้าขาวม้า” ภาษาฝรั่งเศสแปลแบบคลุมความ (Generalización) และการบรรยาย (Descripción) ว่า “Pan d'étoffe” (ผ้าทอที่ห้อยไว้ข้างลำตัว) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) และลดความ (Reducción) ได้ว่า “Trozo de tela” (ชิ้นผ้าทอ) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า คำแปลภาษาฝรั่งเศสไม่ได้ให้ภาพการใช้ผ้าขาวม้าที่ต้องผูกเคียนไว้รอบเอว คำแปลภาษาสเปนตีความบิดเบือนและสื่อความว่าเป็นเศษชิ้นส่วนของผ้าทอ ไม่ได้ระบุลักษณะการใช้ ซึ่งจะทราบได้ ต้องอาศัยบริบทประกอบคำแปล

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น การแปลงคำประกอบทางวัฒนธรรมไทยไปเป็นภาษาฝรั่งเศส มักมีการปรับเปลี่ยนตัดแปลงคำแปลไม่มากนักน้อย เนื่องจากวัฒนธรรมทั้งสองแตกต่างกันค่อนข้างมาก การปรับเปลี่ยนคำแปลให้เข้ากับวัฒนธรรมฝรั่งเศสส่งผลให้มีทั้งคำแปลที่รักษาความหมายได้และคำแปลที่ไม่อาจคงความตามต้นฉบับภาษาไทยได้ เมื่อแปลมาเป็นภาษาสเปนมักใช้การแปลตรงตัว เนื่องจากวัฒนธรรมฝรั่งเศสและสเปนใกล้เคียงคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม การแปลเป็นภาษาสเปนจำเป็นต้องอาศัยกลวิธีอื่นเพิ่มเติมเพื่อให้เข้ากับบริบทวัฒนธรรมสเปน ฉะนั้น จะพบกรณีที่คำแปลบางคำยังคงรักษาความหมายของต้นฉบับได้ตามภาษาฝรั่งเศส ในขณะที่บางคำสื่อความไม่ครบถ้วนตามฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส และบางคำสื่อความผิดเพี้ยนไปมากกว่าฉบับแปลภาษาฝรั่งเศส อันเกิดจากการตีความคลาดเคลื่อนหรือเลือกกลวิธีที่ไม่เหมาะสม แต่เป็นที่น่าสนใจว่า มีกรณีที่ภาษาสเปนตัดแปลงคำแปลจากภาษาฝรั่งเศสแล้วสื่อความได้ใกล้เคียงต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า ซึ่งเป็นไปได้ว่ามาจากการเลือกกลวิธี โดยดูจากบริบทเพิ่มเติมและการเลือกใช้คำที่มีเจตความหมายครอบคลุมกว่าภาษาฝรั่งเศส

บทที่ 5

บทสรุป

จากการวิเคราะห์การถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในบทแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” ฉบับภาษาสเปน ผู้วิจัยพบว่า การถ่ายทอดคำศัพท์ที่เป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากต้นฉบับภาษาไทยเป็นภาษาฝรั่งเศสมีกลวิธีการแปลหลากหลาย และมีรูปแบบการใช้แตกต่างกันไปตามแต่ละหมวดหมู่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลวิธีการกระบวนการการแปลอ้อม เนื่องจากวัฒนธรรมไทยและฝรั่งเศสมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก จึงต้องปรับเปลี่ยนคำแปลเพื่อให้เข้ากับบริบทวัฒนธรรมฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม พบทั้งคำแปลที่สื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยและคำแปลที่สื่อความหมายคลาดเคลื่อนไป ต่อมา เมื่อเรื่องสั้นฉบับภาษาฝรั่งเศสได้แปลมาเป็นภาษาสเปน คำแปลส่วนใหญ่จะมาจากกลวิธีการแปลตรงตัว (Traducción literal) ซึ่งมาจากกระบวนการการแปลตรง เนื่องจากภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนเป็นภาษาตระกูลโรมานซ์ มีลักษณะภาษาใกล้เคียงกัน รวมถึงมีโครงสร้างวัฒนธรรมโดยรวมคล้ายคลึงกัน จึงสะดวกต่อการแปลตรงตามต้นฉบับภาษาฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม มีกรณีหนึ่งที่ฉบับแปลภาษาสเปนใช้กลวิธีการกระบวนการการแปลอ้อม เพื่อปรับตามบริบทและโครงสร้างของภาษาสเปน รวมทั้งปรับตามความเข้าใจของผู้แปลอีกด้วย จึงมีบางกรณีที่การปรับเปลี่ยนกลวิธีการของภาษาสเปนส่งผลให้คำแปลมีลักษณะบางประการแตกต่างจากบทแปลภาษาฝรั่งเศส อาทิ มีกรณีที่คำแปลภาษาสเปนสื่อความได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่าภาษาฝรั่งเศส และมีกรณีที่คำแปลภาษาสเปนสื่อความเพี้ยนไป และไม่อาจรักษาความหมายขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ต้นฉบับภาษาไทยต้องการสื่อได้

เมื่อพิจารณาการถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมตามกลวิธี พบว่า จากกลวิธีที่ใช้วิเคราะห์การถ่ายทอดความหมายทั้งหมด 13 กลวิธี กลวิธีที่ภาษาฝรั่งเศสนิยมใช้คือ การเทียบเคียง (Equivalencia) การบรรยาย (Descripción) การแปลตรงตัว (Traducción literal) การแปลแบบคลุมความ (Generalización) การลดความ (Reducción) การดัดแปลง (Adaptación) และการถ่ายเสียง (Transcripción) ในขณะที่ภาษาสเปนนิยมใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) การดัดแปลง

(Adaptación) การเทียบเคียง (Equivalencia) การแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) การลดความ (Reducción) และการปรับมุมมอง (Modulación) ทั้งนี้ กลวิธีต่างๆ จะใช้ในหมวดหมู่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป

การถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมแบ่งเป็นสี่หมวดหมู่ พบว่า หมวดชื่อเฉพาะ (Nombres propios) อันมีทั้งหมด 25 ชื่อ ฉบับแปลภาษาฝรั่งเศสจะถ่ายเสียง (Transcripción) ชื่อตัวละคร ตลอดจนชื่อบุคคลและสิ่งของที่มีอยู่จริง แต่ชื่อสถานที่ ชื่อตัวละครและสิ่งของอื่นๆ จะใช้การลดความ (Reducción) คือ ไม่ถ่ายเสียงชื่อเฉพาะ แต่จะแปลเพียงคำนามกำกับหน้าชื่อเฉพาะนั้นด้วยการเทียบเคียง (Equivalencia) หรือการดัดแปลง (Adaptación) ลักษณะของสิ่งนั้น ในลำดับต่อมา ฉบับแปลภาษาสเปน ใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) จากภาษาฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางกรณีที่ใช้กลวิธีอื่น เช่น การดัดแปลง (Adaptación) ชื่อ “ตำบลท่าเกวียนกำแพงหัก” ที่ภาษาฝรั่งเศสใช้การปรับมุมมอง (Modulación) ว่า “Commune voisine” (ชุมชนข้างเคียง) มาเป็น “Otro pueblo” (ชุมชนอื่น) เพื่อให้เข้ากับบริบท และเนื่องจากต้นฉบับไม่ได้ระบุว่าตำบลนี้อยู่ใกล้หรือไกลจากหมู่บ้านของตัวเอก กลวิธีนี้จึงส่งผลให้คำแปลภาษาสเปนสื่อความหมายได้ชัดเจนกว่าภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้ มีที่น่าสังเกตอื่นๆ คือ ทั้งภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนแปลฉายา “ไอ้แป” ด้วยการเทียบเคียง (Equivalencia) กับฉายาที่น่าจะเป็นไปได้ในบริบทภาษาตนคือ “Patte Folle” (คนที่มีมือหรือขามีปัญหาหรือพิการ) และ “El Tullido” (เด็กชายที่มีอวัยวะบางส่วนที่ขยับไม่ได้) ตามลำดับ ส่วนกรณีชื่อวัวทั้งแปดตัวของ “ไอ้แป” ที่มีทั้งความหมายและมีเสียงสัมผัสคล้องจองกันเมื่อวางเรียงกัน คือ “ไอ้ทุ่ง ไอ้ท่า ไอ้ป่า ไอ้เขา ไอ้เพชร ไอ้พลอย ไอ้เงิน ไอ้ทอง” ในบทแปลภาษาฝรั่งเศสจะพบทั้งการแปลตรงตัว (Traducción literal) เพื่อรักษาความหมายและการดัดแปลง (Adaptación) เพื่อสร้างเสียงสัมผัสให้คำแปล แต่กลวิธีนี้ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปคือ แปล “ไอ้ท่า” เป็น “La Rivière” (แม่น้ำ) “ไอ้เพชร” เป็น “L'Opale” (โอปอล) และ “ไอ้พลอย” เป็น “L'Émeraude” (มรกต) ฉะนั้น ความหมายของชื่อวัวเมื่อเรียงต่อกันคือ ทุ่งราบ แม่น้ำ ป่า ภูเขา โอปอล มรกต เงิน ทอง ต่อมา ในบทแปลภาษาสเปนใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงสองคำที่ใช้การดัดแปลง (Adaptación) และการปรับมุมมอง (Modulación) เพื่อสร้างเสียงสัมผัสทำให้ความหมายเพี้ยนไปจากเดิมคือ แปล “ไอ้ทุ่ง” เป็น “Fuente” (ต้นน้ำ) และ “ไอ้เขา” เป็น “Monte” (เนินเขา) ตามลำดับ ดังนั้น ความหมายของชื่อวัวที่ได้คือ ต้นน้ำ แม่น้ำ ป่า เนินเขา

โอบอลด์ มรกต เงิน ทอง สรุปได้ว่า การแปลเพื่อสร้างเสียงสัมผัสส่งผลให้เกิดการคัดแปลงคำแปล เลือกคำที่มีความหมายอื่น จึงไม่อาจคงความหมายเดิมของต้นฉบับไว้ได้ ในทางกลับกัน เสียงสัมผัสของชื่อที่ได้จะส่งผลต่อการรับรู้ทางอารมณ์ความรู้สึกตามจุดประสงค์ของต้นฉบับภาษาไทย

หมวดมรดกทางวัฒนธรรม (Patrimonio cultural) มีทั้งหมด 45 คำ พบว่า ในหมวดหมู่ความเชื่อ ประกอบด้วยความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติและศาสนาพุทธรวม 15 คำ คำแปลภาษาฝรั่งเศสจะมาจากการแปลตรงตัว (Traducción literal) และการบรรยาย (Descripción) เป็นหลัก รวมทั้งใช้การขยายความ (Amplificación) เพื่อสื่อให้ความจริงหรือใกล้เคียงต้นฉบับภาษาไทย และภาษาสเปนมักใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) ตามคำแปลภาษาฝรั่งเศส เช่น “สวดมนต์ทำวัตร” ภาษาฝรั่งเศสผสมผสานการแปลตรงตัว (Traducción literal) และการขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “Réciter les prières vespérales” (ท่องบทสวดยามเย็น) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาได้ว่า “Recitando oraciones vespertinas” (ท่องบทสวดยามเย็น) เช่นกัน การขยายความในที่นี้คือการให้รายละเอียดเรื่องเวลาการสวดมนต์ในคำแปล อย่างไรก็ตาม มีบางคำที่ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) หรือการปรับมุมมอง (Modulación) สารบางอย่างในคำแปลจึงขาดหายไป และทำให้คำแปลภาษาสเปนคลาดเคลื่อนตามไปด้วย แต่บางกรณี ภาษาสเปนใช้การดัดแปลง (Adaptación) หรือการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ความหมายที่ได้จึงเพี้ยนไปจากต้นฉบับ เช่น “บาปหนัก” ภาษาฝรั่งเศสแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Faute grave” (การประทุพผิตศีลธรรมหรือข้อปฏิบัติทางศาสนาอย่างร้ายแรง) แต่ภาษาสเปนใช้การดัดแปลง (Adaptación) เป็น “Mala fortuna resultante” (ผลพวงไม่ดีหรือ โชคร้ายที่จะได้รับ) พิจารณาบาปว่าเป็น “ผลพวง” และไม่ได้ระบุถึงความหนักหนาของผลที่จะได้รับแต่อย่างใด และสื่อความให้น้ำหนักมากกว่าต้นฉบับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการแปลคำศัพท์ทางศาสนาในภาพรวมจะสังเกตว่า การแปลจะใช้วิธีนำเข้าสู่วัฒนธรรมปลายทาง ทำให้สูญเสียกลิ่นอายวัฒนธรรมต้นทาง กล่าวคือ คำเกี่ยวกับศาสนาพุทธจะใช้การแปลเทียบเคียงกับศาสนาคริสต์ที่วัฒนธรรมปลายทางนับถือปฏิบัติกัน ดังนั้น กลิ่นอายความเป็นไทยพุทธของต้นฉบับจึงหายไป

หมวดหมู่ศิลปะการแสดงและอุปกรณ์เพื่อความบันเทิงมี 12 คำ ภาษาฝรั่งเศสใช้ทั้งการบรรยาย (Descripción) การแปลแบบคลุมความ (Generalización) และการลดความ (Reducción) เป็นหลัก โดยใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) และกลวิธีอื่นๆ ควบคู่ด้วยเพราะบางคำมีการหลากคำแปลเป็นสองคำ

ภาษาสเปนมักใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) การเทียบเคียง (Equivalencia) และการดัดแปลง (Adaptación) ซึ่งมีการหลากคำแปลตามภาษาฝรั่งเศส และคำแปลบางคำมีการหลากคำได้มากกว่าภาษาฝรั่งเศส เช่น “หนังตะลุง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) กับคำเรียกการแสดงที่วัฒนธรรมฝรั่งเศสคุ้นเคยได้ว่า “Marionnettes du théâtre d'ombres” (หุ่นสายแห่งโรงละครเงา หรือ หุ่นสายแห่งคณะละครเงา) ซึ่งพอสื่อความหมายได้ แม้ไม่ชัดเจนทีเดียวว่าหุ่นจะต้องทำจากหนังวัว ส่วนภาษาสเปนมีคำแปลสองคำ คำแปลแรกมาจากกลวิธีการเทียบเคียง (Equivalencia) กับการแสดงหุ่นที่คนสเปนรู้จัก คือ “Sombras chinescas” (การแสดงหุ่นที่เคลื่อนไหวหลังม่านกระดาดหรือผ้าขาวมีแสงส่องสว่างจากฝั่งตรงข้ามของผู้ชม) แต่คำว่า “chinescas” กลับหมายถึงความเป็นจีน ดังนั้น กลิ่นอายความเป็นไทยจึงหายไป ส่วนคำแปลอีกคำภาษาสเปนใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) จากภาษาฝรั่งเศสผสมกับการลดความ (Reducción) ได้ว่า “Teatro de marionetas” (การแสดงหุ่นสาย) คำแปลนี้นอกจากจะสื่อความไม่ชัดเจนตามคำแปลภาษาฝรั่งเศสแล้ว ยังมีสารที่ขาดหายเพิ่มด้วยคือไม่ได้ระบุถึงการใช้จ่ายเงินในการเชิดหุ่น นอกจากนี้ คำแปลบางคำที่ภาษาสเปนเลือกใช้กลวิธีการดัดแปลง (Adaptación) ส่งผลให้คำแปลภาษาสเปนสื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า ซึ่งอาจมาจากการเลือกใช้คำศัพท์ด้วย เช่น คำว่า “บทกลอนไหว้ครู” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) และการแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) ได้ว่า “Péan au maître instructeur” (บทเพลงเพื่อเป็นเกียรติแก่ครูบาอาจารย์) ภาษาสเปนใช้การดัดแปลง (Adaptación) ได้ว่า “Himno al maestro instructor” (บทกวีเพื่อร้องสรรเสริญครูบาอาจารย์) คำแปลภาษาสเปนจึงสื่อความถึงคำกลอนได้ด้วย จะเห็นได้ว่า วิธีการแปลจะเน้นแปลเทียบเคียงกับสิ่งที่วัฒนธรรมปลายทางมีส่วนร่วมกันกับวัฒนธรรมต้นทาง เพื่อให้ผู้อ่านปลายทางเห็นภาพและรับสารได้สะดวกรวดเร็ว แม้จะไม่ตรงตามต้นฉบับเสียทีเดียว เนื่องจากสิ่งของเหล่านั้นอาจมีลักษณะบางประการแตกต่างกัน

หมวดหมู่ที่อยู่อาศัยมี 3 คำ ภาษาฝรั่งเศสใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) และการขยายความ (Amplificación) เพื่อให้สื่อรูปร่างลักษณะอาคาร แต่การขยายความทำให้ใส่ข้อมูลลักษณะที่อยู่อาศัยเกินกว่าต้นฉบับภาษาไทย เมื่อแปลมาเป็นภาษาสเปนที่ใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) ตามภาษาฝรั่งเศส คำแปลจึงให้ข้อมูลเกินกว่าต้นฉบับตามไปด้วยทั้งหมด เช่น คำว่า “บ้านทรงไทย” ภาษาฝรั่งเศสขยายความ (Amplificación) ได้ว่า “Vieille maison de style traditionnel thaï d'un seul

étage” (บ้านเก่าทรงตามประเพณีไทยมีเพียงชั้นเดียว) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Casa vieja de estilo tradicional tailandés de un solo piso” (บ้านเก่าทรงตามประเพณีไทยมีเพียงชั้นเดียว) ดังนั้น ข้อมูลที่คำแปลให้เกินกว่าบ้านทรงไทยในต้นฉบับคือ เป็นบ้านเก่าและมีชั้นเดียว ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า คำแปลอธิบายลักษณะรูปทรงของอาคารที่อยู่อาศัยแบบไทยและทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ดี คำแปลไม่ควรสื่อความเกินต้นฉบับ เพราะผู้อ่านจะรับสารคลาดเคลื่อนจากความ เป็นจริง

นอกจากนี้ หมวดหมู่ศาสนสถานและหมวดหมู่เครื่องนุ่งห่มจะพบปัญหาการถ่ายทอด ความหมายสู่ภาษาฝรั่งเศสและส่งผลกระทบต่อการใช้การแปลภาษาสเปนมากที่สุด คำเกี่ยวกับศาสนสถานมี 10 คำ คำแปลของภาษาฝรั่งเศสส่วนใหญ่ใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) สถาปัตยกรรมทางศาสนา พุทธของไทยกับศาสนาคริสต์ของวัฒนธรรมฝรั่งเศส แต่ศาสนสถานของทั้งสองวัฒนธรรมมีหน้าที่ใช้ สอยและโครงสร้างอาคารแตกต่างกัน จึงอาจสื่อความหมายคลาดเคลื่อนได้ ส่วนภาษาสเปนมักใช้การ แปลตรงตัว (Traducción literal) ตามภาษาฝรั่งเศส ความหมายจึงคลาดเคลื่อนตามไปด้วย เช่น คำว่า “วัด” ในภาษาไทยจะหมายรวมถึงสถานที่อันประกอบด้วยศาสนสถานอื่นๆ แต่พบคำแปลสองคำ คำ แปลแรก ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) ได้ว่า “Esplanade du temple” (ลานกลางแจ้งของ วัด) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Explanada del templo” (พื้นที่ของวัด) เนื่องจาก “temple” “templo” หรือ “วัด” ในภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนหมายถึงอาคารทางศาสนาอาคารเดียว ไม่ได้มีอาคารอื่นๆ ประกอบอย่างไทย การแปลจึงเพิ่ม “พื้นที่” ให้คำแปลด้วย ส่วนคำแปลของ “วัด” ที่ มีชื่อเฉพาะประกอบ เช่น “วัดพรหมนามแดง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การดัดแปลง (Adaptación) คำว่า “วัด” ว่าเป็น “Monastère” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) ได้ว่า “Monasterio” เช่นกัน หมายถึง “ที่พำนักของพระ” ความหมายจึงคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ ดังนั้น ศาสนสถานของศาสนาพุทธใน ต้นฉบับไทยจะเป็นการแปลแบบเทียบเคียงกับศาสนสถานของศาสนาคริสต์ เพื่อให้ผู้อ่านเปรียบเทียบ และเข้าใจได้โดยง่าย

ต่อมา คำศัพท์เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มมี 5 คำ ในต้นฉบับภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นเครื่องแต่งกาย ท้องถิ่นซึ่งไม่ปรากฏในวัฒนธรรมฝรั่งเศสและสเปน ทั้งนี้ การแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสมักใช้การแปล แบบคลุมความ (Generalización) เพื่อให้ความหมายกว้างขึ้น และการปรับมุมมอง (Modulación) เพื่อ

หมายถึงลักษณะการใช้สอยหรือเนื้อผ้าที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้น จึงเท่ากับว่าความหมายของคำแปลภาษาฝรั่งเศสถูกปรับเปลี่ยนมาแล้ว เมื่อแปลสู่ภาษาสเปนด้วยการบรรยาย (Descripción) การแปลตรงตัว (Traducción literal) และการลดความ (Reducción) คำแปลที่ได้จึงสื่อถึงลักษณะเครื่องแต่งกายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทยค่อนข้างมาก หรือสื่อถึงเครื่องแต่งกายชนิดอื่น เช่น การแปล “ผ้าโจงกระเบน” ภาษาฝรั่งเศสใช้การแปลแบบคลุมความ (Generalización) ได้ว่า “Pagne” (ผ้าผืนหนึ่งพันรอบตัวและผูกปมที่สะโพก) แต่ภาษาสเปนกลับใช้การบรรยาย (Descripción) ผ้าผืนนั้นว่า “Anticuada taparrabo” อันสื่อถึง “ผ้าเตี่ยวแบบโบราณ” ซึ่งให้ความหมายเพี้ยนไปจาก “ผ้าโจงกระเบน” มาก ดังนั้น คำเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มไทย เมื่อแปลมาเป็นภาษาฝรั่งเศสจะไม่อาจรักษาความเดิมตามต้นฉบับภาษาไทยไว้ได้ เมื่อแปลต่อมาเป็นภาษาสเปนย่อมสื่อความคลาดเคลื่อนมากกว่าเดิม

หมวดวัฒนธรรมทางสังคม (Cultura social) มีทั้งหมด 11 คำ พบว่า คำแปลในหมวดหมู่อาชีพภาษาฝรั่งเศสมักใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) เพราะมีลักษณะอาชีพการงานใกล้เคียงกันกับอาชีพภาษาไทย และภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจึงสื่อความได้ค่อนข้างใกล้เคียง แต่มีกรณีใช้การลดความ (Reducción) ให้ความหมายเพี้ยนไป คือ คำว่า “คณะหนังตะลุง” ที่ภาษาฝรั่งเศสแปลเทียบเคียง (Equivalencia) ได้ว่า “Marionnettes du théâtre d'ombres” (หุ่นแห่งคณะละครเงา) ภาษาสเปนใช้การลดความ (Reducción) เป็น “Representación de marionetas” (การแสดงการเชิดหุ่น) จึงไม่ได้สื่อถึงกลุ่มคนที่ทำหน้าที่เชิดหุ่น นอกจากนี้ มีกรณีที่ภาษาสเปนแปลใช้การแปลแบบเฉพาะเจาะจง (Particularización) แล้วสื่อความได้ชัดเจนกว่าภาษาฝรั่งเศสคือ คำว่า “นายหนังตะลุง” ภาษาฝรั่งเศสใช้การเทียบเคียง (Equivalencia) และการแปลแบบคลุมความ (Generalización) ว่า “Montreur” (คนที่ดำเนินการแสดงในงานเทศกาลหรือที่จัตุรัสกลางเมือง) ส่วนภาษาสเปนเลือกคำแปลแบบเจาะจงว่า “Titiritero” (คนเชิดหุ่น) จึงสื่อความได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า

นอกจากนี้ ในหมวดหมู่วิถีชีวิตอื่นๆ ภาษาฝรั่งเศสมักใช้การบรรยาย (Descripción) และการแปลแบบคลุมความ (Generalización) ทำให้พบทั้งคำแปลที่สื่อความหมายได้และคำแปลที่ให้ความหมายเพี้ยนไป ภาษาสเปนที่แปลตรงตัว (Traducción literal) ย่อมสื่อความหมายได้และเพี้ยนไปตามภาษาฝรั่งเศส เช่น คำว่า “นั่งพับเพียบ” ภาษาฝรั่งเศสใช้การบรรยาย (Descripción) ว่า “Assise jambes repliées sur le côté” (รวบและพับขาไว้ข้างลำตัว) ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal)

มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า “Sentada con las piernas recogidas a un lado” (นั่งรวบขาไว้ด้านหนึ่ง) ดังนั้น คำแปลย่อมอธิบายความเห็นภาพตามภาษาฝรั่งเศส

สุดท้าย ในหมวดวัฒนธรรมทางภาษา (Cultura lingüística) แบ่งเป็นการแปลชื่อเรื่องและการแปลกลอน ภาษาฝรั่งเศสใช้กลวิธีหลากหลายผสมผสานกัน มีทั้งกลวิธีที่สื่อความได้ใกล้เคียงต้นฉบับภาษาไทยและกลวิธีที่ทำให้ความหมายเพี้ยนไปจากเดิม ในขณะที่ภาษาสเปนมักใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) ตามภาษาฝรั่งเศส แต่มีบางกรณีที่ภาษาสเปนใช้กลวิธีอื่นและแตกต่างออกไปตามบริบท ทำให้สื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า

ด้านการแปลชื่อเรื่องคือ “อสรพิษ” อันหมายถึง “งูพิษ” หรือ “โดยปริยายหมายถึงคนที่ลอบทำร้ายหรือให้ร้ายผู้มีคุณหรือผู้อื่นด้วยความอิจฉาริษยา” ภาษาฝรั่งเศสใช้การลดความ (Reducción) ได้ว่า Venin อันหมายถึงพิษของสัตว์ชนิดใดก็ได้ ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นงู อย่างไรก็ตาม ยังคงเก็บความหมายแง่ลบได้เนื่องจากในเชิงเปรียบเทียบหมายถึง “ความชั่วร้ายและความเกลียดชัง” ภาษาสเปนแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศสได้ว่า Veneno หมายถึง พิษ แต่มีนิยามต่างจากภาษาฝรั่งเศสคือ อาจเป็นสารพิษใดๆ ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นพิษงูหรือสัตว์ ทั้งนี้ มีความหมายสื่อนัยแง่ลบได้ว่า “สิ่งที่ก่อความเสียหายทางศีลธรรม” หรือ “ความรู้สึกแง่ลบอย่างเช่นความโกรธหรือความพยายาท” นอกจากนี้ ชื่อเรื่องภาษาสเปน ยังมีการขยายความ (Amplificación) คือเสริมข้อมูลประกอบชื่อเรื่อง ได้แก่ “El niño y la cobra” หมายถึง “เด็กชายและงูเห่า” และ “Una fábula” หมายถึง “นิทานคติสอนใจ” เพื่อให้ผู้อ่านปลายทางทราบเนื้อหาลักษณะคร่าวๆ ของเรื่องนี้ด้วย ฉะนั้น การแปลชื่อเรื่องของฉบับแปลทั้งสองภาษานี้ สื่อความหมายของพิษงู ไม่ได้มุ่งถ่ายทอดความหมายโดยนัยต่อบุคคลที่มีพิษภัย ดังนั้น ผู้อ่านภาษาสเปนจึงต้องอาศัยชื่อเรื่องเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างชื่อเรื่องและเนื้อหาสาระของเรื่อง

ด้านการแปลกลอน ฉบับภาษาไทยมีกลอนทั้งหมด 38 วรรค แบ่งเป็นบทกลอนไหว้ครู 22 วรรค และบทเริ่มเรื่องหนังตะลุง 16 วรรค ภาษาฝรั่งเศสแปลเพียงบทกลอนไหว้ครู 6 วรรค ส่วนบทกลอนที่เหลือไม่ได้แปล เพียงแต่เขียนเกริ่นนำอธิบายว่ากลอนจะสื่อถึงเรื่องราวใดเท่านั้น กลอนทั้ง 6 วรรค ภาษาฝรั่งเศสเลือกแปลเป็นกลอนเสรี แบ่งการวิเคราะห์ความหมายเป็นวรรคต่อวรรค เนื่องจากการแปลผ่านการตีความหมายก่อนแล้วค่อยสรรหาวิธีการแปล นั่นคือ หากตีความได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทย กลวิธีที่เลือกใช้ ไม่ว่าจะเป็นการดัดแปลง (Adaptación) การปรับมุมมอง

(Modulación) การบรรยาย (Descripción) หรือกลวิธีอื่นใด จะไม่ส่งผลให้คำแปลมีความหมายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับมากนัก แต่หากตีความไม่ตรงกับต้นฉบับ ไม่ว่าจะใช้กลวิธีใด คำแปลที่ได้จะผิดเพี้ยนตามการตีความไปด้วย เมื่อแปลมาเป็นภาษาสเปน ส่วนใหญ่จะใช้การแปลตรงตัว (Traducción literal) มาจากภาษาฝรั่งเศส แต่มีบางกรณีที่ใช้กลวิธีอื่น คือ มีวรรณที่ใช้การลดความ (Reducción) แก่นสารจึงขาดหายไป มีวรรณที่ใช้การดัดแปลง (Adaptación) และการปรับมุมมอง (Modulación) แล้วส่งผลให้บทกลอนสื่อความหมายได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า ทั้งนี้อาจอยู่ที่การเลือกสรรคำแปลด้วย

สรุปได้ว่าการแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” จากภาษาไทยมาเป็นภาษาฝรั่งเศส ต้องใช้กลวิธีการแปลผสมผสานกันหลายกลวิธีเนื่องจากต้องปรับช่องว่างความห่างระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมฝรั่งเศส และเมื่อแปลมาเป็นภาษาสเปนที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมฝรั่งเศส จึงไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลวิธีเพื่อลดช่องว่างทางวัฒนธรรมมากนัก อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดว่า การแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาสเปนผ่านภาษาที่สองนั้นมีทั้งคำแปลที่ได้รับผลกระทบตามกันมาอีกทอดหนึ่งและคำแปลที่ไม่ได้รับผลกระทบ กล่าวคือ คำแปลภาษาสเปนที่ได้รับผลกระทบจากภาษาที่สองเนื่องจากแปลตรงตามภาษาที่สอง ไม่ว่าจะเป็คำที่สื่อความหมายใกล้เคียงหรือคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย รวมถึงการตีความความหมายของคำแปลภาษาที่สองคลาดเคลื่อน ทำให้คำแปลภาษาสเปนยิ่งผิดเพี้ยนไปจากเดิมมากยิ่งขึ้น ส่วนคำแปลภาษาสเปนที่ไม่ได้รับผลกระทบจากภาษาที่สองหมายถึง แปลได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่าฉบับภาษาที่สอง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเลือกสรรคำศัพท์ที่จะใช้แปล รวมทั้งนิยามความหมายของภาษาสเปนบางคำที่ให้ความหมายครอบคลุมและใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาไทยมากกว่า หรือเป็นเพราะการตีความของผู้แปลและการตรวจสอบบริบทในเรื่องเพิ่มเติมด้วย

กล่าวได้ว่า การแปลเรื่องสั้น “อสรพิษ” เป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนเป็นการแปลเข้าสู่วัฒนธรรมปลายทาง กลวิธีการแปลที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากกระบวนการการแปลอ้อม คือ การแปลเพื่อให้คำแปลมีความหมายเข้าใกล้วัฒนธรรมปลายทางเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการรับสารและการทำความเข้าใจของผู้อ่านภาษาปลายทาง ดังนั้น ฉบับแปลที่มุ่งสื่อความของเนื้อเรื่องเป็นหลัก และแปลเทียบเคียงกับสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง จึงทำให้กลั่นอายวัฒนธรรมต้นทางหายไป ดังนั้น ผู้อ่านปลายทางอาจ

เข้าใจเนื้อหาสาระได้ แต่ไม่อาจเข้าใจบริบทแวดล้อมทางวัฒนธรรมอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะหลักความคิดด้านความเชื่อและศาสนาแบบไทยพุทธและความเกรงกลัวต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีผลต่อการปฏิบัติตนและการตัดสินใจของตัวละครอันนำไปสู่บทสรุปของเรื่อง ทั้งนี้ วิธีการรักษากลิ่นอายของวัฒนธรรมต้นทางที่สามารถนำมาใช้ได้คือการใช้เชิงอรรถช่วยอธิบายขยายความประกอบความเข้าใจให้ผู้อ่าน เฉกเช่นเดียวกับต้นฉบับภาษาไทยที่ผู้ประพันธ์ทำเชิงอรรถที่บทกลอนเพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงว่ามีความหมายอื่นแอบแฝง

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำหรับนักเรียน นักศึกษา นักแปล หรือผู้สนใจภาษาสเปนในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการแปลวรรณกรรมภาษาไทยเป็นภาษาสเปนในอนาคต การแปลงานภาษาไทยสู่ภาษาสเปนหรือการแปลงานภาษาสเปนสู่ภาษาไทยผ่านภาษาที่สอง ซึ่งเป็นประเด็นที่พบได้บ่อยครั้งในวงการการแปลวรรณกรรมในประเทศไทย การแปลเนื้อหาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน เช่น การแปลชื่อพืชพันธุ์ คำที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนา และคำศัพท์ทางวัฒนธรรมอื่นๆ รวมทั้งอาจนำกลวิธีการแปลที่งานวิจัยนี้รวบรวมไปประยุกต์ต่อไป

รายการอ้างอิง

- Cambridge Dictionary. [Online]. Retrieved May 31, 2019. from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/plagiarist?q=Plagiarist>.
- Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. Lexicographie. [Online]. Retrieved May 15, 2019. from <https://www.cnrtl.fr/definition/>.
- Hurtado Albir, Amparo. (2014). Traducción y traductología: Introducción a la traductología. Séptima edición. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Larousse. Dictionnaire de Français. [Online]. Retrieved May 12, 2019. from <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>.
- Molina Martínez, Lucía. (2001). Análisis descriptivo de la traducción de los culturemas árabe-español. Tesis doctoral. Departament de Traducció i d'Interpretació, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Molina Martínez, Lucía and Hurtado Albir, Amparo. (2002). Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. *Revue Meta* 47 (4): 498–512. [Online]. Retrieved April 12, 2019. from <http://id.erudit.org/iderudit/008033ar>.
- Newmark, Peter. (1988). A Textbook of Translation. New York: Prentice Hall International.
- Office of the Royal Society. Dictionary of Royal Society. [Online]. Retrieved March 25, 2019. from <http://www.royin.go.th/dictionary/>.
- Real Academia Española. (2018). Diccionario de la lengua española. [Online]. Retrieved March 25,

2019. from <https://dle.rae.es/?w=diccionario>.

Sangsuk, Saneh. (2001). Venin. Traducido por Marcel Barang. Paris: Éditions du Seuil.

Sangsuk, Saneh. (2002). Veneno. Traducido por Isabel Sancho. Barcelona: Random House Mondadori.

Torre, Esteban. (2001). Las transferencias lingüísticas. Teoría de la literatura y literatura comparada: Teoría de la traducción literaria. Madrid: Editorial Síntesis.

Toury, Gideon. (1995). A lesson from Indirect Translation. Descriptive Translation Studies and beyond. Amsterdam: John Benjamin Publishing.

Vinay and Darbelnet. (1995). Comparative Stylistics of French and English. Amsterdam: John Benjamins Publishing.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรุงเกียรติ ภูติรัตน์. (2543). สยามพากย์พจน์เพ่งคล้าย ขจรสวรรค์: ว่าด้วยความเห็นและปฏิบัติการการแปลบทร้อยกรองไทยเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสและเยอรมัน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.

ดวงมน จิตรจ้านงค์. (2558). “อสรพิษ”: ความหวั่นไหวทางจิตวิญญาณในการต่อสู้อย่างโดดเดี่ยว. ใน สุภาณี พัดทอง (บรรณาธิการ), ทอแพรดอกไม้ในสายธารา. หน้า 15-23. สันติศิริการพิมพ์.

แดนอรัญ แสงทอง. (2545). อสรพิษ. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักพิมพ์แมวกราว.

- แดนอรัญ แสงทอง. (2559). อสรพิษ ฉบับสามภาษา. กรุงเทพฯ: ไชน่ พับลิชชิง เฮ้าส์.
- นิพัทธ์พร เฟ็งแก้ว. (2553). ผู้อยู่กับเงา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์คำ.
- ประวัติศาสดาอินบัญชร. (2530). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2548). ประเพณี 12 เดือน ในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอดของ
คน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. (2548). มาตรฐานแก้ต้นฉบับวรรณกรรมแปลกันเถิด (จบ). มติชนสุดสัปดาห์ บทความ
พิเศษ 25 (1293) [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2561. จาก <http://www.bflybook.com/Article/TranslateLiterature15/TranslateLiterature15.htm>.
- สถาพร ดงขุนทด. (2547). หนังสือสูง. ใน เบญจมาศ แพทอง (บรรณาธิการ), นานาสาระวัฒนธรรม
ไทย, หน้า 186-190. เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สัจฉรวี สายบัว. (2550). หลักการแปล. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- สายวรุณ น้อยนิมิตร. (2547). อสรพิษ การปลดปล่อยของจิตวิญญาณขบถ. ใน สุวรรณา เกรียงไกร
เพ็ชร, มองข้ามบ้านักเขียน: เรื่องสั้นไทยในทัศนะนักวิจารณ์. หน้า 327-334. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ขมनाด.
- สุมิตร เทพวงษ์. (2548). การไหว้ครูในพิธีไหว้ครู สำหรับการแสดงของไทย. กรุงเทพฯ: โอ. เอส.
พรินติ้ง เฮ้าส์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 25
มีนาคม 2562. จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

เอนก นาวิกมูล. (2546). หนังสือสูง-หนังสือใหญ่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์คำ.

ฤดีรัตน์ กายราศ. (2547). นางนพมาศและประเพณีลอยกระทง. ใน เบญจมาศ แพทอง (บรรณาธิการ), นานาสาระวัฒนธรรมไทย, หน้า 98-101. เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ฤดีรัตน์ กายราศ. (2547). พระคงคา พระธรรณี แม่โพสพ เทวดาในวัฒนธรรมไทย. ใน เบญจมาศ แพทอง (บรรณาธิการ), นานาสาระวัฒนธรรมไทย, หน้า 140-145. เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ฤดีรัตน์ กายราศ. (2547). ผีसाงเทวดา. ใน เบญจมาศ แพทอง (บรรณาธิการ), นานาสาระวัฒนธรรมไทย, หน้า 150-155. เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

60 ปี จุฬาลักษณ์กับ “พนมเทียน”. (2553). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2562. จาก <http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=20185.0>.

ประวัติผู้เขียน

นางสาวทินประภา กรคนิยมชัย เกิดเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2536 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1 สาขาวิชาภาษาสเปน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2559 เคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐปานามาประจำประเทศไทย และเลขานุการเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐคิวบาประจำประเทศไทย ได้รับโอกาสการตีพิมพ์บทความวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การแปลงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมไทยใน *อสรพิษ* ฉบับภาษาสเปน” เพื่อเผยแพร่ในวารสารการแปลและการล่าม ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2561) ปัจจุบัน ประกอบอาชีพนักแปล ล่าม และครูสอนภาษาสเปนอิสระ